

23—28 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 27 mars

Sid.

Svar på interpellation av herr Edström om vissa åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten på motorvägarna	7
Interpellation av herr Pettersson, Harald, ang. skada till följd av flygbuller, m. m.	13

Onsdagen den 28 mars

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	15
Bostadspolitiken	76
Om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande ej inhämtas	77
Anslag under elfte huvudtiteln:	
Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	81
Kariesförebyggande verksamhet	84
Om inrättande av en tjänst som föreståndare för familjevård och hjälpverksamhet vid Västra Ny sjukhus	85
Biträdande övertandläkare	86
Lån till uppförande av skyddsrum för företag	88
Extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad	92
Livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k. Vikbo-olyckan	94
Om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner	99
Interpellation av herr Wikner ang. ifrågasatt nedläggande av järnvägen Sveg—Hede	102

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 28 mars	Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, ang. ändring i lagen om val till riksdagen m. m.	15
Statsutskottets utlåtande nr 46, ang. anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	15
Tredje lagutskottets utlåtande nr 15, ang. bostadspolitiken	76
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande icke inhämtas	77
Statsutskottets utlåtande nr 11, ang. utgifterna inom inrikesdepartementets verksamhetsområde	81
— nr 45, ang. ersättning till Ester Olsson m. fl.	94
Bevillningsutskottets betänkande nr 9, om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner	99

Fredagen den 23 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om överlåtelse till Umeå stad av Norrlands dragoners kasernetablissemang och övningsområde m. m.; ävensom

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1962/63 till allmänna kultur- och bildningsändamål samt kyrkliga ändamål, jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående anslag för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, med förslag till lag om allmän försäkring, m. m., hänvisades propositionen, beträffande författningsförslagen, till behandling av lagutskott samt beträffande anslagen till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 111, angående ändrade grunder för bidrag till skattelindring åt synnerligt skattetyngda kommuner, m. m.; och

nr 112, angående viss omorganisation inom kommerskollegium i samband med avveckling av statens handelslicensnämnd, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1962/63, hänvisades propositionen, såvitt den avsåg jordbruksdepartementets verksamhetsområde, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet motionerna nr 579—582.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 62, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet;

nr 77, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 79, angående organisationen av centrala sjukvårdsberedningen m. m.;

nr 85, angående Sveriges anslutning till en konvention för upprättande av Organisationen för europeisk rymdforskning m. m.;

nr 91, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till universitet och högskolor m. m.;

nr 107, angående vidgad vuxenutbildning;

nr 108, angående ny organisation av totalförsvarets högsta ledning m. m.;

nr 113, angående anslag till statistiska centralbyrån för budgetåret 1962/63, m. m.;

nr 114, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

nr 117, angående inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping;

nr 118, angående anslag till socialstyrelsen för budgetåret 1962/63;

nr 119, med förslag till lag om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada m. m.;

nr 120, angående vissa televisionsfrågor;

nr 121, angående uppförande av sammansättningsverkstad för ammunition m. m.;

nr 123, angående godkännande av avtal om viss fastighetsöverlåtelse inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde;

nr 125, angående inrättande av ett institut för exportkrediter, m. m.;

nr 127, angående anslag för vissa beredskapsåtgärder under budgetåret 1962/63 m. m.; och

nr 128, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag över vilka lagrådets yttrande icke inhämtas; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Ester Olsson m. fl. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om åtgärder för stimulans av näringsli-

vets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner;

nr 24, i anledning av väckta motioner angående gift kvinnas förvärvsavgift, m. m.;

nr 27, i anledning av väckta motioner om sänkning av drivmedelsskatterna, m. m.;

nr 28, i anledning av väckta motioner om upphävande av punktskatter, m. m.;

nr 29, i anledning av väckta motioner om restitution av fordonsskatt för bussar, m. m.; samt

nr 34, i anledning av väckt motion om avdrag vid beskattningen för kostnader för underhåll av plantering;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående den samhälleliga lokaliseringspolitik; samt

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om täckande av riksdagsledamöters kostnader i vissa mål;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion angående rätt till reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen efter hänvisning av barnmorska till sjukvårdsinrättning; samt

nr 18, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om familjebidrag till värnpliktiga som driver näring eller rörelse;

tredje lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av motioner angående bostadspolitiken; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner om införande av tidsstudiesystem inom den allmänna förvaltningen;

nr 12, i anledning av väckta motioner angående tillfartslederna till Mälaren;

nr 13, i anledning av väckta motioner om rabatter för studerande vid resor på statens järnvägar;

nr 14, i anledning av väckt motion om utredning rörande sjukfrekvensen för män och kvinnor; samt

nr 15, i anledning av väckta motioner om utredning rörande statligt stöd till de fria kristna samfunden.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 583, av herr *Isacson* och herr *Nilsson, Ferdinand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.;

nr 584, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 585, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 586, av herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 587, av herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 588, av herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 589, av herr *Edström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 590, av herrar *Eskilsson* och *Ringaby*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 591, av herrar *Eskilsson* och *Ringaby*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 592, av herrar *Eskilsson* och *Ringaby*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 593, av herr *Hagberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 594, av fru *Hamrin-Thorell*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 595, av fru *Hamrin-Thorell* och fröken *Ljungberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 596, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 597, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 598, av herr *Hanson, Per-Olof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 599, av herr *Hanson, Per-Olof, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 600, av herr *Hedström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 601, av fröken *Ljungberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 602, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 603, av herr *Nestrup*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 604, av herr *Nilsson, Ferdinand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 605, av herrar *Nyman* och *Stefansson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 606, av herr *Nyman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 607, av herr *Nyström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 608, av fröken *Ranmark m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 609, av herrar *Ringaby* och *Eskilson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.;

nr 610, av herr *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, an-

gående reformering av den obligatoriska skolan m. m.; samt

nr 611, av herrar *Widén* och *Hilding*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.19.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 27 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr *Nilsson, Yngve*, anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed med stöd av bifogade läkarintyg om fortsatt tjänstledighet från riksdagsarbetet under tiden 25/3—31/3 1962.

Tranås den 23/3 1962

Margareta Nordström

Ledamoten av riksdagens första kammare *Margareta Nordström* är på grund av ledsjukdom (Arthrosis deformans gen. amb.) oförmögen att deltaga i riksdagens arbete ytterligare under tiden 25/3—31/3 1962, vilket härmed intygas.

Tranås den 23/3 1962

Lars Wrigstad

Överläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare beviljades herr *Palme* ledighet från riksdagsgöromålen för tiden den 24 i denna månad—den 2 instundande april med anledning av resa till Israel.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till brandlag och brandstadga m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 128, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna om äganderättsanmälan beträffande bil;

nr 129, i anledning av väckta motioner om slopande av kontrollen vid överlåtelse av bostadsrätt; och

nr 130, i anledning av väckta motioner om ersättning i realvärden till skadelidande vid sjöreglering m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 131, i anledning av väckt motion angående upphävande av värnpliktslagens regler om reservofficersaspirants tjänstgöringstid;

nr 132, i anledning av väckta motioner angående lagen om semester; och

nr 133, i anledning av väckta motioner om viss ändring i butiksstängningslagen.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 134, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

Om vissa åtgärder i syfte att öka trafik-säkerheten på motorvägarna

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet *SKOGLUND*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Edströms interpellation om vissa åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten på motorvägarna, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Edström har frågat mig, om jag är beredd att medver-

Om vissa åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten på motorvägarna

ka till att frågorna om borttagande av kantstenen och om plantering av lämpliga buskage å mellansträngen mellan trafikbanorna å våra motorvägar blir föremål för skyndsamt utredning med hänsyn till trafiksäkerheten samt att av sådan utredning föranledda åtgärder snarast må bli vidtagna.

Den svåra trafikolycka på motorvägen mellan Malmö och Lund, som närmast föranlett interpellantens fråga, orsakades uppenbarligen av vårdslöshet från den körkortslöse förarens sida. Intet har framkommit som tyder på att kantstenen mellan körbanan och mittremsan varit en bidragande faktor. Det är heller inte säkert att en annan utformning av vägen skulle ha kunnat förebygga en olycka. Att bygga vägar så att de blir hundra procentigt säkra är knappast tekniskt eller ekonomiskt möjligt. Frågan om att minska olycksriskerna på motorvägarna är givetvis likväl av stor betydelse, särskilt med hänsyn till att denna vägtyp med sina speciella trafiksäkerhetsproblem i framtiden kommer att bli vanligare.

En fråga av stor vikt för trafiksäkerheten på motorvägar är mittskiljeremans bredd. Enligt de normer, som tillämpas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skall avståndet mellan körbanorna vara minst 6 å 7 meter. Avståndet kan undantagsvis minskas till 4 meter, om detta nödvändiggöres av befintlig bebyggelse eller särskilt svår terräng. När mittskiljeremans är minst 6 meter bred, göres den utan förhöjning i förhållande till körbanorna. Är bredden 4 meter eller därunder, utföres mittremsan förhöjd och med kantsten intill körbanorna i syfte att förhindra överkörning. Vägen mellan Malmö och Lund — som öppnades för trafik redan år 1953 som vår första motorväg — har en mittremsa av endast 3 meters bredd, försedd med kantsten. De nyare motorvägarna är emellertid av annan typ. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens strävan är att anlägga så breda mittremsor, att kantstenen blir obehövlig. I framtiden syftar man till att ge mittremsorna en bredd av minst 12 meter, vilket enligt

vissa amerikanska undersökningar bör ge rimlig säkerhet mot frontalkollisioner. Jag vill emellertid understryka att möjligheterna att bygga motorvägar med mycket breda mittremsor begränsas av ekonomiska överväganden, eftersom marklösen- och byggnadskostnader vid en sådan dimensionering kan bli orimligt höga.

Vad beträffar den andra frågan, som interpellanten tagit upp — nämligen plantering av buskar på mittremsorna — kan jag nämna, att vägförvaltningen i Malmöhus län följer den försöksverksamhet, som f. n. pågår i Danmark. På grundval av bl. a. erfarenheterna därifrån avser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att göra motsvarande försök i vårt land. En rätt omfattande försöksverksamhet erfordras bl. a., därför att planteringarna anses kunna medföra vissa svårigheter för väghållningen, exempelvis genom att de på vintern verkar snösamlade.

Till slut vill jag understryka, att dessa och andra frågor, som rör de speciella trafiksäkerhetsproblemen på motorvägarna, studeras systematiskt inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och övriga berörda trafiksäkerhetsorgan. Inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen insamlas och bearbetas f. n. statistiskt material rörande trafikolyckorna på motorvägssträckorna i Sverige. Därest utredningsarbetet ger vid handen, att vissa åtgärder — t. ex. de av interpellanten åsyftade — visar sig vara lämpliga och kan vidtas till rimliga kostnader för att höja trafiksäkerheten på motorvägarna kommer jag självfallet att verka härför.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Först ber jag att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min interpellation. Det var ju utan tvivel klart positivt även om det förefanns vissa reservationer.

Trafikolycksfallen utgör nu kvantitativt vår fjärde folksjukdom med omkring 30 000 skadade, 3 000 allvarligt in-

Om vissa åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten på motorvägarna validiserade och 1 000 dödade varje år och förorsakar en nationalekonomisk förlust som ligger vid omkring en miljard kronor årligen. Kurvan går fortfarande uppåt, vilket visar att vi trots vidtagna åtgärder måste gå ännu längre och att de nu vidtagna åtgärderna är otillräckliga. Att ihågkomma är att för sjukdomars bekämpande är det alltid billigare och effektivare med förebyggande åtgärder än med åtgärder insatta efter olyckan eller för behandling av de redan insjuknade.

Hur skall bättre förebyggande åtgärder kunna åstadkommas? Här skulle jag vilja understryka att i debatten vägens beskaffenhet alltför mycket kommit i skymundan. Av de tre olycksfallsframkallande faktorerna — personen, fordonet och vägen — är den mänskliga faktorn den viktigaste. Frågan är dock om den är så dominerande som man velat göra den till. Polisiära utredningar, som alltför mycket fortfarande är det enda som sker efter en olycka, koncentrerar sig helt naturligt i första hand på att få fram en eventuell bov eller lagbrytare och hans straff. Detta innebär emellertid ingen profylax, i all synnerhet som vi i nutida brottmålslagstiftning inte längre främst tillmäter straffet uttalat brottsprofylaktiskt värde.

Helt givet är det möjligt att genom upplysning och propaganda efter analys av vad som nedsätter vaksamhet och förförståelse m. m. förebygga vissa trafikolycksfall och minska olyckorna. Här har framför allt NTF gjort en energisk insats, som bör uppskattas.

Men det räcker inte. Vi måste mer än som hittills har skett rikta uppmärksamheten på våra vägar och deras beskaffenhet. Ju bättre vägar, desto mindre trafikolyckor. Här är det olyckligt att utbyggnaden av våra vägar inte hållit takt med trafikintensitetens ökning. Detta skulle jag vilja sätta som främsta orsak till att trafikolycksfallen fortfarande ökar trots allt vad som görs.

I dag är därför den viktigaste ytterligare åtgärden för att minska antalet trafikolycksfall att bygga betydligt bättre vägar, såväl mer motorvägar som bättre

byggda motorvägar, liksom att upprusta även det övriga vägnätet, främst med hänsyn till trafikfarliga moment och passager.

I min interpellation har jag tillåtit mig aktualisera tvenne enligt min uppfattning betydelsefulla trafiksäkerhetsfrågor i fråga om våra motorvägar, nämligen dels kantsten mellan körbana och mittremsa, dels avsaknad av buskplantering på mittremsa.

I hur stor utsträckning dessa båda faktorer är främst eller delvis medverkande vid uppkomsten av en del trafikolyckor kan diskuteras, däremot knappast att de saknar betydelse. Sällan får man höra ett så kategoriskt omdöme som det herr statsrådet — sannolikt på grundval av en polisiär utredning — avger beträffande den olycka som närmast förorsakat min interpellation, nämligen att intet framkommit som tyder på att kantstenen skulle ha varit en bidragande faktor.

Olyckan behandlades emellertid omedelbart efteråt mycket utförligt i den skånska pressen. Därvid yttrade sig ett flertal trafikexperter. Så gott som enhälligt riktade de i detta fall uppmärksamheten på kantstenen. Stöten mot denna var enligt deras mening väsentligt medverkande till att sladdningen blev så våldsam att fordonet kastades över till motsatt vägbana. Deras uppfattning avviker sålunda från herr statsrådets.

För min egen del anser jag det omöjligt att nu efteråt få full klarhet på denna punkt. Det kunde bättre ha skett i omedelbar anslutning till olyckan, men då gjordes såvitt jag vet bara en begränsad teknisk utredning av vägstyrelsen vid sidan av polisutredningen.

Herr statsråd! Jag tillåter mig upprepa min fråga från 1957: Varför kan vi inte även för landsvägstrafiken få haverikommissioner som vi har när det gäller flyg- och tågolyckor? Börjar ej tiden bli mogen härför? Att begränsa sådana kommissioners uppgifter torde knappast möta oöverbinnerliga svårigheter.

Kantstenens deletära betydelse för uppkomsten av trafikolyckor på motor-

Om vissa åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten på motorvägarna

vägen Malmö—Lund påtalas ideligen i pressen. Häromdagen — dagen innan jag fick meddelande om när interpellationen skulle besvaras — stod följande notis i en skånetidning:

»Bil slog runt på motorvägen. — En vådlig bilvurpa gjordes på motorvägen, och det kan betraktas som ren tur att förare och passagerare klarade sig med livet i behåll. En personbil fördes i sydlig riktning och skulle strax söder om Dalbykarusellen i Lund köra om en lastbil. Personbilen stötte därvid högra framhjulet mot kantstenen och kom i sladdning, rullade runt och hamnade 75 meter längre bort — mitt på den andra körbanan. Bilen blev totalramponerad och måste forslas från platsen, medan de två personerna i den undkom med mindre skador.»

Sådana notiser återkommer av och till. Den trafikolycksfallsutredning som sedan någon tid pågår i Skåne under ledning av professor Wulff har även kraftigt understrukt kantstenens ödesdigra roll i ett flertal olyckor på motorvägen Lund—Malmö.

Jag medger dock att meningarna här är delade. Alla vill inte ha bort kantstenen. En del anser den nödvändig för att hindra vägfaranade att köra över vägkanten, då mittremsan är så smal. Det är tydligen den inställningen herr statsrådet har. Andra menar dock att detta ej får ske på ett för trafiksäkerheten så vådligt sätt och att kantstenen, då den bevisligen förorsakat många ofta svåra trafikolyckor genom att fordonet vid stöten mot stenen blivit manöverodugligt, borde genom trafiksäkerhetslagstiftningen förbjudas samt att vägmynigheterna borde få direktiv att söka andra möjligheter att hindra vägfaranade att köra över vägkanten.

Jag kommer då omedelbart in på det andra problemet, nämligen buskplantering längs gator och vägar samt på mellansträngen mellan motorvägarnas båda trafikstråk.

Det är detta som utomlands kallas trafiksäkerhetsplantering. Den är allmän i många länder, såsom England, Holland, Tyskland, Frankrike, samt på många

ställen av den amerikanska kontinenten, och den har även börjat genomföras i Danmark, som herr statsrådet nämnde. Att utföra en sådan trafiksäkerhetsplantering är dock inte så enkelt. Det kräver hänsyn till ett flertal faktorer. Vanligtvis har planeringen skett under samverkan och efter tidigare praktiska försök, vid vilka såväl vägmyndigheter och trafikorganisationer som läkare och naturvårdare medverkat.

Planteringarna har sedan blivit av något olika typ i olika länder och på olika platser, beroende på vilka primärt preventiva uppgifter som i de enskilda fallen varit mest betydelsefulla. De viktigaste och vanligaste av dessa uppgifter är dels att fånga upp sladdande motorfordon på ett njukt sätt ungefär som när man kör in i en snödriva — det är till fördel för såväl personerna i fordonet som fordonet självt — dels att skydda mot bländning av mötande trafik på motorvägarna.

Ett flertal faktorer inverkar på vilket växtslag man bör använda. För att fånga upp bilar är låga sega buskar bäst, mot bländning bör buskarna vara något högre. Hagtorn av olika typer kan ofta vara bra, men då det gäller mittsträngen på motorvägen mellan Lund och Malmö går det sannolikt dåligt, då man där har för litet matjord. Men det finns andra växtslag som går bra. Tänk blott på kaktussnåren söder ut mitt i stenökarna.

Det är synnerligen angeläget att trafiksäkerhetsplantering även stimuleras av våra trafiksäkerhetsmyndigheter. Därom råder icke mer än en mening.

Med dessa ord har jag velat rikta uppmärksamheten på ett par av de speciella trafiksäkerhetsproblem som vi har på våra motorvägar.

Från trafiksäkerhetssynpunkt är dessa motorvägar oerhört överlägsna våra vanliga vägar. Olyckorna på vägen Lund—Malmö har efter motorvägens tillkomst minskats till nästan en tredjedel, samtidigt med att trafiken mer än fördubblats. Men även på motorvägarna finns detaljer som inte är tillfredsställande. Vi måste oavbrutet fortsätta att sträva

Om vissa åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten på motorvägarna efter att få allt bättre och trafiksäkrare vägar. Det är en profylax mot trafikolyckorna som lönar sig såväl humanitärt som ekonomiskt.

Jag vill än en gång tacka herr statsrådet för svaret och samtidigt uttrycka den förhoppningen att den av honom berörda utredningen snarast möjligt må komma till stånd. Jag är även övertygad om att mittsträngens smalhet på motorvägen mellan Lund och Malmö icke utgör något oöverstigligt hinder för att åstadkomma effektiv buskplantering samt för att borttaga kantstenen och därmed öka trafiksäkerheten.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 62, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet;

nr 77, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; och

nr 79, angående organisationen av centrala sjukvårdsberedningen m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående Sveriges anslutning till en konvention för upprättande av Organisationen för europeisk rymdforskning m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg godkännande av Sveriges anslutning till konventionen samt bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa erforderliga avtal och vidtaga övriga åtgärder beträffande ett raketfält i Kiruna-området, till utrikesutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 91, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till universitet och högskolor m. m.;

nr 107, angående vidgad vuxenutbildning;

nr 108, angående ny organisation av totalförsvarets högsta ledning m. m.; och

nr 113, angående anslag till statistiska

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 117, angående inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping; och
nr 118, angående anslag till socialstyrelsen för budgetåret 1962/63.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119, med förslag till lag om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg författningsförslagen, till behandling av lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 120, angående vissa televisionsfrågor;

nr 121, angående uppförande av sammansättningsverkstad för ammunition m. m.; och

nr 123, angående godkännande av avtal om viss fastighetsöverlåtelse inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående inrättande av ett institut för exportkrediter, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg anvisande av anslag, till statsutskottet samt i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 127, angående anslag för vissa beredskapsåtgärder under budgetåret 1962/63 m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 583 till jordbruksutskottet och motionerna nr 584—611 till särskilda utskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8 och 9, statsutskottets utlåtanden nr 11, 45 och 46, bevillningsutskottets betänkanden nr 9, 24, 27—29 och 34, bankoutskottets utlåtanden nr 9—11, andra lagutskottets utlåtanden nr 17 och 18, tredje lagutskottets utlåtande nr 15 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 11—15.

På framställning av herr talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, statsutskottets utlåtande nr 46 och tredje lagutskottets utlåtande nr 15 skulle i nu angiven ordning upptagas främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 101, med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m.;

nr 104, angående ökad utbildning av läkare, tandläkare m. m.;

nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62;

nr 106, angående vissa frågor rörande lärarutbildning;

nr 110, angående medelsbehoven under försvarsgrenarnas avlöningsanslag för budgetåret 1962/63 m. fl. anslagsfrågor m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 124, angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.; samt

nr 131, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkterna 6 och 7 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr STEFANSON (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till den stora anhopningen av propositioner och till omfattningen av de ärenden, som avses i Kungl. Maj:ts propositioner

nr 62, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet;

nr 107, angående vidgad vuxenutbildning;

nr 108, angående ny organisation av totalförsvarets högsta ledning m. m.; samt

nr 114, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

hemställer jag, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av sagda propositioner till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från den dag propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Anmäldes och bordlades

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd vid skada på eller förlust av fiskredskap jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

Interpellation ang. skada till följd av flygbuller, m. m.

ställningar rörande anslag för budgetåret 1962/63 till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket jämte i ämnet väckta motioner.

Interpellation ang. skada till följd av flygbuller, m. m.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):
erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Det s. k. flygbullret har blivit ett alltmer omfattande problem. Vid början av luftfartens utveckling beaktades problemet i förhållandevis ringa utsträckning. Trafiken hade en relativt liten omfattning, ljudintensiteten var låg och kännedomen om bullerstörningarnas konsekvenser förhållandevis bristfällig. I stort sett ansågs bullerproblemet bemästrat i och med att områden i flygplatsers omedelbara närhet etc. av ur bullersynpunkt ovidkommande säkerhetsskäl hölls fria från tätbebyggelse och liknande.

Sedermera har förhållandena förändrats på ett genomgripande sätt. Trafikintensiteten har mångdubblats, och man räknar allmänt med att den även framgent kommer att stegras successivt. Bullret har blivit långt mera störande, främst till följd av den alltjämt pågående övergången från propellerdrivna till reaktionsdrivna flygplan men också till följd av de högre flyghastigheterna. Det har också klarlagts att bullerstörningarnas konsekvenser är allvarligare än man tidigare räknat med.

Denna utveckling, som gäller både den civila och den militära luftfarten, har medfört betydande olägenheter för främst befolkningen i områden belägna i närheten av flygplatser. Utvecklingen har medfört att sådana områden, som tidigare ej drabbats av bullerolägenhet i någon betydande grad, alltmer utsättes för buller av synnerligen besvärande natur. Konsekvenserna härav är, oavsett på vilket sätt de tar sig uttryck, genomgående menliga för de enskilda. Det primära är givetvis att bullret ofta medför psykiska och/eller fysiska besvär av den art som i hälsovårdsmening beteck-

nas som sanitär olägenhet. De sekundära följderna kan bli t. ex. att vissa enskilda blir nödsakade att avflytta med kostnader och ekonomiska förluster som följd. I andra fall kan kraftigt sjunkande fastighetsvärden bli följden eller t. ex. att område som på enskild bekostnad tomtindelats e. d., belägges med bostadsbyggnadsförbud o. s. v. Ett genomgående drag i samtliga fall är att de enskilda lider ett mer eller mindre omfattande intrång till följd av den allmännyttiga verksamhet som luftfarten måste anses utgöra.

Det kan inte undvikas och förutsättes inte i gällande praxis annat än att den enskildes rätt i viss mån kan få sättas åsido för allmännyttan. Dock måste det förutsättas att den enskilde i sådana fall skall kunna erhålla en skälig ersättning för det intrång och den skada han vållas. Detta kan emellertid inte sägas vara fallet beträffande intrång till följd av flygbuller.

Enligt min mening är ett ökat skydd för den enskilde och dennes rätt i här berörda avseenden synnerligen angeläget. Reglerna för flygtrafiken, såväl den civila som den militära, bör utformas så, att bullerolägenheterna så långt möjligt undvikas. En anpassning till numera förekommande och väntad bullerintensitet bör sålunda ske. När bullerolägenhet ändå ej kan undvikas, bör de enskilda ha rätt till skälig ersättning. Vid anläggandet av nya flygplatser måste större hänsyn tagas till bullerolägenheterna, och ersättningsfrågor o. d. bedömas med hänsyn härtill. I fråga om redan befintliga flygplatser bör de ökande bullerolägenheterna likaledes uppmärksammas, främst genom att de enskilda tillerkännes vidgad rätt till ersättning för bullerintrång.

Dessa spörsmål har behandlats av 1956 års flygbullerutredning, som nämnda år tillkallades av statsrådet och chefen för försvarsdepartementet. De sakkunniga avlämnade sitt betänkande i mars månad 1961. Enligt min mening är det synnerligen angeläget att åtgärder vidtages med anledning av de sakkunnigas förslag och att den enskildes

Interpellation ang. skada till följd av flygbuller, m. m.

rätt till skälig ersättning för intrång därvid särskilt uppmärksammas.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1) När avser statsrådet att, efter eventuell gemensam beredning med chefer för andra departement, förelägga riksdagen förslag med anledning av 1956 års flygbullerutrednings betänkande (SOU 1961: 25)?

2) Avser statsrådet att därvid särskilt uppmärksamma i interpellationen berörda ersättningsfrågor i syfte att få till stånd en vidgad rätt till ersättning för enskilda, som åsamkas intrång och skada till följd av flygbuller?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 612, av herr *Andersson, Axel Johannes, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående anslag för budgetåret 1962/63 till journalistutbildning;

nr 613, av herr *Andersson, Torsten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående anslag för budgetåret 1962/63 till journalistutbildning;

nr 614, av herr *Jonasson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m.;

nr 615, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Sundin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m.;

nr 616, av herr *Ringaby m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m.;

nr 617, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m.;

nr 618, av herrar *Gorthon* och *Nordenson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 93, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.;

nr 619, av herr *Geijer, Lennart, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 87, med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612);

nr 620, av herrar *Virgin* och *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 87, med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612);

nr 621, av herr *Hedström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, angående rennäringens främjande;

nr 622, av herr *Olofsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, angående rennäringens främjande;

nr 623, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, angående rennäringens främjande;

nr 624, av herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.;

nr 625, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, och herr *Hedström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.; samt

nr 626, av herr *Jonasson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående yrkesutbildningen på jordbrukets område.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.39.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 28 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 135, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 12, med förslag till brandlag och brandstadga m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge förordningsförslaget, till behandling av lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 104, angående ökad utbildning av läkare, tandläkare m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, hänvisades propositionen, såvitt den avsåge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående vissa frågor rörande lärarutbildning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 110, angående medelsbehoven under försvarsgrenarnas avlöningsanslag för budgetåret 1962/63 m. fl. anslagsfrågor m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge anvisande av anslag, till statsutskottet samt i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 131, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkterna 6 och 7 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 612—617 till statsutskottet, motionen nr 618 till bankoutskottet, motionerna nr 619 och 620 till behandling av lagutskott, samt motionerna nr 621—626 till jordbruksutskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 5 och 6.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budget-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

året 1962/63 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962, föreslagit riksdagen att

A. å driftbudgeten

I. godkänna av departementschefen föreslagna ändringar i vissa bestämmelser rörande statliga lån och bidrag m. m.;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit;

III. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit;

V. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

VI. godkänna av departementschefen föreslagna ändringar i bestämmelserna om familjebostadsbidrag;

VII. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna angående förbättringslån;

VIII. för budgetåret 1962/63 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 478 000 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 850 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 6 048 000 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 851 000 kronor;

5) till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. ett förslagsanslag av 300 000 000 kronor;

6) till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor;

7) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

8) till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor ett reservationsanslag av 25 000 kronor;

9) till 1960 års bostadsräkning ett reservationsanslag av 1 000 kronor; samt

B. å kapitalbudgeten

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om statliga bostadslån;

II. medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 1 120 000 000 kronor;

III. medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 15 000 000 kronor;

IV. för budgetåret 1962/63 anvisa

a) under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 740 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 1 000 kronor;

b) under Fonden för låneunderstöd till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 18 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag hade utskottet till behandling förcheft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 138, av fru Wallentheim m. fl.,

I: 264, av herrar Lager och Öhman,

I: 265, av herr Thorsten Larsson m. fl.,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I: 406, av herr *Torsten Andersson* m. fl.,

I: 425, av herr *Bengtson* m. fl.,

I: 426, av herr *Bengtson* m. fl.,

I: 427, av herr *Bengtson* m. fl.,

I: 428, av herr *Hagberg* m. fl.,

I: 433, av herr *Holmberg*,

I: 434, av herr *Lundström* m. fl.,

I: 435, av herr *Sundin*, samt

från andra kammaren

II: 170, av herr *Johansson* i Norrköping m. fl.,

II: 333, av fru *Lewén-Eliasson* m. fl.,

II: 334, av herr *Lindkvist* m. fl.,

II: 335 av herr *Nilsson* i Gävle m. fl.,

II: 407, av herr *Johansson* i Öckerö m. fl.,

II: 490, av herr *Eliasson* i Sundborn m. fl.,

II: 504, av herrar *Cassel* och *Bengtson* i Solna,

II: 507, av herr *Fälldin*,

II: 509, av herr *Heckscher* m. fl.,

II: 510, av herr *Hedlund* m. fl.,

II: 511, av herr *Hedlund* m. fl.,

II: 512, av herr *Hedlund* m. fl.,

II: 514, av herr *Ohlin* m. fl.,

II: 602, av herr *Lindkvist* och fru *Thunvall*.

I de likalydande motionerna I: 138 (av fru Wallentheim m. fl.) och II: 170 (av herr Johansson i Norrköping m. fl.) hade hemställts, att riksdagen, i enlighet med förslag av bostadsstyrelsen, måtte besluta, att samtliga inkomststreck för familjebostadsbidrag skulle höjas med 1 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 264 (av herrar Lager och Öhman) samt II: 335 (av herr Nilsson i Gävle m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, 1) att i syfte att öka bostadsproduktionen till 80 000 nya bostäder under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 1 184 000 000 kronor, 2) att till lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av

806 000 000 kronor, 3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att bostadsbyggnadsutredningen utöver gällande direktiv måtte åläggas att utreda räntepolitikens verkningar för bostadskostnaderna i vad avsåge den framtida bostadspolitik.

I de likalydande motionerna I: 265 (av herr Thorsten Larsson m. fl.) och II: 333 (av fru Lewén-Eliasson m. fl.) hade anhållits, att bestämmelserna om maximiyta (125 m²) i 5 § kungörelsen 1957: 359 måtte slopas.

I de likalydande motionerna I: 406 (av herr Torsten Andersson m. fl.) och II: 490 (av herr Eliasson i Sundborn m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

1) uttala angelägenheten av att åtgärder vidtoges i syfte att tillgodose behovet av familje- och barnvänlig bodemiljö, 2) anhålla om utredning av frågan om fortlöpande och väsentligt vidgade undersökningar och forskningsmöjligheter rörande den framtida boendemiljöns utformning, samt 3) anhålla, att företrädare för de politiska partierna måtte beredas tillfälle att delta i bostadsbyggnadsutredningens arbete.

I de likalydande motionerna I: 425 (av herr Bengtson m. fl.) och II: 512 (av herr Hedlund m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen skulle

1) besluta, att pensionärsbostadsbidrag från och med den 1 juli 1962 skulle på i övrigt nu gällande grunder och i enlighet med vad i motionerna anförts utgå även i fall då lägenheten vore inrymd i hus, för vilket statligt bostadslån eller ränteeftergift ej beviljats, och utan avseende vid tidpunkten för lägenhetens färdigställande samt även i fall då pensionären vore ägare till den fastighet, i vilken bostaden vore inrymd;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att av ovan angivna beslut föranleda ändringar i kungörelsen den 29 augusti 1958 (nr 483) om pensionärsbostadsbidrag måtte vidtagas;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt tillsättande av särskilda sakkunniga för utredning och framläggande av förslag rörande pensionärernas bostadsförsörjning i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer, nämligen sammanförande av nuvarande pensionärsbostadsbidrag och kommunala bostadstillägg till en stödform, likvärdig stödnivå för berörda pensionärer i olika kommuner, en mellan stat och kommuner rimlig och mellan olika kommuner likvärdig kostnadsfördelning samt åtgärder till befrämjande av kommunernas anskaffande av bostäder för pensionärer; samt

4) beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 426* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 511* (av herr Hedlund m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte

1) besluta, att statliga kreditgarantier skulle så snart ske kunde, dock tidigast den 1 januari 1963, beviljas för sekundärlån till en- och tvåfamiljshus i enlighet med vad i motionerna anförts;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

A. att vid erläggande av ränta och amortering avseende statligt lån till en- och tvåfamiljshus måtte gälla fast annuitet samt att förhandlingar måtte upptagas med vederbörliga kreditinrättningar i syfte att uppnå att vid erläggande av ränta och amortering avseende sekundärlån till en- och tvåfamiljshus, för vilka statlig kreditgaranti beviljats, fast annuitet regelmässigt tillämpades;

B. att, därest under A. åsyftade ordning beträffande sekundärlån ej kunde uppnås, annuitetsreglerna för erläggande av ränta och amortering avseende statligt lån till en- och tvåfamiljshus måtte utformas så, att lånets första år bleve fritt från annuitetserläggande och för lånets slutliga amortering inom 30 år erforderligt fast annuitetsbelopp genom jämna årliga höjningar av annui-

tetsbeloppen från och med lånets andra år uppnåddes under lånets femte år;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om inkomstprövat stöd till småhusbyggande måtte utredas i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

4) beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 427* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 510* (av herr Hedlund m. fl.) hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte

I. A. fastställa den garanterade räntan å vissa bostadslån i enlighet med i motionerna angivna grunder att gälla från och med den 1 januari 1962;

B. till Ränteftergifter å vissa bostadslån m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 225 000 000 kronor;

II. besluta,

A. att tertiärlån, såvitt avsåge enskild, från och med den 1 juli 1962 skulle beviljas upp till högst 90 % av belåningsvärdet och i övrigt på nu gällande grunder;

B. att räntefri stående del av förbättringslån från och med den 1 juli 1962 skulle beviljas, då den beskattningsbara inkomsten ej överstege 7 000 kronor;

III. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

A. att plan rörande avveckling av de generella bostadssubventionerna inom en tidsperiod om tre till fem år måtte föreläggas 1963 års riksdag samt att i samband därmed förslag angående förbättring av det ekonomiska stödet till inkomstsvaga grupper likaledes måtte framläggas;

B. att skyndsamt utredning måtte vidtagas beträffande

1. dels frågan om övergång från statlig bostadslångivning till långivning med stöd av statliga kreditgarantier,

2. dels frågan om sådan utformning av bostadslångivningen — omläggning

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

av nuvarande ränte-, amorterings- och annuitetsbetalningar samt införande av värdebeständiga bostadslån — att bostadsproduktionen främjades och de höga inledande kostnaderna sänktes,

3. dels frågan om införande av enhetliga låneregler för enskilda, kooperativa och allmännyttiga bostadsföretag samt kommuner;

IV. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 428* (av herr Hagberg m. fl.) och *II: 509* (av herr Heckscher m. fl.) hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts,

A. att riksdagen måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, sedan försöksverksamheten i fråga om tomtkostnadsgranskningen slutförts, måtte för riksdagen redovisa resultatet härav samt föreslå de ändringar i granskningen som försöksverksamheten kunde föranleda;

2) uttala, att förskott å statslån icke borde utgå till kommun för inköp av saneringsfastighet;

3) besluta, att de såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretagen skulle åläggas redovisningsskyldighet för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggningen tillämpade principerna;

4) besluta, att en särskild delegation skulle tillsättas för att — efter förhandlingar med vederbörande personalorganisationer — utarbeta och framlägga förslag rörande personalbehovet och personaluppsättningen inom bostadsstyrelsen;

B. att riksdagen måtte besluta,

1) att den statliga bostadslångivningen från och med den 1 juli 1962 skulle ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning därav varken preliminära beslut skulle meddelas angående lån från lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond från nämnda datum;

3) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 % skulle erläggas;

4) att räntegarantien skulle upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å tio år utgått;

5) att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån, som hänförde sig till tiden från och med den 1 januari 1962, skulle grundas på en räntesats av 5 % vad avsåge hus påbörjade före den 1 januari 1958 och en räntesats på 4,5 % vad avsåge senare påbörjade hus;

6) att egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats från och med den 1 januari 1958 skulle för tid från och med den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 5 %;

7) att tertiärlån mellan 70 och 85 % av belåningsvärdet för hus påbörjade från och med den 1 januari 1958 skulle för tid från och med den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

8) att tertiärlån till den del de överstege 85 % av belåningsvärdet för hus påbörjade från och med den 1 januari 1958 skulle för tid från och med den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 6 %;

9) att de tilläggs lån, som enligt beslut av 1953, 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga, skulle för tid från och med den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

10) att de tilläggs lån, som avsåge hus påbörjade före den 1 januari 1958, skulle till den del de icke på grund av tidigare riksdagsbeslut redan vore amorteringspliktiga bli ränte- och amorteringspliktiga från och med den 1 juli 1962 efter en räntesats av 5,5 % och med en amorteringstid av 25 år;

11) att pensionärsbostadsbidrag skulle utgå där bostaden vore inrymd i hus färdigställt tidigast den 1 januari 1942, därest bostaden uppfyllde nu gällande standardkrav;

12) att räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953, skulle från och med

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

den 1 juli 1962 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet efter en räntesats av 4 % och med en amorteringstid av 25 år;

13) att godkänna i motionerna inför avlöningsstat för bostadsstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

14) att till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 3 278 000 kronor;

15) att till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor;

16) att godkänna i motionerna inför avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

17) att till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 5 448 000 kronor;

18) att till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 701 000 kronor;

19) att till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor; samt

C. att riksdagen måtte, om förslagen under B 1)—3) ovan icke vunne riksdagens bifall, besluta,

1) att tertiärlån, till vilka tillstånd lämnades tidigast den 1 juli 1962, skulle beviljas upp till 85 % av den totala produktionskostnaden mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 95 % för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 90 % för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka, samt till den del de överstege 85 % av belåningsvärdet amorteras på 25 år;

2) att tertiärlån till egna hem skulle beviljas upp till 90 % av lånevärdet oavsett företagsform;

3) att vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift om 0,5 % skulle uttagas i samband med lånets utbetalande;

4) medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 1 050 000 000 kronor;

D. att riksdagen måtte i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 433* (av herr Holmberg) och *II: 504* (av herrar Cassel och Bengtson i Solna) hade anhållits, att riksdagen måtte besluta, att bostadsstyrelsen även i fortsättningen skulle behandla studentbostadsärendena.

I de likalydande motionerna *I: 434* (av herr Lundström m. fl.) och *II: 514* (av herr Ohlin m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta

1. att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna anförts beträffande:

a) att bostadsbyggnadsprogrammet för budgetåret 1962/63 borde omfatta 77 000 lägenheter eller 2 000 flera än enligt Kungl. Maj:ts förslag;

b) att en stegring av produktionen borde eftersträvas, så att den vid 70-talets början komme att uppgå till 100 000 lägenheter, varav bortåt hälften i småhus;

c) att arbetet med uppgörandet av långsiktiga och kontinuerligt reviderade kommunala och regionala bostadsförsörjningsplaner under beaktande av inträffade och väntade befolkningsförändringar borde energiskt stimuleras;

d) att därför bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, efter inhämtande av uppgifter från kommunala och regionala organ, till Kungl. Maj:t borde inkomma med förslag till sådan medverkan från statens sida till planerings- och andra åtgärder, som kunde vara erforderliga för underlättande av desamma, under beaktande av kommunernas och regionernas frihet att utforma bebyggelsestrukturen;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

e) att framhålla betydelsen av att de erforderliga kommunala investeringarna i gator, vägar, avloppssystem m. m., vilka krävdes i samband med en sådan utveckling, kunde på ett tillfredsställande sätt fullföljas;

2. att i syfte att främja bostadssparande, konkurrens på lika villkor mellan olika företagsformer och rationalisering inom bostadsproduktionen samt motverka hyressplittring:

a) besluta, att tertiärlånets övre gräns för fastigheter, som påbörjades efter den 1 juli 1962, skulle vara 97 % för företagsformer, som nu finge låna 100 %, samt 92 % för kooperativa företag, som nu finge låna 95 %;

b) besluta, att den garanterade räntan för primärlån skulle höjas från 4,5 till 5,5 % för hus uppförda före 1951, från 4 till 4,75 % för hus uppförda 1951—1952, för hus uppförda 1953—1957 från 3,5 till 4,25 % och för senare färdigställda hus från 3,5 till 3,75 %, samt för sekundärlån i motsvarande grad, innebärande en besparing i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag av 45 miljoner kronor för nästa budgetår och 90 miljoner kronor för det därpå följande;

c) besluta, att räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1953, från och med den 1 juli 1962 skulle förräntas och amorteras i enlighet med besparingsutredningens förslag, vilket för helt budgetår innebure en inkomst för statsverket på cirka 20 miljoner kronor, varav 10 miljoner kronor fölle på nästa budgetår;

d) besluta, att familjebostadsbidragens belopp skulle från och med den 1 juli 1962 höjas enligt i motionerna framlagt förslag och med anledning härav bevilja en höjning av anslaget för bostadsrabatter med 20 miljoner kronor till 170 miljoner kronor;

e) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till nästa års riksdag om en omläggning av lånevillkoren för att stimulera amorteringssparande och innebärande att räntesubventionerna ersattes med ett enhetligt schablonbidrag enligt i motionerna angivna riktlinjer;

f) i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av sådana förändringar beträffande tertiärlånekungörelsen och dess tillämpning som bland annat vid beräkning av tomtkostnaderna kunde främja tillkomsten av bättre bostadsmiljöer;

g) beträffande anslaget till ränteeftergifter å vissa bostadslån för budgetåret 1962/63 ävensom beträffande inkomsten från lånefonden för bostadsbyggande för samma budgetår vidtagna de ändringar som föranleddes av yrkandena ovan;

3. att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna anförts beträffande åtgärder för att främja sanering genom ombyggnad av äldre flerfamiljshus;

4. att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om tillämpning av kreditgarantisystem för bostadsfinansieringen;

5. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte på lämpligt sätt och i samverkan med på kreditmarknaden verkande företag och institut förbereda och därefter för riksdagen framlägga de förslag, som kunde erfordras för att möjliggöra introducerandet av värdebeständiga lån för bostadsbyggande i syfte att sänka bostadskostnaderna i nya hus och på längre sikt uppnå en hyresutjämnannde effekt; samt

6. att i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 435* (av herr Sundin) och *II: 507* (av herr Fälldin) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statligt lån till en- och tvåfamiljshus skulle, såvitt avsåge lånets övre gräns, uppgå till 95 % av belåningsvärdet i enlighet med vad i motionerna anförts samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av de ändringar i vederbörliga kungörelser m. m. som föranleddes av ovanstående beslut.

I motionen *II: 334* (av herr Lindkvist m. fl.) hade anhållits, att riksdagen måtte besluta

1) att uppdraga åt Kungl. Maj:t att tillkalla en utredning i syfte att fram-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

lägga förslag om en sådan utformning av bostadsmiljön, som tillgodosåge kraven på god och trygg utemiljö med hänsyn till barnens och de vuxnas lek- och rekreationsmöjligheter i anslutning till bostadsbebyggelsen;

2) att belåningsvärdet för hobbylokaler skulle höjas;

3) att de formella hinder, som nu föreläge för en fastighetsägare att ställa hobbylokaler kostnadsfritt till de boendes och föreningslivets förfogande skulle undanröjas på så sätt, att möjlighet funnes för den som så önskade att slå ut kapital- och driftkostnader för hobbylokalerna på i projektet ingående lägenheters hyror och avgifter, förutsatt att lokalerna användes för avsett ändamål.

I motionen *II: 407* (av herr Johansson i Öckerö m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära förslag till sådan ändring i författningarna angående lån och bidrag till bostadsegenhet, att försöksvis även äldre fastigheter i relativt gott skick, som tills vidare ej behövde genomgå någon större reparation, kunde belånas i samband med ägarbyte.

I motionen *II: 602* (av herr Lindkvist och fru Thunvall) hade hemställts, att riksdagen måtte anhänga hos Kungl. Maj:t om utredning angående tilläggs lån för barnfamiljer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. beträffande bostadsbyggandets omfattning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna *I: 264* och *II: 335*, *I: 428* och *II: 509* samt *I: 434* och *II: 514*, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

2. beträffande bostadsbyggandets inriktning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom i anledning av motionerna *I: 406* och *II: 490*, *I: 434* och *II: 514* samt *II: 334*, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

3. beträffande planering av bostadsförsörjningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna *I: 434* och *II: 514*, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

4. avslå i motionerna *I: 427* och *II: 510*, *I: 428* och *II: 509* samt *I: 434* och *II: 514* framställda yrkanden angående införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet;

5. avslå i motionerna *I: 427* och *II: 510* samt *I: 434* och *II: 514* framställda yrkanden angående värdebeständiga lån för bostadsbyggandet;

6. avslå i motionerna *I: 427* och *II: 510* framställt yrkande om utredning angående ändrad utformning av bostadslångivningen;

7. beträffande förskott på statliga lån i syfte att underlätta kommunal markanskaffning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna *I: 428* och *II: 509*, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

8. avslå i motionerna *I: 428* och *II: 509* framställt yrkande beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag;

9. avslå i motionerna *I: 264* och *II: 335* samt *I: 406* och *II: 490* framställda yrkanden angående bostadsbyggnadsutredningens sammansättning och uppdrag;

10. beträffande förenklingar vid handläggningen av ärenden rörande statliga lån och bidrag för bostadsändamål med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna *I: 428* och *II: 509*, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

11. beträffande en för flerfamiljshus och småhus gemensam lånekungörelse med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna *I: 426* och *II: 511*, *I: 428* och *II: 509* samt *I: 435* och *II: 507*, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

12. beträffande bestämmelsen om maximiyta för lån till småhus med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna *I: 265* och *II: 333*

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

13. avslå i motionen II: 602 framställt yrkande om utredning angående tilläggs lån för barnfamiljer;

14. avslå i motionerna I: 426 och II: 511 framställt yrkande om utredning angående inkomstprövat stöd för småhusbyggande;

15. avslå i motionerna I: 428 och II: 509 framställda yrkanden angående räntesatsen för egnahemslån, förbättringslån och tertiärlån;

16. avslå i motionerna I: 428 och II: 509 framställt yrkande angående en särskild förvaltningsavgift å statliga bostadslån;

17. beträffande de statliga bostadslårens storlek och amorteringstid med avslag å motionerna I: 427 och II: 510, I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

18. avslå i motionerna I: 427 och II: 510 framställt yrkande angående ändring i grunderna för beviljande av räntefri stående del av förbättringslån;

19. avslå i motionerna I: 434 och II: 514 framställt yrkande angående åtgärder för att främja sanering genom ombyggnad av äldre flerfamiljshus;

20. beträffande långivningen för hobbylokaler med avslag å motionen II: 334, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

21. avslå i motionen II: 407 framställt yrkande beträffande lån till äldre fastigheter i samband med ägarbyte;

22. beträffande stödet för studentbostäder i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

23. avslå i motionerna I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514 framställda yrkanden angående återkrav av vissa räntefria stående delar av egnahemslån;

24. avslå i motionerna I: 428 och II: 509 framställda yrkanden angående räntesatsen å vissa återkrävda tilläggs lån;

25. avslå i motionerna I: 428 och II: 509 framställda yrkanden om uppsägning av vissa ränte- och amorteringsfria

delar av tilläggs lån till förräntning och amortering;

26. beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med avslag å motionerna I: 427 och II: 510, I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

27. beträffande villkoren för familjebostadsbidrag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 434 och II: 514, såvitt nu vore i fråga, även som med bifall till motionerna I: 138 och II: 170, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

28. avslå i motionerna I: 434 och II: 514 framställt yrkande angående familjebostadsbidragens belopp;

29. beträffande pensionärsbostadsbidragen med avslag å motionerna I: 425 och II: 512 samt I: 428 och II: 509, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

30. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under 1.—29., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anfört godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordade ändringar;

31. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag även som med avslag å motionerna I: 427 och II: 510, I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kronor;

32. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 434 och II: 514, såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor;

33. till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

34. till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor;

35. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 335 samt I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 1 120 000 000 kronor;

36. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 335 samt I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 740 000 000 kronor;

37. till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor;

38. medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 15 000 000 kronor;

39. till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kronor;

40. beträffande handläggningen av låne- och bidragsverksamheten för bostadsändamål med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 433 och II: 504 godkänna vad utskottet anfört;

41. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordat;

42. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 478 000 kronor;

43. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordat;

44. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 048 000 kronor;

45. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor;

46. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 851 000 kronor;

47. till 1960 års bostadsräkning för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor;

48. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna 1.—47. särskilt berörda, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande bostadsbyggandets omfattning

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets omfattning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:428 och II:509 ävensom med avslag å motionerna I:264 och II:335 samt I:434 och II:514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets omfattning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:434 och II:514 ävensom med avslag å motionerna I:264 och II:335 samt I:428 och II:509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

c) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i berörda reservation angivits;

2) beräffande bostadsbyggandets inriktning

a) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets inriktning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:434 och II:514 ävensom med bifall till motionerna I:406 och II:490 samt II:334, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, anhålla om utredning och förslag rörande dels en mera miljömed-

veten bostadspolitik, dels ock riktlinjer och former för fortlöpande undersökningar och forskning rörande boendemiljön;

b) av fru *Lewén-Eliasson*, som dock ej antytt sin mening;

3) beträffande planering av bostadsförsörjningen

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng*, och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den lydelse, reservationen visade;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte beträffande planering av bostadsförsörjningen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I:434 och II:514, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

4) beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna I:428 och II:509 ävensom i anledning av motionerna I:427 och II:510 samt I:434 och II:514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

b) av herrar *Boman, Ivar Johansson, Per Jacobsson, Per-Olof Hanson, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort lyda på sätt i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I: 427 och II: 510 samt I: 434 och II: 514 ävensom i anledning av motionerna I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

5) beträffande värdebeständiga lån för bostadsbyggandet samt ändrad utformning av bostadslångivningen

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, reservationen visade;

b) av herrar *Boman, Ivar Johansson, Per Jacobsson, Per-Olof Hanson, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 5 och 6 hemställa, att riksdagen måtte

5. beträffande värdebeständiga lån för bostadsbyggandet med bifall till motionerna I: 427 och II: 510 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

6. beträffande ändrad utformning av bostadslångivningen med bifall till motionerna I: 427 och II: 510, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

c) av herr *Svensson* i Ljungskile, vilken likväl ej antytt sin åsikt;

6) beträffande förskott på statliga lån i syfte att underlätta kommunal markanskaffning

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 7 hemställa, att riksdagen måtte beträffande förskott på statliga lån i syfte att underlätta kommunal markanskaffning med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, reservationen visade;

7) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 8 hemställa, att riksdagen måtte beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

8) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande bostadsbyggnadsutredningens sammansättning och uppdrag ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 9 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggnadsutredningens sammansättning och uppdrag i anledning av motionerna I: 406 och II: 490 samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 335 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

9) beträffande förenklingar vid handläggningen av ärenden rörande statliga lån och bidrag för bostadsändamål

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 10 hemställa, att riksdagen måtte beträffande förenklingar vid handläggningen av ärenden rörande statliga lån och bidrag för bostadsändamål med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 10 hemställa, att riksdagen måtte beträffande förenklingar vid handläggningen av ärenden rörande statliga lån och bidrag för bostadsändamål i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anfört;

10) beträffande en för flerfamiljshus och småhus gemensam lånekungörelse

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 11 hemställa, att riksdagen måtte beträffande en för flerfamiljshus och småhus gemensam lånekungörelse med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 426 och II: 511 samt I: 435 och II: 507 ävensom med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i nu ifrågavarande del bort lyda på sätt i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 11 hemställa, att riksdagen måtte beträffande en för flerfamiljshus och småhus gemensam lånekungörelse i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 426 och II: 511 ävensom med avslag å motionerna I: 428 och II: 509 samt I: 435 och II: 507, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anfört;

c) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort

under 11 hemställa, att riksdagen måtte beträffande en för flerfamiljshus och småhus gemensam lånekungörelse i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 426 och II: 511 samt I: 435 och II: 507 ävensom med avslag å motionerna I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

11) av herrar *Näsström, Einar Persson, Söderberg, Pettersson* i Degerfors, *Karlsson* i Olofström, *Andreasson* och *Johansson* i Norrköping, vilka beträffande bestämmelsen om maximiyta för lån till småhus ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 12 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelsen om maximiyta för lån till småhus med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 265 och II: 333 godkänna vad reservanterna anfört;

12) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande utredning angående tilläggs lån för barnfamiljer och inkomstprövat stöd för småhusbyggande ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 13 och 14 hemställa, att riksdagen måtte

13. beträffande utredning angående tilläggs lån för barnfamiljer i anledning av motionen II: 602 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

14. beträffande utredning angående inkomstprövat stöd för småhusbyggande i anledning av motionerna I: 426 och II: 511, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

13) beträffande räntesatsen för egna-hemslån, förbättringslån och tertiärlån samt en särskild förvaltningsavgift å statliga bostadslån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskot-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 15 och 16 hemställa, att riksdagen måtte

15. beträffande räntesatsen för egna-hemslån, förbättringslån och tertiärlån med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförte;

16. beträffande en särskild förvaltningsavgift å statliga bostadslån med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförte;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade;

14) beträffande de statliga bostadslå-nens storlek och amorteringstid

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande i nu ifrågavarande del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 17 hemställa, att riksdagen måtte beträffande de statliga bostadslårens storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 428 och II: 509 samt i anledning av motionerna I: 434 och II: 514 ävensom med avslag å motionerna I: 427 och II: 510, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförte;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 17 hemställa, att riksdagen måtte beträffande de statliga bostadslårens storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 434 och II: 514 ävensom med avslag å motionerna I: 427 och II: 510 samt I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse

till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförte;

c) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 17 hemställa, att riksdagen måtte beträffande de statliga bostadslårens storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 427 och II: 510 ävensom med avslag å motionerna I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförte;

15) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande ändring i grunderna för beviljande av räntefri stående del av förbättringslån ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 18 hemställa, att riksdagen måtte beträffande ändring i grunderna för beviljande av räntefri stående del av förbättringslån med bifall till motionerna I: 427 och II: 510, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförte;

16) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande åtgärder för att främja sanering genom ombyggnad av äldre flerfamiljshus ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 19 hemställa, att riksdagen måtte beträffande åtgärder för att främja sanering genom ombyggnad av äldre flerfamiljshus med bifall till motionerna I: 434 och II: 514, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförte;

17) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka beträff-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

fande långivningen för hobbylokaler ansett, att utskottets yttrande i denna fråga bort hava den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 20 hemställa, att riksdagen måtte beträffande långivningen för hobbylokaler i anledning av motionen II: 334, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

18) av herrar *Boman, Ivar Johansson, Per Jacobsson, Per-Olof Hanson, Nils-Eric Gustafsson, Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungkile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Källenius*, vilka beträffande lån till äldre fastigheter i samband med ägarbyte ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 21 hemställa, att riksdagen måtte beträffande lån till äldre fastigheter i samband med ägarbyte i anledning av motionen II: 407 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

19) av herrar *Boman, Ivar Johansson, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Per-Olof Hanson, Nils-Eric Gustafsson, Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungkile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Källenius*, vilka beträffande stödet för studentbostäder ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 22 hemställa, att riksdagen måtte beträffande stödet för studentbostäder med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad reservanterna anför;

20) av herrar *Boman, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Per-Olof Hanson* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungkile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Källenius*, vilka beträffande återkrav av vissa räntefria stående delar av egnahemslån ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 23 hem-

ställa, att riksdagen måtte beträffande återkrav av vissa räntefria stående delar av egnahemslån med bifall till motionerna I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

21) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande räntesats och amorteringstid för tilläggs lån ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 24 och 25 hemställa, att riksdagen måtte

24. beträffande räntesatsen å vissa återkrävda tilläggs lån med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

25. beträffande uppsägning av vissa ränte- och amorteringsfria delar av tilläggs lån till förräntning och amortering med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

22) beträffande bestämmelserna om ränteeftergift

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 26 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med bifall till motionerna I: 428 och II: 509 ävensom i anledning av motionerna I: 427 och II: 510 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anför;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungkile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 26 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med bifall till motionerna I: 434 och II: 514 ävensom med avslag å motionerna I: 427

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och II: 510 samt I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförst;

c) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 26 hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med bifall till motionerna I: 427 och II: 510 ävensom med avslag å motionerna I: 428 och II: 509 samt I: 434 och II: 514, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl Maj:t giva till känna vad reservanterna anförst;

23) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande villkoren för familjebostadsbidrag ansett, att till utskottets yttrande i denna del bort fogas ett tillägg av den lydelse, reservationen visade;

24) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande familjebostadsbidragens belopp ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 28 hemställa, att riksdagen måtte beträffande familjebostadsbidragens belopp med bifall till motionerna I: 434 och II: 514, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförst;

25) beträffande pensionärsbostadsbidragen

a) av herrar *Boman, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Per-Olof Hanson* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 29 hemställa, att riksdagen måtte beträffande pensionärsbostadsbidragen med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, samt med avslag å motionerna I: 425 och II: 512 godkänna vad reservanterna anförst;

b) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 29 hemställa, att riksdagen måtte beträffande pensionärsbostadsbidragen med bifall till motionerna I: 425 och II: 512 samt i anledning av motionerna I: 428 och II: 509, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförst;

26) beträffande anslag till ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka, under förutsättning av bifall till den med 22 a) betecknade reservationen, ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits samt att utskottet bort under 31 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 427 och II: 510 samt I: 434 och II: 514 ävensom med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor;

b) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka, under förutsättning av bifall till den med 22 b) betecknade reservationen, ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 31 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 434 och II: 514 ävensom med avslag å motionerna I: 427 och II: 510 samt I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 255 000 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

c) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka, under förutsättning av bifall till den med 22 c) betecknade reservationen, ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 31 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 434 och II: 514 samt med bifall till motionerna I: 427 och II: 510 ävensom med avslag å motionerna I: 428 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 225 000 000 kronor;

27) av herrar *Boman, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 24) betecknade reservationen beträffande anslag till bostadsrabatter ansett, att till utskottets yttrande i denna fråga bort fogas text av den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 32 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 434 och II: 514, såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 170 000 000 kronor;

28) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka, under förutsättning av bifall till den med 14 a) betecknade reservationen, ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 35 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 428 och II: 509 ävensom med avslag å motionerna I: 264 och II: 335, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 1 050 000 000 kronor;

29) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande handläggningen av låne- och bidragsärenden ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort lyda på sätt i reservationen angivits samt att utskottet bort under 40 hemställa, att riksdagen måtte beträffande handläggningen av låne- och bidragsverksamheten för bostadsändamål i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 433 och II: 504 godkänna vad reservanternas anförts;

30) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande avlöningsstat för bostadsstyrelsen m. m. ansett, att utskottets yttrande i förevarande fråga bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 42 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 278 000 kronor;

31) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna m. m. ansett, att utskottet bort under 44 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 448 000 kronor;

32) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Källenius*, vilka beträffande bostadsstyrelsens omkostnadsanslag ansett, att utskottet bort under 45 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motio-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nera I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor; även-som

33) av herrar *Ragnar Bergh, Staxång* och *Källenius*, vilka beträffande länsbostadsnämndernas omkostnadsanslag ansett, att utskottet bort under 46 hemstäl-la, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 428 och II: 509, såvitt nu vore i fråga, till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 701 000 kro-nor.

Herr talmannen yttrade, att under överläggningen rörande statsutskottets förevarande utlåtande, till vilken flera talare anmält sig, finge beröras jämväl frågor, som behandlades i tredje lagutskottets utlåtande nr 15; yrkanden i anledning av sistnämnda utlåtande skulle dock ställas först sedan detta utlåtande föredragits.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Jag tror inte att man misstär sig om man säger, att kammaren knappast med några större förväntningar motser den kommande debatten i bostadsfrågan. Detta spörsmål kommer väl att förbli en av riksdagens eviga följeslagare. Det enda hopp vi har, som år efter år nödgas deltaga i denna debatt, är väl att kammarens ledamöter har glömt det mesta av vad som sagts tidigare. Risken för upprepningar är givetvis överhängande. Jag misstänker också att en och annan, som har läst utskottets utlåtande och de reservationer som knutits till detta, förvänar sig över de variationsmöjligheter språket erbjuder när det gäller att långa stycken ge uttryck åt i huvudsak samma tankegångar. Jag tror inte att man helt kan undgå den känslan när man läser de inledande avsnitten, som berör frågan om bostadsbyggandets omfattning och inriktning.

Såväl utskottet som reservanterna synes eniga om att en ökning av bostadsproduktionen alltjämt är nödvändig. Utskottets majoritet säger att en ytterligare ökning av bostadsbyggandets omfattning är nödvändig men kommer samtidigt till den slutsatsen, att det för nästa år föreslagna byggnadsprogrammet är väl avvägt med hänsyn till de sannolika produktionsresurserna. Produktionsresurserna är alltid ett kärt diskussionsämne, som vi kanske inte skall fördjupa oss i alltför mycket. Vi kommer här in på den allmänna ekonomiska debatten och frågor om allmänt och enskilt sparande, fri eller dirigerad ekonomi, olika finansieringsregler, bostadskostnadernas höjd o. s. v.

Vad det gäller frågan om bostadsbyggandets omfattning har vi i vår reservation sagt, att vi anser oss kunna godtaga de av departementschefen föreslagna medelsramarna för nästa budgetår. Samtidigt har vi emellertid också sagt att man genom vissa ändringar av lånegränserna bör kunna öka den i propositionen angivna siffran 75 000 lägenheter med 2 000 å 3 000.

Vi har även i vår reservation pekat på att den besvärande bostadsbristen och den långa tidrymd, under vilken detta tillstånd har varit rådande, har gjort detta problem till en social nyckelfråga, som också har blivit ett hinder då det gällt att komma till rätta med många ungdomsproblem, för vilkas lösande goda hemförhållanden och en god hemmiljö skulle kunna vara av avgörande betydelse.

Genom industriens lokalisering, inflyttningen från landsorten till tätorter o. s. v. har det uppstått utpräglade bristområden, där tillståndet på bostadsmarknaden måste ägnas särskild uppmärksamhet. Därom råder väl inte några större meningsskiljaktigheter.

När man har kommit in i en viss situation, måste man acceptera det läge som uppstått. Man måste acceptera människornas fria val av arbetsplats och arbetsmiljö. Man måste medverka till att människorna bereds bostad där de har sitt arbete och sin utkomst, men man

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kan också med skäl diskutera, om man genom bostadspolitiska åtgärder vid sidan av eller jämsides med lokaliseringspolitiken kan motverka de olägenheter som ytterligare anhopningar i redan befintliga underskottsområden innebär.

Givetvis kan det väl sägas, att man inte i någon högre grad kan utnyttja bostadspolitiken när det gäller att styra befolkningsrörelserna och lokaliseringsträgorna, men jag tror inte att man alldeles skall förbise att det kan — eller kanske rättare skulle kunna råda — ett visst samband. Det förefaller ju vara så att vissa platser utövar ett slags mystisk dragningskraft, som inte har vare sig med praktiska eller kommersiella ting att göra. Nästan undantagslöst torde dessa ofta föga sakligt motiverade anhopningar av människor och företag innebära större insatser från det allmännas sida än vad som skulle ha krävts vid en företagsekonomiskt mera förnuftig planering. Från dessa utgångspunkter bör jag kanske tillägga att jag inte heller har så mycket att invända mot det resonemang som förs i reservation 1 c av herr Ivar Johansson m. fl.

Beträffande frågan om bostadsbyggandets inriktning kan det väl rent allmänt konstateras ett ökat intresse för egna hem och småhus som boendeform, även om man alltså på sina håll synes anse detta som en form av egna hemsmantik av övergående och begränsat värde. Utvecklingen inom andra länder visar dock en klar tendens i samma riktning. Åtskilliga nord- och västeuropeiska länder uppvisar en andel för småhus som i vissa fall överstiger 50 procent av hela bostadsproduktionen, detta t. o. m. i länder med stor befolkningstäthet. I vårt vidsträckta land bör vi ha så god tillgång på mark, att vi inte behöver tränga ihop oss på det onaturliga sätt som ofta sker, framför allt i mindre och medelstora städer och tätorter. På de flesta av dessa platser har man väl numera ett eller flera exemplar av dessa monstruösa bostadskuber, så den mänskliga fåfängan får väl

förutsättas vara tillgodosedd i detta avseende.

En ändring med avseende på bostadsbyggandets inriktning mot ett större antal småhus kommer emellertid att i många fall kräva en mera aktiv och framåtsyftande tomtpolitik, som gör en sådan omläggning på längre sikt möjlig.

Beträffande bostadsbyggandets omfattning har vi i reservation 3 b sagt att utvecklingen måhända kommer att kräva en produktionsnivå vid 1970-talets början på inemot 100 000 lägenheter. Vi tror också att den ifrågasatta förskjutningen till större antal egna hem kommer att innebära, allmänt sett, en ökning av lägenheternas storlek. Det skall gärna medges att vi i dag har ett relativt bräckligt underlag för bedömningen av det framtida bostadsbehovet. Hittills vunna erfarenheter och vad man kan överblicka av framtiden talar dock för sannolikheten av en sådan utveckling. Det bör dock klart sägas ifrån att man här inte kan röra sig med några heliga tal, vare sig man talar om 100 000 lägenheter eller man nämner siffror som ligger över eller under detta tal.

För att planera och möjliggöra den kraftiga förändringen av bostadsbyggandets struktur, som här skisserats, förordar vi också tillsättandet av en arbetsgrupp, inkluderande berörda parter och myndigheter, med uppgift att ägna särskilt bebyggelseplaneringen speciell uppmärksamhet.

Frågan om inrättande av kreditgarantisystem beträffande bostadslånen återkommer även i år, och utskottet är i tillfälle erinra om att det inte finner anledning att inta någon ändrad ståndpunkt mot tidigare och avstyrker därför motionsyrkandena på denna punkt. Jag måste säga, att jag finner utskottets utlåtande varken överraskande eller originellt, och jag håller för sannolikt, att formuleringen kommer att göra tjänst åtskillig tid framöver. Vi har i denna fråga inte ansett oss kunna följa högerens linje i fråga om övergång till kreditgarantisystem redan från den 1 juli i år. Vi förordar i stället jämte centerpartiet,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

i överensstämmelse med vad bostadspolitiska utredningen föreslagit, att åtgärder vidtagas för övergång från statlig långivning till kreditgarantisystem, och vi förutsätter att ärendet förberedes så, att förslag kan framläggas för 1963 års riksdag.

I reservation 5 b, gemensam för folkpartiet och centerpartiet, tar vi upp frågan om värdebeständiga och indexbundna bostadslån. Vi anser, att förslaget i detta avseende bör föreläggas riksdagen snarast möjligt. Dessutom anser vi, att en omläggning av ränte- och annuitetsbetalningarna i syfte att sänka de inledande höga kostnaderna bör bli föremål för utredning.

I reservation 9 b tar vi upp problemet angående värderingsreglerna för tomtmark, och vi ger där uttryck åt den uppfattningen, att förmedlingsorganen bör medges ett ökat inflytande då det gäller att värdera centralt belägna tomter. Vi anser, att de kommunala myndigheterna bör ha goda förutsättningar att bedöma hur de bostadssökande på orten kan beräknas värdera ett centralt bostadsläge jämfört med ett bostadsläge i ytterområdena.

Kungl. Maj:ts förslag om bestämmelserna för en för flerfamiljshus och småhus gemensam lånekungörelse anser vi oss kunna tillstyrka, men vi gör det under den förutsättningen, att av oss framförda förslag om viss sänkning av lånegränserna för bostadsrätts- och allmännyttiga företag beaktas. Vi anser också, att avbetalning av lån för enskilda småhusägare bör ske i form av fasta annuiteter, varigenom kostnaderna från början blir något lägre än enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande tidigare omnämnda förslag om sänkning av den övre belåningsgränsen för vissa företagsformer vill jag framhålla, att detta skulle, som jag inledningsvis påpekade, innebära att föreslagna låneramar och anslag skulle räcka till ytterligare två å tre tusen lägenheter. Vi tror inte, att en sådan åtgärd skulle nämnvärt påverka det kooperativa bostadsbyggandets omfattning.

Vi återkommer även i år med tidiga-

re förslag att inom vissa områden medge statliga lån till förvärv av äldre egna hem i gott skick. Vi tror, att motiven för en sådan åtgärd endast ökar i styrka, riskerna borde inte heller vara särskilt stora om tillämpningsområdet tills vidare begränsas till Bohusläns kustområden.

I fråga om stödet till studentbostäder är vi i den egendomliga situationen att kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag mot utskottets majoritet. Jag skall inte för ögonblicket närmare kommentera denna sak.

I ett reservationsyrkande tillsammans med högern föreslår vi, att räntefria, stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948 till den 1 juli 1953 skall förräntas och amorteras till hälften av beviljat belopp under en amorteringstid av 25 år. Eftersom kapitalsubventioner numera inte utgår till nyproducerade egnahem förefaller en sådan besparingsåtgärd ganska rimlig.

Att en successiv avveckling av det generella bostadssstödet bör ske har vi väl tidigare varit i stort sett eniga om. Frågan om i vilken takt detta skall ske kommer väl däremot även i fortsättningen att bli föremål för delade meningar. För vår del anser vi nog, att man bör gå försiktigt fram i det avseendet. Det förslag vi står för innebär, som framgår av skrivningen i reservation 22 b, att räntan för primärlån höjs från 4,5 till 5,5 procent för hus uppförda före 1951, från 4 till 4,75 procent för hus uppförda 1951—1952, för hus uppförda 1953—1957 från 3,5 till 4,25 procent och för senare färdigställda hus från 3,5 till 3,74 procent samt för sekundärlån i motsvarande grad. Härigenom uppnås en besparing i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, som för nästa budgetår beräknas uppgå till 45 miljoner kronor och för därpå följande budgetår till 90 miljoner kronor. Det bör kanske här tillfogas, att vi i annat sammanhang tillstyrker förslag om höjning av familjebostadsbidragen.

Beträffande familjebostadsbidragen innebär vårt förslag att bidraget för familjer dels höjs med 30 kronor per barn

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och dels med 60 kronor för familj och år. För familj med förhöjt respektive reducerat bidrag bör en däremot svarande höjning av bidraget lämnas. Höjningen av bidragen beräknas öka kostnaderna för familjebostadsbidragen med 20 miljoner kronor.

Vi har också ansett oss böra biträda ett förslag från högerhåll, som redovisas i reservation 25 a. Det gäller pensionärsbostadsbidragen, där det föreslås att dessa skall utgå även i de fall, där bostaden är inrymd i hus som färdigställt tidigare den 1 januari 1942. Jag måste för min personliga del säga, att jag har mycket svårt att förstå, varför man inte skulle kunna medge pensionärsbostadsbidrag i hus som är byggda 1942 och senare, om bostäderna i övrigt fyller de krav som gäller för lägenheter av denna beskaffenhet. Man vinner genom en sådan reform också den fördelen, att man här kan tillämpa samma tidsgräns som gäller i fråga om familjebostadsbidragen.

Herr talman! Jag har berört de viktiga punkterna i de särskilda reservationer, där vi redovisat mot utskottsmajoriteten avvikande ståndpunkter. Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 b, 3 b, 4 b, 5 b, 6 b, 9 b, 10 b, 13 b, 14 b, 16, 18, 19, 20, 22 b, 24, 25 a, 26 b och 27.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Herr Jacobsson har erinrat om den karaktär av evig följeslagare, som bostadsdebatten alltmör har fått. Jag nödgas understryka detta, då jag kanske kommer att ta kammarens tid i anspråk en något längre stund än vad herr Jacobsson ansåg sig behöva.

Statsutskottets utlåtande om bostadspolitik kan inte sägas innefatta några hela nya frågeställningar. Det är tidigare förekommande ting och debattämnen som återspeglar sig. Det finns dock skäl att tala om uppmjukade positioner. Man tycks från majoritetens sida inte vara så fastlåst som tidigare, och det är möjligt att en önskvärd utveckling på detta område är att vänta.

Främst bör noteras, att det vidtagits åtgärder i syfte att inhämta den eftersläpning för småhusen som rätt i fråga om låneunderlagsberäkning m. m. Av stort intresse är också att bostadsmiljöfrågorna, främst frågan om den s. k. yttre miljön, tilldragit sig ett större intresse från olika håll än tidigare. På vårt håll har vi noterat detta med tillfredsställelse. Vi tycker dock att åtgärderna i fråga om småhusen fått en något diskutabel utformning och att utskottet borde ha tagit ett fastare grepp med anledning av motionsframstötarna i miljöfrågorna.

I fråga om de generella subventionernas avveckling är de olika meningsriktningarnas ståndpunkter i år i stort sett desamma som föregående år. Man måste dock notera att departementschefen ställt en kommande avveckling och i samband därmed förstärkning av stödet till de inkomstsvaga grupperna i utsikt. Det, som det heter, mäktiga statsutskottets majoritet, som tidigare varit långt mera avvisande, har i anledning härav uttalat sig på liknande sätt. Vi får väl se vad departementschefens uttalande kan komma att leda till i form av konkreta åtgärder och förslag. I princip måste det dock hälsas med tillfredsställelse. En omläggning från den generella subventioneringen till ett förstärkt socialt motiverat stöd är vad vi från centerpartiets sida sedan länge varit förespråkare för. Vi är av den meningen att en viss avveckling nu bör komma till stånd.

De generella subventionerna, de s. k. ränteeftergifterna, har nu en sådan inriktning att de faktiskt medverkar till hyressplitringen. Jag åsyftar då ränteeftergifterna till hus som uppförts under 1940-talet. Kapitalkostnaden för en normallägenhet i dessa hus uppgår till 18—19 kronor per kvadratmeter, medan kapitalkostnaden i hus som uppförts de senaste åren är 50 procent högre. Den uppgår till 27—28 kronor per kvadratmeter. Orsaken härtill är penningvärdes- och byggnadskostnadsutvecklingen under efterkrigstiden. Det bör uppmärksammas att dessa siffror

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

bygger på ett enhetligt standardmått. I verkligheten är alltså skillnaden större på grund av att de senare årens hus har en högre standard. Men även om man räknar med enhetlig standard, finner man att ränteeftergifterna till 40-talshusen kan avvecklas, utan att kostnaderna därigenom kommer att överstiga den kostnad som allmänt godtagits beträffande hus som uppförts under senare år.

Det är mot denna bakgrund som vi från centerpartiets sida förordar, att ränteeftergifterna avvecklas i fråga om 40-talshusen och att den garanterade räntan i fråga om 50-talshusen justeras så att man får en jämnare hyresnivå.

Subventionsavvecklingen skall dock inte gälla hus som uppförts under 1950-talets senaste år och inte heller hus som uppförts under 1960-talet. I dessa hus är kostnaden så hög att den inte bör medtagas i första omgången. Skälen till vårt avvecklingsförslag är inte bara den s. k. hyressplitringen. Vårt skäl är också statsfinansiellt betingat. Vi anser att dessa pengar — cirka 75 miljoner kronor — för nästa budgetår kan användas på bättre sätt.

Enligt vårt förslag bör alltså de generella subventionerna under ett avvecklingsskede ha karaktären av ett initialstöd i syfte att avjämna de relativt höga kostnaderna de första åren sedan ett nytt hus färdigställts. På längre sikt bör man emellertid söka tillgodose detta genom de allmänna låne- och finansieringsvillkoren utan att tillgripa omfattande generella subventioner. Vi har förordat införande av värdebeständiga bostadslån. För sådana lån skulle den betydelsefulla räntekostnadsposten bli lägre, och i tider av penningvärdeförsämring skulle den eljest förekommande hyressplitringen motverkas. Vi har också framhållit att amorterings- och annuitetsbetalningarna bör avvägas så, att de inledande kostnaderna hålles nere. Om dessa möjligheter tillvaratas, bör det vara möjligt att avveckla de kvarstående generella subventionerna inom 3—5 år. Vi anser att en plan bör utarbetas och planläggas i detta syfte.

I några av de motioner, som behand-

lats av utskottet i detta sammanhang, har man berört bostadsmiljöfrågorna. Sammanfattningsvis går motionerna ut på att miljöfrågorna skall beaktas i större utsträckning inom bostadspolitiken. Till detta har utskottets majoritet varit tämligen ljum — vilket jag för min del beklagar.

Låt mig, herr talman, för att något belysa dessa spörsmål övergå till några citat ur en känd stockholmsstidning. Där skrives på följande sätt: »Samhället tar för litet hänsyn till barnen. Högshusen är inte bra, det vet alla, men de byggs ändå. Stora bostadsområden bebyggs utan daghem, lekskolor etc.»

Vidare säges: »Små barn vill ha nära hem, mamma vill heller inte att de skall gå för långt bort, även större barn känner mera trygghet nära sin egen port — det kan finnas många skäl. Men följderna blir, att ju flera våningar det är i ett hus, desto flera barn samlas på det lilla området kring porten. Vid ett höghus blir det en stor skock. De blyga barnen vågar sig inte ut alls, de djärva dominerar i gruppen, de aggressiva blir tongivande. För att hävda sig måste den aggressive skrika ännu mer, slåss ännu mer, den som är värst blir ledaren. 'Portgruppen' odlar aggressivitet och negativ aktivitet som lätt kan slå över i kriminalitet. Det är den sortens aktivitet som inte kan länkas in i produktivt arbete och som ger den uppväxande ungdomen en felaktig inställning till medmänniskor och samhälle. Vad ungar behöver är 'vår gård', ett avskärmat område där de känner sig hemma och där bara ett litet gäng håller till. Den lilla gruppen ger den rätta miljön, där även den blyge kan vara med och där överdriven aggressivitet inte behövs. Gamla tidens bakgård var i det avseendet bättre.»

Vidare skriver man: »Det borde vara förbjudet att som i X-by centrum bygga tre stora bostadshus utan att ordna tillstymmelse till lekplats. Barnen har ingen annanstans att vara än på gatan och i varuhuset. Frågan är om man över huvud taget skulle bygga höghus alldeles intill affärscentrum. Vore det inte

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

bättre att de *vuxna* hade fem minuter att gå?»

Dessa temperamentsfulla inlägg är hämtade ur en av de största dagstidningarna. De är skrivna av en av vårt lands mest kända barnpsykiater. Jag menar inte att vi skall överlåta utformningen av bostadspolitiken och bebyggelsepolitiken till barnpsykiaterna. Men det finns skäl att allvarligt lyssna på dem, som förstår sig på den mentala, den själsliga hälsan, när bostadspolitiken utformas. Det mentala tillståndet, inte minst hos de uppväxande, är ju av grundläggande betydelse för trivsel och trevnad både för den enskilde och för samhället i stort.

En ordentlig ökning av småhusbyggandet är givetvis angelägen ur dessa synpunkter. Detta antydde för övrigt i den artikel jag nyss återopade. Men det är också angeläget med en bättre utformning av flerfamiljshusen och miljön omkring dem. Det gällde tillgången på fritids-, lekutrymmen o. s. v. utomhus, och det gäller bättre tillgång på sådana lokaler inomhus. I vår reservation har vi yrkat bifall till de motionsyrkanden som berör dessa ting. Vi vill att man snarast möjligt skall vidta de ändringar och justeringar i läne- och finansieringsbestämmelser, som både kan och bör vidtas för att göra det lättare att tillgodose dessa behov. Följaktligen kan vi inte vara nöjda med majoritetens konstaterande, att vissa överväganden pågår inom bostadsstyrelsen.

Men även om dessa ändringar i finansieringsbestämmelserna vidtas, får de en relativt begränsad effekt. På längre sikt kan vi inte nöja oss med detta. Det gäller i stället att se till, att miljöfrågorna kommer in i bilden eller tidigare. När man kommit så långt att huset skall uppföras är — främst av stadsplaneskäl — möjligheterna rätt begränsade. Vi vill därför ha en allsidig prövning för att få fram grundläggande riktlinjer för den samhällsplanering, som tillgodoser miljöbehoven på ett bättre sätt. Vi vill också betona behovet av forskning, främst miljöforskning, gärna integrerad med planforskningen i syfte att få de i vi-

daste bemärkelse sociala behoven tillgodosedda vid samhälls- och bebyggelseplanering. Utskottets majoritet har inte delat denna uppfattning utan avvisat motionerna.

Ur miljösynpunkt är småhusbyggandet av särskilt värde, inte minst med tanke på barnfamiljerna. Det båtar föga med deklarationer om att så och så stort bör småhusbyggandet vara. Det gäller att få fram sådana förutsättningar att de latent önskemålen om småhus och egna hem kan tillgodoses. Här återkommer frågan om samhälls- och bebyggelseplaneringen i stort. Den spelar en grundläggande roll. Sedan dessa förutsättningar klarats, är det emellertid finansieringsvillkoren som är avgörande. Den förändring av länareglerna, som nu genomförts innebär ju att beräkningen för småhusen följer principer av samma art, som sedan länge gällt för flerfamiljshusen. Man skall ta hänsyn dels till storlek och standard, dels till byggnadskostnaden på orten. Tidigare gällde ju fasta lånetak på 53 000 respektive 58 000 kronor. Den nya beräkningsmetoden är inte helt invändningsfri, men den bör kunna accepteras som en förbättring. Nu föreslås emellertid, att man även i övrigt skall anpassa småhusbelåningen efter tertiärlånekungörelsen. Detta innebär dels att det statliga lånet upp till 70 procent av belåningsvärdet skall ersättas av sekundärlån i bank, dels att man från nuvarande annuitetsbetalning skall övergå till fasta amorteringar av egna hemslånets återstud.

Motivet för denna omläggning har varit att man i förenklande syfte har velat skapa enhetliga bestämmelser för allt bostadsbyggande. Den förenklingen kommer nog att falla bort. I många fall kommer det nämligen inte att vara möjligt att få sekundärlån upp till 70 procent av belåningsvärdet. Då måste det statliga lånet fördjupas, och följderna blir att länegränserna kommer att variera från fall till fall. För att detta skall kunna undvikas, har centerpartiet föreslagit, att staten regelmässigt skall gå in med kreditgaranti för sekundärlånen. Då slipper man dessa fördjupningar. Det är

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

också troligt, att sekundärlåneräntan kan bli något lägre, om statlig kreditgaranti tillämpas. Enligt vår mening bör man övergå till statliga kreditgarantier i stället för statliga lån när det gäller såväl småhus som flerfamiljshus. Vi hemställer om utredning och förslag i detta syfte. Vid tillämpning av kreditgarantisystem för sekundärlånen skulle förutom de förut nämnda fördelarna kunna vinnas en viss erfarenhet av kreditgarantier på bostadsområdet. Det kan bli av värde vid en definitiv övergång.

Om man beträffande både den återstående delen av de statliga lånen och sekundärlånen övergår till fasta amorteringar, blir följden högre kostnad de första tolv åren. Här om säger departementschefen, att det i »normalfallen» uppväges av ränteeftergift. Ja, det beror på det. Om man med normalfall avser något större hus, som uppföres på orter med hög produktionskostnad, kan departementschefens uttalande äga sin riktighet. Avser man emellertid orter med normal byggnadskostnad och hus av mindre typ, vanliga i de måttliga inkomstlägena, äger uttalandet däremot inte sin riktighet. I de senare fallen blir nämligen lånetaken oförändrade eller i vissa fall t. o. m. något lägre. Följden blir att den högre årskostnaden till följd av amorteringsomläggningen blir en direkt merutgift. Den s. k. förbättringen leder således till en direkt försämring under de första tolv åren.

Som bekant är det de första åren, som är de tyngsta för småhusbyggare och småhusinnehavare. Den extra bördan under den första delen av amorteringstiden kan därför inte godtagas av centerpartiet. Vi har föreslagit, att en fast annuitet alltså skall tillämpas i fråga om de lånelägen, som hittills täckts av egnahemslånen. Då vi utgår från att statlig kreditgaranti skall tillämpas i fråga om sekundärlånen, bör det inte finnas några oöverstigliga hinder att åstadkomma en fast annuitet beträffande dessa lån. Förhandlingar bör upptagas med kreditinrättningarna här om. Skulle det av en eller annan anledning inte visa sig möjligt att åstadkom-

ma annuitetssystem för sekundärlånen, bör man i stället för fast annuitet på de statliga lånen till småhusbyggandet tillämpa en ordning, som innebär att de två första åren blir helt amorteringsfria, varpå man låter beloppen successivt stiga, så att man efter fem år kommer upp i annuitetsbelopp, som medför att lånen helt amorteras på ytterligare 25 år. Syftet med den ordning vi föreslagit beträffande amortering av småhuslånen är att undvika de merutgifter under de första tolv åren, som blir följden av regeringens förslag på denna punkt.

Vi vill också få fram lika lånevillkor för enskilda småhusinnehavare och för dem, som äger småhus genom bostadsrättsförening. Enligt propositionen skall enskild kunna beviljas statligt lån intill 90 procent av belåningsvärdet och bostadsrättsförening intill 95 procent. Nu har inte alla småhusinnehavare möjlighet att utnyttja den favör, som en bostadsrättsförening således ger. Vi kan inte finna några motiv för att tillämpa olika låneregler för två småhusinnehavare, vilkas situation är helt lika men av vilka endast den ene har möjlighet att gå vägen över bostadsrättsförening. Därtill är det ofta så, att kontantinsatsens storlek för människor med medelinkomster, i all synnerhet för barnfamiljer, blir avgörande om en småhusanskaffning skall kunna komma i fråga. Vi föreslår därför att både enskild småhusinnehavare och bostadsrättsförening skall erhålla lån intill 95 procent av belåningsvärdet.

Vi har också tagit upp frågan om stödet till pensionärernas bostadsförsörjning i detta allmänna bostadspolitiska sammanhang. Det vore givetvis önskvärt, att folkpensionen vore på en sådan nivå att speciella stödåtgärder för att göra det ekonomiskt möjligt för de gamla att få en hygglig bostad inte behövdes. Vi är emellertid inte där än. Det statliga pensionärsbostadsbidraget får ses som ett komplement till de kommunala bostadstilläggen. Det har emellertid kringgårdats med sådana villkor att åtskilliga pensionärer blir utestängda.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Vi vill ha bort dessa, som vi tycker, ovidkommande specialregler. Bostadens standard och pensionärens ekonomiska situation bör vara avgörande. Bestämmelserna om uppförandetid för huset, om statligt lån eller ränteeftergift m. m. bör alltså slopas.

Vi vill också ha skyndsamt utredning för att få en annan utformning av stödet till pensionärernas bostadsförsörjning. Som bekant är variationerna i de kommunala bostadstilläggen stora olika kommuner emellan. Orsaken här till framgår av att i kommuner där bostadstilläggen är höga kan kostnaden för kommunmedborgarna understiga 1 krona per skattekrona, medan kostnaden i kommuner med endast några hundratal kronor i bostadstillägg däremot kan uppgå till mellan 2 och 3 kronor per skattekrona. Det är alltså åldersfördelningen och skattekraften som spelar in, och det sätter många pensionärer i ett sämre läge.

Enligt vår mening bör de kommunala bostadstilläggen och pensionärsbostadsbidragen sammanföras till en stödform. Avvägningen mellan stat och kommun bör göras så att medborgare i olika kommuner för i stort sett lika stor kostnad per skattekrona kan ge pensionärerna bostäder av tillfredsställande standard. Någon annan skillnad i stödet i dess helhet bör inte finnas än den som betingas av olika bostadskostnad på olika orter.

Herr talman! Jag vill sluta med ett yrkande om bifall till reservationerna i utskottsutlåtandet nr 1 c, 2 a, 4 b, 5 b, 8, 10 c, 12, 14 c, 15, 17, 18, 19, 22 c, 25 b och 26 c.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag kan inte heller göra anspråk på att kunna anlägga några nya synpunkter på bostadsproblemet. Min enda tröst, sådan den nu är, kan kanske vara att det inte är uteslutet att herr Bergman, när han kommer upp, är ungefär lika illa ute. Vi har ju diskuterat denna sak i så många år, att ämnet verkligen är genomdiskuterat. Därtill kom-

mer att positionerna tyvärr är så starkt fastlåsta då det gäller bostadspolitiken. Vad som hänt på detta område under årens lopp har varit småförändringar, som egentligen mycket litet berört de verkligt principiella linjerna. Detta hänger väl i sin tur — som jag nog sagt någon gång tidigare — samman med att bostadspolitiken är en så betydande del av den ekonomiska politik som regeringspartiet driver, att detta läser positionerna. Klarare uttryckt innebär detta, att vi också när det gäller bostadspolitiken har att röra oss på ömse sidor om den skiljelinje som går mellan oss som önskar en fri ekonomi och dem som vill ha en statsdirigerad ekonomi.

När man ser på det praktiska resultatet av denna politik, som nu har drivits i så många år, kan man knappast säga att verket prisar mästaren. Det framhålles i den första reservation, där jag finner mitt namn, att under åren 1946—1960 har avgått inte mindre än 324 000 bostadslägenheter. Det har under samma tid byggts 822 000 nya bostäder, och det betyder ett nytillskott på bara 498 000 lägenheter, d. v. s. genomsnittligt 33 000 om året. Det är inte så värst mycket att hurra för. Bostadsbristen kvarstår. Man har inte lyckats uppfylla sitt löfte att inom kort häva bostadsbristen.

När det gäller priserna är situationen ungefär enahanda. Man har inte kunnat som det hette en gång, effektivt motverka prisförhöjningarna. Redan den del av boendekostnaden, som betalas över hyreskontraktet, har stigit i oroväckande grad undan för undan, och detta trots att de s. k. allmännyttiga bostadsföretagen favoriserats och fortfarande favoriseras när det gäller kapitalförsörjningen. Subventionspolitiken har alltså inte kunnat innebära en dämpning av boendekostnaderna, och den målsättning man hade en gång i tiden, att hålla de verkliga hyrorna vid 1939 års priser, har man för länge sedan måst överge. Och ändå är det ju så att det folk räknar med som hyra är vad de läser på hyreskontraktet. Man glömmer gärna att en hel del av de verkliga boende-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kostnaderna betalas över skattebudgeten. Skulle den delen också synas, skulle det framstå än klarare, hur prisstegringen har fortsatt.

Den utvecklingen betraktar vi på vårt håll som en direkt följd av bostadspolitikens konstruktion. När vi år efter år yrkar att man skall gå över till en fri marknad, är det därför att vi räknar med att en sådan anordning dels skulle gynna produktionen och dels därmed skulle medföra att boendekostnaderna bleve lägre.

Det resonemang som ligger bakom vårt i år upprepade yrkande om införande av ett garantisystem är att vi menar, att man med en sådan anordning vinner en bättre anpassning till kapitalmarknaden. Vi menar dessutom, att den anordning vi nu har innebär en så stark påfrestning på statsfinanserna, att den tvingar fram en dirigerings av långivningen. Som ett ytterligare skäl har vi, att man med vårt förslag skulle minska det allmänna förvaltningskostnader för bostadsförsörjningen.

Naturligtvis förutsätter den anordning vi rekommenderar ett ökat enskilt sparande, men vi har ju i motioner i andra sammanhang föreslagit åtgärder som skall stimulera det frivilliga sparandet. Vår linje här framstår alltså såvitt jag kan se som ett sammanhängande helt mot bakgrund av vår strävan att även på detta område åstadkomma en fri ekonomi. Mot samma bakgrund är att betrakta vårt yrkande att de olika företagsformerna skall få tävla på lika villkor, att inga företagsformer vare sig när det gäller kapitalförsörjning eller när det gäller ränteutgifterna skall favoriseras framför några andra.

Detta är några exempel som jag har velat anföra till stöd för påståendet att bostadspolitiken är ett led i den allmänna ekonomiska politik som föres, enligt vår mening en olyckligt utformad politik. Praktiskt taget alla våra reservationer till detta utlåtande går tillbaka till denna principiella bakgrund. Därmed, herr talman, tycker jag, att jag tillräckligt har motiverat bifall till de reservationer vi framlagt. Jag ber att få

yrka bifall till reservationerna 1 a, 3 a, 4 a, 5 a, 6 a, 7, 9 a, 10 a, 13 a, 14 a, 19, 20, 21, 22 a, 23, 25 a, 26 a, 28, 29, 30, 31 samt 32 och 33.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vi som haft förmånen att på närmare håll få följa med utvecklingen på detta område är väl överens om att den svenska bostadspolitiken har varit av utomordentligt stor nytta för våra invånare. Det har utträttats mycket men trots det har vi ännu en ganska lång bostadskö som väntar på lägenheter.

Ute i länsbostadsnämnderna har vi framför allt två svårigheter. Den ena är de alltför ökande tomtpriserna. De har en tendens att öka undan för undan varje år och det är uppenbart att dessa tomtpriser tar en allt större andel av den totala bostadskostnaden. Ute i länsbostadsnämnderna har vi på alla sätt försökt att hålla tillbaka denna kostnadsstegring men det är inte lätt. Ofta förmenar både enskilda och framför allt städer att ifrågavarande tomter har ett så utomordentligt stort ekonomiskt värde att det är riktigt med den utveckling som har skett på detta område. Jag kan för min del inte dela den uppfattningen.

En annan svårighet som länsbostadsnämnderna har är lokaliseringen av byggenskapen. Ofta finns det människor som gärna vill bo kvar på landsbygden trots att de arbetar i städer och tätorter, men det har blivit allt svårare för länsbostadsnämnderna att bevilja dessa framställningar. Där måste man ta hänsyn till vad det s. k. andrahandsvärdet kan bli om denne egnahemsägare råkar avlida eller på grund av andra orsaker vill sälja sin fastighet. I varje fall i den länsbostadsnämnd där jag är verksam har vi försökt att så långt som varit möjligt hjälpa till på detta område så att inte landsbygden helt avfolkas på grund av brist på nya bostäder. Med de förbättrade kommunikationer som vi har fått bör det vara möjligt att bibehålla en viss byg-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

genskap på landsbygden, även om vederbörande har sin arbetsplats på annat håll. Vi hjälper till att hindra flykten från landsbygden, och vi hjälper också till att öka trevnaden i dessa kommuner.

I stort sett vill jag instämma i vad utskottsmajoriteten säger på olika punkter i utskottsutlåtandet. Det är bara på ett område som jag har en annan mening än utskottsmajoriteten, nämligen då det gäller den s. k. 125-kvadratmetersregeln. De av kammarens ärade ledamöter som såg TV-programmet för ungefär 14 dagar sedan fick då veta att det i Stockholms närhet finns flera egna hem, stora radhus, som ännu inte är sålda. I varje fall hade man vid tiden för TV-programmet inte kunnat finna köpare till dessa hus. Många lägenhets-sökande som såg detta program frågar sig säkerligen, hur det kan vara möjligt att människor som verkligen behöver få tak över huvudet inte kan få en bostad, medan samtidigt lägenheter på detta sätt står tomma. Här tillåter alltså samhället dessa stora lyxbyggnader, vill jag kalla dem, medan vi samtidigt inte kan bygga bostäder i sådan takt att alla bostadsbehövande får tak över huvudet. De människor som tänkte på det sättet när de såg detta TV-program har, anser jag, verkligen rätt att göra den reflexionen.

Med 125-kvadratmetersregeln har man från samhällets sida försökt att begränsa storleken på dessa byggen, och detta av flera skäl. Ju mer arbetskraft som åtgår för ett storbygge och ju större trängseln blir på lånemarknaden för att få låna pengar till dessa dyrbara byggnader, desto svårare blir det att få tillgång till erforderlig arbetskraft och pengar för s. k. normalbyggen. Vi brukar räkna med att ungefär 85 kvadratmeter är en normalvilla, ett normalegna hem. Den övre gränsen är nu fastställd till 125 kvadratmeter. Det borde vara möjligt att inom den ramen tillfredsställa de flesta önskemål. Det finns ju dock familjer av olika storlek, och en familj kan önska ett särskilt rum för något speciellt ändamål. Där-

för finns det också en undantagsbestämmelse, att om verkliga skäl därtill föreligger kan man tillåta en ökning av kvadratytan utöver maximigränsen 125 kvadratmeter.

Trots den höga bostadsproduktionen under senare år står alltså många tusentals familjer och enskilda kvar i bostadskön. Situationen torde bli densamma ett antal år framåt. Det återstår faktiskt att se huruvida vi någonsin kommer att totalt kunna lösa detta problem. Jag tror att det i mycket hög grad är en välståndsföreteelse. Om levnadsstandarden i vårt land hade varit avsevärt lägre hade vi troligen inte haft någon bostadskö. Därom vittnar i varje fall erfarenheterna i många andra länder.

Vid 1960 års riksdag kom vi överens om att i varje fall tills vidare behålla den s. k. 125-kvadratmetersregeln. Vi som står för reservation nr 11 anser att ingenting har inträffat som motiverar att man nu skulle ändra på denna regel. Vi tror att denna kvadratytta är fullt tillräcklig.

De som bygger dessa stora lyxvillor, som jag vill kalla dem, får nu visserligen inte större statlig subvention än de som håller sig inom 125-kvadratmetersregeln, men toppbelåningen över den statliga maximigränsen är avdragsgill vid beskattningen. Egnahemsägare som har dessa stora villor får därigenom faktiskt i dubbel bemärkelse statlig hjälp, dels subventionen och dels avdraget för topplånen vid beskattningen. Detta är enligt min mening inte en riktig ordning. Jag skall inte vid detta tillfälle närmare beröra beskattningsfrågan, men i praktiken verkar bestämmelserna på det sättet, att skattebetalarna i allmänhet får vara med om att betala överdimensioneringen av dessa bostadshus.

Herr talman! Med det anförda vill jag framhålla att jag icke kan anse det vara riktigt att nu slopa 125-kvadratmetersregeln. Det är tvärtom nödvändigt att vi behåller den för ganska lång tid framåt, kanske för alltid. Sedan kan man naturligtvis ha olika uppfattning

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

om detaljer i den uppdragna ramen. På en mängd områden i samhället tillämpas behovsprövning. Det kan tänkas att tiden är mogen för en allvarlig utredning, om vi inte också på bostadsområdet bör få till stånd en behovsprövning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation nr 11 som jag och några andra utskottsledamöter fogat till utskottets utlåtande.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Man kan inte komma ifrån att de enda möjligheterna att komma till rätta med bostadskrisen är för det första att bygga mera och för det andra att bygga billigare, icke billigare på bekostnad av standarden utan genom att sänka räntekostnaderna och minska kostnaderna för byggnadsmateriel. Dessa synpunkter utvecklas närmare i vår motion, i vilken vi dels yrkar på en byggnadsram kommande budgetår på 80 000 lägenheter, dels på en långsiktisplanering med syfte att komma upp till 90 000—100 000 lägenheter om året, och slutligen en sänkning av räntan till nivå som möjliggör en hyressänkning på omkring 15 procent när räntesänkningen slagit igenom till fullo.

Man hävdar ofta från regeringens sida att vi i vårt land bygger så mycket resurserna tillåter. Jag bestrider att vi bygger så mycket som vi har resurser till.

Vad först gäller arbetskraftsresurserna vill jag erinra om att det nu går cirka 30 000 arbetslösa här i landet. De flesta av dem tillhör byggnadsarbetarkåren. Man skulle också från samhällets sida kunna göra mer för att förbättra byggnadsarbetarnas yrkesutbildning och därigenom bidra till att arbetskraftsbehovet blir bättre tillgodosett.

Jag vill i korthet erinra om att befolkningsprognoserna säger oss, att under tiden 1960—1975 kommer 800 000 människor utöver dagens folkmängd att behöva bostäder. Jag erinrar om att för ett år sedan antalet registrerade bostadssökande i 78 bristorter var över

330 000 och att 113 000 av dem saknade egen bostad. Jag erinrar om att trångboddheten, även om en viss standardförbättring har skett, alltjämt är mycket utbredd och att över 180 000 av barnfamiljerna ännu i dag betraktas som trångbodda. Det är uppenbart att vi med nuvarande takt i bostadsbyggandet inte kommer att kunna övervinna bostadsbristen.

I dagens tidningar har hyresgäströrelsens ordförande herr Svensson riktat uppmärksamheten på hur litet nettotillskottet egentligen blir med nuvarande byggnadstakt. Från 1946 till 1960 producerades här i landet 822 000 lägenheter — det blir i genomsnitt 51 000 om året — men under samma tid försvann 200 000 lägenheter i enfamiljshus och 125 000 lägenheter i flerfamiljshus av olika skäl; det var sådana som antingen hade sanerats bort eller tagits i anspråk för annat ändamål. På det sättet undandrogs 21 000 lägenheter per år bostadmarknaden, och nettoökningen av bostadslägenheter under denna tidsperiod utgjorde alltså endast 30 000 lägenheter per år. Det är klart att det med en sådan takt i bostadsbyggandet är omöjligt att få bort de väldiga bostadsköer som vi nu har.

Den andra huvudlinjen som jag inledningsvis nämnde var att sänka bostadskostnaderna. Vi menar att en räntesänkning är det mest effektiva medlet härvidlag, och vi förordar i första hand en procent räntesänkning, som vid fullt genomslag skulle medföra en hyressänkning på upp emot 15 procent. Vi måste också få slut på det skandalösa jobberi som försiggår med tomtmark, och vi måste få slut på monopolprissättningen på byggnadsmateriel m. m.

Som det nu är finns det verkligen lägenheter som står stomma, trots bostadsbristen, därför att folk helt enkelt inte har råd att betala de insatser och hyror som krävs. Jag skall bara ta ett par exempel från en fastighet här i denna stad, som sedan länge har haft 25 lägenheter färdigställda som alltjämt

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

står tomma. Varför gör de det? Ja, ni kan höra på priserna: för en trerummare på 97 kvadratmeter — som ju inte kan betraktas som någon lyxbostad för en familj — krävs en insats av 45 900 kronor och en årshyra på 5 540 kronor. För en fyrrummare på 109 kvadratmeter krävs en insats på 50 700 kronor och en årshyra på 6 120 kronor. För en sexrummare på 165 kvadratmeter erfordras 75 400 i insats och 9 100 kronor i årshyra. Även om detta exempel kanske i viss mån kan hänföras till de extrema fallen, så är det givet att så länge en sådan uppskörtningspolitik får bedrivas inom bostadsbyggandets område kommer lägenheter att stå stomma mitt under en av de värsta bostadskriser som vi har haft.

Jag har, herr talman, med dessa ord bara velat motivera vår motion, och jag yrkar bifall till motionerna I: 264 och II: 335.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Talmannens vänliga uppsyn och överseende med oss som diskuterar skänker ju oss en viss trygghet. När man står här känner man sig som skalden Nils Ferlin då han i en dikt sade: »Skänk mig ett rimord på sol, när jag redan har använt viol och fiol!»

Den här diskussionen i bostadsfrågan, som förs varje år, är naturligtvis litet påfrestande för dem som deltar i den och för dem som till äventyrs lyssnar på den, men det är ingen egenskap som den är ensam om. I många frågor som vi behandlar här upprepas ju argumenten år efter år, och även om jag nu har bidragit med en liten om än förskönande spottblaska, tycker jag inte vi bör spotta alltför mycket. Vi är nämligen inte ensamma om att upprepa argumenten år efter år, utan det är många som gör det.

Det lustiga är ju att det noteras att man är mera enig nu än tidigare, samtidigt som det noteras att det inte råder någon enighet i fråga om de grundläggande

principiella frågeställningarna. Båda påståendena kan vara riktiga. Den som är road av siffror och vill anstränga sig att läsa igenom hela utlåtandet och se på de olika reservationerna skall snart finna att ju tunnare reservationerna under åren blivit i sina formuleringar och ju mindre de kunnat påvisa skillnader gentemot utskottsmajoriteten, desto fler har reservationerna blivit. I år är antalet det största vi har haft, och då har vi ändå tagit bort ett så kärt tuggummi som egnahemmen. De skymtar bara här och där i några av reservationerna. Men man har hittat på nya saker, detta med utemiljöer, barnvänlighet och bilvänlighet och allt vad det heter. Och nu skall vi tydligen få ett nytt tuggummi att tugga på några år framåt.

Även om jag inte skall ta så lång tid i anspråk som en timme och 15 minuter, som de som har opponerat sig mot utskottets utlåtande har disponerat över, skall jag kanske ändå inte helt nonchalerad vad som har sagts i debatten, men jag skall i varje fall inte försöka att göra något slags exposé över hur vi från utskottsmajoritetens sida har sett på bostadsfrågan i stort. Jag skall i stället plocka några av de synpunkter som framförts i debatten, och att jag då först tar statsutskottets vice ordförandes synpunkter må vara mig förlåtet, så nära som vi står varandra både i sakfrågor och i många andra sammanhang.

Jag har mycket svårt att förstå hur man i den ändring i egnahemslånekungörelsen, som statsutskottet nu förordar, kunnat se så stora ting som herr Näsström gjorde. Om man lägger ut texten som herr Näsström gjorde är det klart att det verkar litet chockerande, när man vet hur det hela fungerar till vardags ute på de olika orterna. Jag vill inte förneka att herr Näsström vet det då han ju själv sitter i en länsbostadsnämnd, men det finns ju många sådana, och erfarenheterna kan skifta i olika delar av landet.

De 125 kvadratmeterna är emellertid inte ett socialt problem eller ett problem som skapar sociala konflikter och stridigheter, utan det är ett rent prak-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tiskt problem. När bestämmelsen om dem infördes — den har ju haft litet olika innehåll — berodde det på att vi hade rätt avsevärda kapitalsubventioner, eller som det hette räntefria stående lån med 8 000 kronor per eget hem. Vi hade också en belåning utan annan prövning uppåt än skäligheten. Man kunde alltså belåna rätt dyra hus, om det ansågs vara skäligt. Dessa två saker tillsammans gjorde att man då måste ha en spärr någonstans. En sådan spärr har vi nu fått genom införandet av lånetaket, som med de nya bestämmelser som nu tillämpas innebär att egna hem med större yta än 90 kvadratmeter inte får någon som helst extra subvention för vad som ligger över de 90 kvadratmeterna. Där finns alltså en klar gräns, och några generella kapitaltillskott i form av räntefria lån utgår inte. De två motiv som förelåg när dessa bestämmelser infördes är således borta, och då bör också i rimlighetens namn den här saken korrigeras. Ibland kan terrängförhållandena på tomterna göra att det är rätt billigt att uppföra huset så att man får en lägenhetsyta som överstiger 125 kvadratmeter. Då får man hitta på sådana utvägar som att luta taket på visst sätt eller att flytta på badrummet etc. för att klara den saken. Man får alltså, som det heter i tidningarna men som vi inte säger här, falskdeklarera för att krypa under 125 kvadratmeter. Det går nämligen inte ens på detta område att täppa till alla hål, utan det finns möjligheter att smyga sig under, och det är detta man har gjort.

Jag tror inte att det blir någon stor belåning av Wallenbergsvillor, Djurgårdspalatset o. d., ty det är så vist ordnat att de som har så stora inkomster och som bygger så stora hus inte söker statslån. Jag tror inte att de skulle nedlåta sig till att vända sig till kungl. bostadsstyrelsen för att där få sina ärenden granskade och analyserade i detalj av tjänstemän, som de tycker har en rätt underlig inställning till deras bostadsfrågor. De har inte heller något ekonomiskt intresse av den saken, eftersom de får sina lånegränser så pass nedpres-

sade enligt gällande regler att eventuella in-teckningar kommer att ligga »ovanför skorstenen». De tar då i stället en in-teckning till högre nivå och får genom utformningen av vår skattelagstiftning en väl så kraftig subvention. De kan ju också få en sådan, såsom herr Näsström sade, genom att ta ett statligt lån och ett eget lån, om det går att ordna den saken, men det är ingen affär för dem. Den sista frågan är väl en detalj, som kanske ligger utanför denna diskussion, men jag har ändå velat beröra den.

Det är nio socialdemokrater i utskottet, som vill att dessa bestämmelser skall slopas, och sju ledamöter som inte vill det, och det är ju alltid förargligt, och man har anledning att diskutera detta litet extra.

Kommunisternas företrädare herr Öhman säger att det är illa att vi inte kan bygga till den siste muraren och den siste grovarbetaren, och vi tycker väl alla, som sysslar med dessa frågor, att det är angeläget att få till stånd ett bättre utnyttjande av våra resurser. Jag anser självfallet att man bör utnyttja all den arbetskraft och alla de möjligheter vi har för att åstadkomma så mycket byggeri som möjligt. Visst är det irriterande att till exempel i min egen hemkommun åtskilliga hundra byggnadsarbetare gått arbetslösa denna vinter, samtidigt som det råder skriande bostadsbrist och industrierna vill bygga ut. Här finns det sannerligen skäl att tala om brister i planeringen och samordningen, men vi har ju ingen total socialisering i detta land och behärskar inte varje detalj. Nå, även i sådana fall för-löper det inte helt utan störningar. En sådan mängd faktorer påverkar planeringen, att det lätt uppstår störningar. Jag tror dock att de i stort sett är små, och vi gör vad vi kan för att eliminera dem.

Det är glädjande att kunna konstatera att båda parter på arbetsmarknaden är lika angelägna om att en god planering och samordning skall komma till stånd. Myndigheterna och byggherreorganisationerna visar stort intresse, och vi har

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ett byggråd som sammanträder regelbundet under socialministerns ledning och som har till huvudsaklig uppgift just att diskutera planeringsfrågor. Är man inte enig om någonting annat i rådet, så är man dock enig om att vi måste planera bättre för att utnyttja den kapacitet vi har i landet. En förvärvsverksamhet när det gäller samordning och planering har satts i gång i tre län, och propositionen meddelar att kommunerna skall göra en treårsplanering inte bara för bostäder utan för all byggnation, alltså även industribyggen, vägbyggen, vatten och avlopp etc. Man vill försöka famna allt för att därigenom bättre disponera de tillgängliga resurserna. Man är i färd med att slipa instrumenten, och de behöver sannerligen slipas — det gamla ordspråket och talesättet om att högra handen inte vet vad den vänstra gör är verkligen sant på detta område. Vi vet att till och med statens planering ibland blir rätt tokig. Vi har i avdelningen fått ögonen på en del ärenden, eftersom vi handlägger även andra ärenden än bostadsfrågan. Bostadsbyggandets lokalisering kan vi ju inte påverka, men vi vet att man på många håll bygger fina sjukhus där det kan bli så att inga patienter kan tas emot eftersom man inte får arbetskraft till sjukhusen av den anledningen att kommunen inte har fått tillräcklig bostadskvot för att bygga bostäder till personalen. Man säger ju att industrierna inte skall bygga ut om de inte samtidigt kan skaffa bostäder till de nya arbetare som kommer att behövas, men staten är faktiskt — gudskelov, höll jag på att säga — inte så mycket bättre. Jag har velat nämna detta för att fästa uppmärksamheten vid hur svåra dessa problem är. Det vore önskvärt att man, både när enskilda och det allmänna bygger och gör investeringar, kunde få en sådan samordning och planering att de nödvändiga bostäderna står klara samtidigt med de nya institutionerna eller anläggningarna. Man måste finna utvägar för att klara denna samordning. Naturligtvis är det glädjande om folk inte behöver ligga på sjukhus, men har man byggt ett

vackert sjukhus så är det ju till föga glädje om sjuka och vårdbehövande inte kan tas emot därför att det inte finns några bostäder till personalen vid sjukhuset. Vi behöver en mycket bättre planering, och alla är inriktade på att åstadkomma den. Jag tror att vi om några år kan ha mycket bättre krafter i verksamhet på detta område.

Sedan sade herr Öhman någonting som gjorde mig väldigt förvånad. Kommunisterna föreslår i sin motion att vi skall förorda att riksbanken sänker diskontot från 5 till 4 procent, och de säger att detta skulle betyda en allmän hyressänkning av 10—15 procent. Nu skall vi väl inte i detta sammanhang diskutera riksbankens räntenivå, men om riksdagen kunde fatta ett sådant här beslut och riksbanken lydde oss i det avseendet, så skulle ingenting annat hända än att staten fick lägre kostnader för ränteeftergifterna. Räntegarantien för de statsbelånade husen är ju så stor att en sänkning av räntan med en procent inte ens når ned till den gräns vi garanterat, som ju är högst 4,5 procent för de allra äldsta husen, byggda före 1951. Visserligen skulle det bli en besparing för staten — och detta är ju i och för sig en god sak — men någon hyressänkning kunde det inte bli fråga om. Och den saken trodde jag att kommunisterna hade upptäckt; men det har de tydligen inte gjort. Herr Öhman fullföljer sin argumentering här, och det finns inte mycket mer att tillägga om den saken.

Herr Jacobsson talade om småhusen. Det är tydligen litet grand kvar som folkpartiet vill suga på i det avseendet — folkpartiet är ju ensamt om att i årets motionsflod och reservationsflod kräva att det skall göras litet mer än regeringen vill. Folkpartiet har i sin motion försökt sig på att redovisa en statistik som skulle visa att vi är småhusfientliga, medan man i vissa andra länder är väldigt småhusvänlig. Men man gör i sammanhanget inga reservationer för att alla sådana jämförelser har kolossalt stora brister, eftersom hushållsbildningen är mycket olikartad i skilda länder. Det kan vara tecken på

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

välstånd att många i vårt land har råd att efterfråga och bo i egen lägenhet fastän de är ensamma. Aldringar och unga ogifta människor har råd att bo i egen lägenhet, men de är inte intresserade av att bo i friliggande småhus utan föredrar lägenheter i flerfamiljshus. Detta är en faktor som så att säga förstör den svenska statistiken och den vackra bilden när det gäller vår produktion av småhus. Dessutom bör man komma ihåg att utvecklingen av småhusproduktionen snarast är den motsatta i andra länder än hos oss. Vi arbetar nu på att öka produktionen av småhus, men i praktiskt taget alla de »föregångsländer» som man jämför med är man inriktad på att rätt avsevärt minska småhusproduktionen. Jag vill för min del inte gärna göra sådana här jämförelser med andra länder utan tror att vi bör bedöma vår hustypsfördelning från egna utgångspunkter, men skall man använda statistiken och göra sådana jämförelser som folkpartiet har gjort så måste man säga att vi egentligen är på fel väg. Jag har några siffror som visar det. I USA har produktionen av småhus under de senaste fem åren minskat från 90 till 78 procent. I England har småhusbyggandet under de senaste tio åren minskat från 84 till 58 procent. I Belgien har man sedan 1953 noterat en minskning från 74 till 66 procent, och i Schweiz har man kommit ned från 19 till 11 procent; det mycket förmögna landet Schweiz har alltså bara 11 procent småhus.

Jag har velat nämna detta bara för att vi skall få litet bättre balans i diskussionen om småhusen. Det är som sagt bara folkpartiet som i år tuggar på detta redan urtuggade tuggummi, som inte längre smakar någonting. Det vore trevligare om vi ginge ut och betade i det friska gräs som ju finns i debatten om utemiljön. Herr Gustafsson tog upp det i sitt anförande, och även centerpartiet lägger där ut texten rätt avsevärt.

Vi är som sagt alla eniga om att det vore klokt och bra om vi kunde få en bättre utemiljö i våra bostadsområden, men problemet sammanhänger med hur mycket vi anser oss ha råd med. Mar-

ken kostar nämligen pengar. Vi måste vidga tomtområdena, och tomtmark kostar pengar. Jag har alldeles klart för mig att problemet pressar på och att kraven stiger. Detta måste accepteras, men vi skall inte blunda för att det kommer att kosta pengar.

Såsom redovisas i utskottsutlåtandet har bostadsstyrelsen dessa frågor under utredning. Den skall pröva om man inte kan ändra länreglerna så att de ger utrymme för en högre kvalitet på lösningen av utemiljön. Det är emellertid inte säkert att detta bara består i att man ökar tomtytan, ty det kan ske på många andra sätt. Vi är alltså överens om de frågorna, även om kanske inte alla är så benägna att tala om vad det verkligen rör sig om. Vi måste vara medvetna om att ju högre standard vi får både i husen och kring husen, desto mera pengar kostar det både för de boende och för staten, som engagerar sig i bostadsbyggandet. Jag är dock beredd på att vi måste gå en bit på den vägen, ty det är mycket angeläget med tanke på framtiden och de önskemål man kan förvänta sig att folk då kommer att ha.

När herr Gustafsson här upprepar ungefär samma synpunkter som herr Nils Theodor Larsson framförde förra året, förstär jag, att det kan vara ett kärt ämne för centerpartister att tala om de mentalskador som uppstår på dem som bor i höghus i motsats till de friska själar som har sin boning i småhusen. Jag sade förra året, och jag kan säga det igen, att jag är uppfödd på en gård till ett höghus av den gamla klassen. Det är klart att herr Nils Theodor Larsson och även herr Gustafsson kan tycka att jag är mentalt skadad och kanske litet asocial. Det kanske finns fler som tycker det också. Själv tycker jag det naturligtvis inte. Jag tror dock inte att herr Gustafsson vill påstå att han, om han nu är uppfödd i en röd liten stuga vid sjön, hade så mycket friskare själ än andra. Jag tror det vore fel att travestera på detta och blanda in sådant tyckande och Grönköpingsfilosofi i bostadsdebatten. Hur vi blir beror inte på vilka

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

hustyper vi bor i, utan det beror på helt andra saker. Samhället i sin helhet är mera avgörande för trivseln. Jag säger inte att det är det för den själsliga hälsan, ty vi kan kanske bo hur bra som helst och ändå bli asociala. Jag tror inte att samhälleligheten stiger ju mera vi övergår till villasamhällen. Jag tror att den känslan minskar ju längre vi kommer ut i vissa förortskommuner i Stockholm. Jag vet inte vad det heter. Där det bara finns villor är gemensamhetskänslan mycket mindre, vilket är ett tecken på dålig civilisation. Jag är inte säker på om herr Gustafssons argumentering är hållbar, men jag vill inte ta upp den vidare. Jag tror att vi måste befria debatten från sådana alltför enkla illustrationer.

Frågan om vi skall ha småhus eller höghus sammanhänger med frågan om vilka samhällstyper vi vill ha. Vi kan inte lösa bostadsfrågan här i landet genom att gå över från flerfamiljshus till småhus och alltså helt slopa höghusen. Vad är det som gör att ett hus kallas för höghus? Det kan ingen exakt ange. Det vore orimligt att gå den vägen att vi omvandlade alla våra »felaktiga boningar» till riktiga småhus och spred ut dem över hela landet. Jag tror det vore en mardröm även för herr Gustafsson att tänka sig alla svenskar boende i sådana där fina småhus. Vi får nog se till så att vi inte smutskastar majoriteten av svenska folket, ty den bor dock i flerfamiljshus. Den har klarat den genomsnittliga moralen, även om både engelsmän och amerikaner bedömer oss litet annorlunda i sådana sammanhang.

Herr Bergh sade sanningen, nämligen att vi inte har kommit varandra närmare i de grundläggande frågorna, även om vi skriver så vackert. Det är riktigt, och högerpartiet är det enda parti som vågar — trots regimskiftet och trots ny partisekreterare — säga vad det är fråga om. Där ges klara besked. Högern skall inte med en gång avveckla allt, såsom hyresreglering, generella subventioner, räntegarantier och vad det nu kan vara men tycker det vore

riktigt att kapitalkostnaderna finge slå igenom i hyran. Det är ju redigt redovisat, även om man, när man läser de meningar som högern har skrivit, kan tolka dem i motsatt riktning. Skrivningen på högerkansliet har ju folkpartise-rats, så nu är motionerna så väldigt vackert tonade att man får söka litet för att hitta klarheten i dem. Men den finns dock kvar. Någon skillnad är det inte i detta. Det ser bara så snyggt ut för dem som inte vill se efter riktigt nog.

»Ett minskat bostadbyggande löser bostadsfrågan» skulle kunna vara högerns paroll vid kommunalvalen i höst. Jag tror inte någon högerledamot i kammaren räknar med det, kanske inte heller högerkansliet som har skrivit motionen. Det står emellertid så i motionen. Det är kanske inte de exakta orden, men det står att om de generella subventioner som högern inte tycker om — kapitalsubventionerna — tas bort och samhällets inflytande på bostadsproduktionen reduceras, innebär det att man säkerligen får ett minskat bostadbyggande. Det står så i motionen, och det får man kanske räkna med. Jag tror inte att herr Holmberg tar det som ett uppslag i valkampanjen, men det kan dock vara skojigt att göra den reflexionen.

Jag vill notera att herr Bergh på en punkt väl dolde att han avvek från de två andra högermännen i statsutskottet. Han yrkade nämligen inte bifall till den reservation som undertecknats av folkpartiet och centerpartiet samt av högermännen herrar Staxäng och Källenius. Men han sade inte ett ord om det i sitt anförande. Jag vill bara framhålla i denna diskussion, att vi har fått större samling kring detta som fint skall heta ägarbyte av egnahem. Det är fråga om fastighetsaffärer, men det skall vara litet vackrare att tala om ägarbyte av egnahem, vilket folkpartisterna i Bohuslän först motionerade om. Det var besvärande för folkpartisterna i statsutskottet de första åren, men så småningom måste även centerpartisterna hänga med, och nu tillkom herrar Stax-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

äng och Källenius, så nu har det uppstått en tvåpartifront plus två högermän.

Vi hade i statsutskottets tredje avdelning en förening, som vi kallade för Föreningen mot socialismens utbredning på landsbygden, och i den var högermännen och socialdemokraterna medlemmar. Den föreningen hade tillkommit just med anledning av den här frågan. Det är nämligen här inte fråga om någonting annat än att staten skall ta hand om belåningen av fastighetsbeståndet i landet. När jag läser mitt partiprogram, och det gör jag då och då, måste jag säga mig att förslaget är gott. Bra, vi gör detta! Läger jag det här yrkandet under parti-programmet och tittar igenom det, finner jag att staten får ett fint grepp över kapitalmarknaden — det är en stor sektor av den som ligger på fastighetsmarknaden — och jag måste tycka att det vore fint om staten kunde ta hand om det här. Jag har principiellt ingenting emot arrangemanget, men i praktiken vill jag inte vara med om det, därför att det medför svårigheter att klara andra uppgifter. Jag anser det därför inte angeläget att föra fram den här frågan i dag. Centerpartiet har för all del ingen ideologi, men det är ganska lustigt att folkpartiet går in för ett förståtligande av fastighetsbelåningen, och vilka skäl herrar Staxäng och Källenius kan ha vet inte jag.

Herr Bergh representerar emellertid den klara linjen. Han har kvar sitt medlemskap i den där illustra församlingen jag nämnde. Han tillhör de högermän som visar fasthet i åsikterna, även om de polerar upp ansiktet då och då, medan folkpartiet ju liksom har litet lättare att kasta om. Nå, detta är ingenting att slåss om nu. Jag tycker bara att det är ett kuriosum i diskussionen att man hoppar runt med sina principer och försöker ge sken av att det är fråga om något annat. Det gäller här de samhällen där ortsbefolkningen säljer sina hus därför att det finns göteborgare och stockholmare som ville köpa dem till sommarvillor.

Då åker priserna upp, och andra bland ortsbefolkningen kan inte köpa dessa hus, eftersom det behövs så stor kapitalinsats till följd av att inteckningarna är så låga. Därför vill man att staten skall hjälpa till att belåna de uppskörtade husen, så att ortsbefolkningen skall kunna behålla dem. Jag tror dock att den här frågan får lösas på ett helt annat sätt än genom statsbelåning.

Så vill jag bara helt kort säga några ord med anledning av att både herr Öhman och herr Bergh tog upp den förkättade diskussionen om hur mycket som har varit nettotillskott av bostäder under en viss period. Förra året gjordes en bostadsräkning som ännu inte har redovisats, men det står fullt av folk och väntar vid datamaskinerna och plockar fram siffror som de springer ut med och håller på att rota i. Vi skall få en snabbanalys om en månad eller två och en slutlig redovisning vid årets slut, men folk kan inte ge sig till tåls utan tar fram vissa uppgifter och drar underliga slutsatser, och på den grunden är de beredda att säga att regeringen har behandlat bostadsfrågan felaktigt. Det började med att näringslivets byggnadsdelegation hade en analys i sin skrift »Bygga om». Folkpartiet tog upp resonemanget i sin motion, även högern har gjort det, och också kommunisterna har tagit uppgifterna ad notam — jag är inte klar över om det är samma siffror som de har använt sig av. Jag har inte själv gått igenom siffermaterialet, ty jag tycker att det är klokare att vänta tills man har alltihop än att ta en siffra här och en där för att ha att leka med.

Jag såg i Stockholms-Tidningen i fredags att det kansliråd som handlägger bostadsfrågor i socialdepartementet, Göte Svenson, där redovisade vad jag tror är av större sanningshalt. Han är nämligen en mycket saklig person, och han har förmodligen — jag säger förmodligen — bättre tillgång till källmaterialet än vad andra har. Han säger att det har varit ett nettotillskott inte på 33 000 utan på 37 900 lägenheter, och

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

i stället för 1 000 småhus är det 8 000. Jag bara nämner de här siffrorna. Jag vill inte ge mig in på den här saken nu ty då kan vi få en ny debatt av det slag som vi hade på sin tid i fråga om skatterna, då inte ens partiledarna och än mindre allmänheten begrep någonting. Jag föredrar att vänta tills vi får ett sakmaterial i bostadsfrågan.

Jag vill också säga några ord till herr Bergh och även till andra på den kanten om lika villkor för företagen. Frågan om lika konkurrensvillkor är ju omtjatad, och jag har tidigare försökt att utveckla de tankegångar som ligger till grund härvidlag. Jag skall inte upprepa dem — det tar en kvart — men jag vill säga att herr Bergh har alldeles fel. Det är inte på det sättet att det sker en favorisering av allmännyttiga företag, utan vad som sker är en favorisering av enskilda företag. Ingen näringsgren i det här landet har så gynnsamma villkor som den som sysslar med att uppföra bostadsfastigheter och äga dem. Ingen annan näringsgren får så gynnsamma villkor av staten. Innan staten lade sig i bostadsfrågan fick den som ville bygga låna pengar i bankerna upp till 70 procent, och resten fick han sätta in själv. Nu har staten bidragit med kapitalet i toppen, vilket medför att han får sina bottenlån automatiskt i hypoteksinrättningar och försäkringsbolag. Staten har tagit på sig toppriskerna. De 15 procent eget kapital som måste sättas in är vad som fordras för att man skall kunna säga att man äger huset. Eget kapital måste jag skaffa om jag öppnar ett korvstånd, även om jag kommer i händerna på korvleverantörer och vagnleverantör. Någonting sätter jag in själv, och den delen uppgår i fråga om bostadsbyggandet till 15 procent. Staten medverkar till en förmögenhetsbildning som inte är oväsentlig. Ingen annan näringsgren i landet har så gynnsamma villkor. Man säger att de företag som ägs av kommunerna är favoriserade, när det i själva verket är fråga om en enskild näringsgren som är favoriserad långt utöver vad som egentligen borde vara

fallet här i landet. Staten anser det angeläget att få fram bostäder, och därför accepterar staten ett sådant förhållande, men det skall inte kvarstå en dag längre än nödvändigt, och då är jag glad om herr Bergh är med och hjälper till att avskaffa det.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag höll på att glömma det, men jag skall även yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! När herr Bergman opponerar sig mot påståendet att allmännyttiga bostadsföretag favoriseras, så ligger det faktiskt till på det sättet, att han jämfört de statliga lån som olika slag av enskilda företagare kan få åt njuta, medan vad det här gäller däremot är om de allmännyttiga bostadsföretagen favoriseras eller icke i jämförelse med enskilda bostadsföretag. Det borde väl ändå vara ganska svårt att bestrida att en sådan favorisering av allmännyttiga företag föreligger. Det måste innebära favorisering att de får låna pengar till större belopp under i övrigt lika förhållanden.

Vad sedan den reservation beträffar som ett par av mina partivänner gjort i statsutskottet och som avser försöksverksamhet i Bohuslän, kan herr Bergman kanske vänta tills omröstningen kommer. Då får han väl se var gruppen står.

Först och sist skulle jag vilja ägna ett par ord åt hans tolkning av högerens linje i bostadsfrågan. Jag förmodar att det var en avsiktligt tillspetsad form han valde, när han menade att vad vi ville göra var att lösa bostadsfrågan genom ett minskat bostadsbyggande. En sådan tolkning är att ställa det hela fullständigt upp och ned. Vår uppfattning är tvärtom — det försökte jag förklara i mitt första anförande, och det torde vid detta laget vara allmänt bekant — att om statsdirigeringen borttages i fråga om bostadspolitiken skulle detta åstadkomma ett ökat bostadsbyggande

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och inte bara ett ökat bostadsbyggande utan även lägre bostadskostnader. Detta är vår uppfattning.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har naturligtvis ingen som helst anledning att klandra herr Bergman för det likhetstecken som han i visst avseende satte mellan regeringspartiet och högern. Det har ju förekommit tidigare, att dessa två partier återfunnits på samma sida, och det har jag, som sagt, ingen som helst anledning att uttala mig om.

Vidare sade herr Bergman att han trodde att det här med miljöfrågorna skulle komma att bli ett nytt slags »tuggummi», som skall idisslas åren framöver. Jag hoppas verkligen att det inte blir det. Jag hoppas att vi gemensamt försöker att lösa dessa frågor här i riksdagen, därför att de har så stor aktualitet och därför att de är så viktiga. Jag vill alltså inte att man skall hålla på att tugga om detta utan att man verkligen skall vidtaga åtgärder. Och det är just detta vi har föreslagit.

Herr Bergman hade också ett annat argument då det gällde bostadsmiljön i de något större orterna. Han sade, att vi inte har råd med småhusen. De kostar pengar. Allting kostar pengar. Jag är väl medveten om att det kostar pengar, och det är naturligtvis ett patentargument som tyvärr många gånger har aktualitet. Jag tror i alla fall att vi när det är fråga om människornas behov av bostäder inte skall överdriva det argumentet. Herr Bergman tog också upp frågan om vad jag sade om mentala skador av miljön i storstaden i jämförelse med landsbygden. Han var så lyrisk att han talade om den lilla röda stugan där kanske även jag skulle vara född. Nu råkar det vara på det sättet, men jag har icke dragit några som helst slutsatser av detta, varken för min eller för herr Bergmans del. Men när han kopplade ihop detta mitt resonemang med vad herr Nils Theodor Larsson sade förra året i bostadsdebatten här i kammaren

måste jag säga att jag inte riktigt förstår det. Vad som jag citerade var nämligen ett citat, vilket jag klart angav, ur en av de största stockholmstidningarna, och det var införd den 26 mars 1962. Vad herr Nils Theodor Larssons inlägg i den här debatten för ett år sedan har att göra med den artikel, som en känd barnpsykiater skrev i tidningen den 26 mars i år förstår jag inte. Jag kan inte finna vilket sammanhang detta skulle ha.

Herr JACOBSSON, PER, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Sedan vi har lyssnat på herr Bergmans trivsamt raljerande reflexioner och de anföranden som hållits här tidigare, är det egentligen inte så förfärligt mycket att tillägga. Hans angrepp i sak har varit måttfulla så det är egentligen inte så värst mycket att göra invändningar emot. Han uppehöll sig litet grand vid frågan om småhusen och folkpartiets intresse för småhusbyggande. Detta är ju inte något alldeles nytt för i år. Det är synpunkter som vi framfört tidigare och som jag inbillar mig att herr Bergman också i långa stycken är beredd att dela, även om han inte precis är av den uppfattningen att det är någonting som man bör skjuta i förgrunden på det sätt som vi anser önskvärt. Herr Bergman pekar på den statistik som vi redovisat i vår motion, och han framhåller att det är jämförelsesiffror som man måste ta med en nypa salt. Det medger jag gärna. Riktigheten av de redovisade siffrorna i och för sig har väl inte herr Bergman för avsikt att bestrida, och i vad mån de sedan kan anses jämförbara med svenska förhållanden kan vara en omdömessak. Jag tror att än så länge ligger vi så lågt när det gäller småhusbyggandet här i landet, att det finns all anledning att propagera för att vi skall komma upp till en högre nivå just på detta område. När Sverige kommer upp till jämförelsesiffror som närmar sig det tal, som vi redovisat i vår motion, kan det kanske vara anledning börja diskutera huruvida man har anledning att gå längre. Jag

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vill i den här frågan säga att jag inte alls tror, att det finns anledning att överbetona dessa problem eller att dra in några mera känslomässiga resonemang i detta sammanhang. Både småhusen och de större husen har säkerligen sitt berättigande. Vi kommer att behöva båda slagen, och det är inte alls fråga om att stoppa höghusbyggandet till förmån för småhusen, utan det är fråga om huruvida man skall kunna vidta åtgärder för att göra en övergång till ökat egna-husbyggande möjlig. Det är alltså inte någon attack mot herr Bergmans allmännyttiga bostadsbyggande, som företrädesvis rör sig på kollektivhusens område.

Vidare var herr Bergman inne på reservationen rörande ägarbyte när det gäller äldre i gott skick varande egna-hem, och han var litet bekymrad över att vi hade fått med oss reservanter från högern och centerpartiet. Det är vi för vår del inte alls bekymrade över, och vi tror inte att det innebär någon allmän, medveten strävan att utbreda socialism på landsbygden. Vi tror att detta är en praktisk fråga, och vi tror också att herr Bergman är medveten om de begränsade praktiska konsekvenser som en sådan reform skulle innebära. Jag tror inte att det behöver kvarstå några större meningsskiljaktigheter, om man går till grunden i denna fråga.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Andersson, som jag satt bredvid, var vänlig att försöka hjälpa mig att hitta på någonting att hänga upp en replik på. Vi hade det svårt båda två. Det var svårt att hitta någonting. Men när herr Jacobsson talar om de nämnda siffrorna och undrar om jag vill bestrida deras riktighet, så svarar jag att de är korrekta, men de är ointressanta. Det intressanta borde vara att få veta den tendens som småhusbyggandet har i dessa länder och de sociala villkor som gäller där. Först då får siffrorna något intresse.

Beträffande småhusen är det klart aviserat i utskottets utlåtande och i po-

sitionen att ingenting annat än konsumenternas eget intresse skall vara avgörande för småhusproduktionen här i landet. Småhusen skall få bestämma sin andel i den totala lånegivningen. Låne-reglerna är ändrade till irritation för många. Lånetaket är ändrat i gynnsam riktning. Det har gjorts en väsentlig insats för att få till stånd en större småhusproduktion, och jag tycker att det varit lite snyggare om herr Jacobsson hade medverkat till att det där tuggummit inte hade varit med denna gång. Jag förstår dock att det är svårt att släppa så kära föremål.

Till herr Gustafsson vill jag säga att utskottet — och det kan var och en som vill läsa utlåtandet finna — är klart positivt på punkten om utemiljön. Vi vet att det är Kungl. Maj:t också. Vi har fått underrättelse från bostadsstyrelsen om att den har gripit sig an med denna fråga. Det finns inte den ringaste anledning för centerpartiet att göra någon reservation, men man måste tydligen ha något att flagga med. Någon annan motivering kan inte föreligga.

Det är en överlappsgärning att säga att man hoppas att något nu verkligen skall ske. När jag påpekade att det kommer att kosta pengar, var det inte för att avskräcka utan för att vi skall se verkligheten sådan den är. Dessa frågor kan vi inte lösa bara genom att prata om dem. Man kan tro att det är staten som bromsar, men vi måste göra klart för oss vad det gäller i dessa frågeställningar.

Till herr Bergh vill jag säga att lånevillkoren är lika för alla kategorier, räntegarantierna är lika för alla kategorier. Alla får statslån, och alla får betala lika stor ränta på statslånen. Skillnaden är bara att enskilda företagare inte får hela huset belånat av staten utan får sätta in eget kapital, 15 procent. Bostadsrättshavarna får sätta in 5 procent, medan de allmännyttiga företagen får låna upp till 100 procent. Alla har samma kapitalkostnadsfaktor att räkna med. Den gamla regeln om 4,6 procent som kapitalkostnadsfaktor

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

är lika för alla, och den innebär amortering för hela 30-procentsdelen för allmännyttiga företag samt möjlighet för amortering av den enskildes insats i sitt hus. Det är den enskilda företagssamheten som är favoriserad.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Att jag återigen har begärt ordet beror till viss del på att jag anser det vara så trevligt att diskutera med herr Bergman.

Vad herr Bergman i sitt första anförande yttrade om ideologier får stå helt för hans egen räkning. Vi bör nog inte beskylla varandra här i riksdagen för att sakna ideologi eller för att ha frånfallit någon viss ideologi. Speciellt i dessa frågor tror jag det är skäligen meningslöst att göra sådana påståenden.

När herr Bergman tar upp det krav på en god bostadsmiljö som jag har ställt, finner jag mig skymta att han vill uppmåna riksdagen att inte syssla med dessa ting. Det bör enligt herr Bergman räcka med att regeringen och bostadsstyrelsen finns. I detta sammanhang vill jag rekapitulera något av vad utskottet uttalat på denna punkt. Utskottet yttrar att en viss översyn pågår inom bostadsstyrelsen. Det är väl riktigt efter vad jag kan förstå, men omfattningen och förutsättningen etc. vet man ingenting om. Utskottet framhåller att avsikten är att söka få en gynnsammare behandling i lånehänsende av bostäder med väl genomförda yttre anordningar och att utskottet finner det angeläget att denna fråga snarast möjligt får en tillfredsställande lösning. Utskottet går dock helt förbi det problemet att nuvarande låneregler stimulerar till höghusbyggnad och över huvud taget till hård markexploatering. Ingen antydning ges om en ändring härav. Yrkandet beträffande fritids- och andra lokaler inomhus avslås. Jag vill påminna om att det också finns en socialdemokratisk motion i detta ämne. För vår del kan vi

inte vara nöjda med sättet att behandla dessa ärenden. Inte heller kan vi vara nöjda med att det yrkas avslag på begäran om bättre miljöutformning. Här kommer den motion in i bilden som har herr Lindkvist i andra kammaren som första namn. Man säger sig nu från socialdemokratisk sida vara nöjd med utskottets skrivning. Det tyder på en viss förnöjsamhet, som naturligtvis kan vara lovvärd, men jag tror inte att den utgör det slags förnöjsamhet som man i allmänhet väntar sig av folkets representanter här i riksdagen.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte bara för att roa herr Gustafsson som jag nu tar till orda igen. Vi kan ju umgås privat efter debattens slut.

Jag yttrade inte att vi är nöjda enbart med vad Kungl. Maj:t och bostadsstyrelsen gör. Jag sade också att statsutskottet gör ett uttalande i miljöfrågan, vilket herr Gustafsson — om han läste utskottets uttalande med lika stor omsorg som han läser sina egna reservationer — skulle finna vara så positivt och entydigt, att det måste ha varit svårt för centerpartiet att skriva något, som skulle markera ett annat intresse. Det var detta jag ville slå fast. Det kan ju kontrolleras genom att man läser å ena sidan vad utskottet uttalat på s. 37, sista stycket, och s. 38, de två första styckena, och s. 62 med centerpartiets reservation 2 a å andra sidan. De som vill spara tid kan ju läsa dessa sidor, så slipper jag ta upp tiden med att göra det här.

När jag gjorde mitt uttalande om att folk saknar ideologier, så var det inte min avsikt att vara förolämpad. Om herr Gustafsson uppfattade yttrandet så, må det vara hans ensak. Jag fällde inte yttrandet i förolämpande syfte utan enbart som ett konstaterande.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag uppfattade inte yttrandet beträffande ideologi som någon

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

förolämpning. Jag konstaterade bara att yttrandet hade fällt. När det gäller vad som uttalas av utskottet respektive reservanterna vill herr Bergman väl ändå inte göra gällande annat än att det föreligger påtagliga skillnader.

Herr HOLMBERG (h):

Herr talman! De tidigare talarna har ju försökt att spänna över hela det vida område som de olika bostadspolitiska åtgärderna omfattar. Jag hade tänkt att i mitt anförande inskränka mig till att ta upp en isolerad frågeställning i det komplicerade mönster som efterkrigstidens bostadspolitiska åtgärder bildar, men en enligt min mening mycket viktig frågeställning, nämligen frågan om hyresregleringens framtid.

Tredje lagutskottet har ju i sitt utlåtande nr 15 tagit upp detta problem i anledning av en motion som framförts från vårt håll om att regeringen vid nästa avvecklingsomgång skall ta med även orter där det fortfarande råder en viss kvardröjande bostadsbrist. Detta förslag innebär i och för sig inte något revolutionerande. Det är en tankegång som vi inom högerpartiet har framfört många gånger under de senaste åren. Det stämmer också väl överens med de riktlinjer som riksdagen godkände, när den år 1956 fattade det första beslutet om hyresregleringens avveckling.

Nu har väl under de senaste åren utvecklingen på bostads- och hyresmarknaden på ett mer markerat sätt givit eftertryck åt önskemålet om att få bort den kris- och prisreglering som hyreskontrollen utgör. Det är numera inte bara fastighetsägarna utan även hyresgästerna som blivit varse att hyresregleringen har nackdelar. Avsikten var ju från början att förhindra en s. k. oskäligen hyresstegring. I och för sig var det målet riktigt. Man ville se till att personer, som hyrde bostäder år 1939, inte skulle behöva tvingas betala en större andel av sin lön än som enligt dåtida mått ansågs skäligt. Men förhållandena är inte alls desamma nu som 1939 — framför allt inte inkomstförhållandena.

En person som med sin familj 1939 flyttade in i en tvårums- eller tre-rumsvåning — om han hade lyckan att vid det tillfället få en så stor våning — och som var industriarbetare har fram till i år fått en reallönestegring på cirka 100 procent. Men hyran för denna lägenhet har stigit — om man räknar på kallhyran — med något över 50 procent — 52 å 53 procent. Det har alltså skett en total förvandling av relationen mellan inkomster och hyreskostnader för de personer, som haft lyckan att komma över äldre lägenheter. Därtill kommer att vederbörandes försörjningsbörda under dessa 20 år kanske förändrats. Hade han barn är de vuxna nu och har flugit ut ur boet och belastar inte ekonomin på samma sätt som tidigare.

Man kan väl uttrycka det på det sättet att hyresregleringen nu inte fungerar uteslutande såsom ett skydd för barnfamiljer med små inkomster. Den har i stället utvecklats till ett skydd för de privilegierade människor som haft förmånen att få bo just i de äldre lägenheterna.

Med detta resonemang om fastslåsningen av hyrorna i de äldre lägenheterna finns det anledning att något beröra skillnaderna i hyresnivån mellan gamla och nya fastigheter. Den hyressplittning som nu föreligger är väl ett av de mest besvärliga problemen på hyresmarknaden och den drabbar hyresgästerna slumpvis och orättvist. Det har hittills funnits mycket litet material som visar hur stor hyressplittningen egentligen är. Bostadsstyrelsen har kommit med ett, ehuru mycket begränsat material, och jag har tagit fram en del siffror från en undersökning som inom det enskilda näringslivet gjorts i en mellansvensk stad, nämligen Linköping, för att söka belysa hur stora skillnaderna i hyressättningen egentligen är. Uppgifter har inhämtats rörande lägenhetsytor och grundhyror från samtliga privatägda hus samt hus, ägda av kommunala eller såsom allmännyttiga betecknade företag i staden. Det visar sig att exempelvis hyran för tre rum och kök med badrum eller duschrum — alltså en för-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

hållandevis modern lägenhet — och med ett centralt läge håller sig mellan 20 och 25 kronor per kvadratmeter, om fastigheten byggts 1930 eller tidigare. I 30-talshusen stiger hyran till cirka 27 kronor per kvadratmeter, och i 40-talshusen är den uppe i mellan 35 och 36 kronor per kvadratmeter. I 50-talsproduktionen är hyran uppe i 43—44 kronor per kvadratmeter, och det är inte uteslutet att hyreskostnaderna i 60-talshusen kommer att ligga på omkring 50 kronor per kvadratmeter. I denna stad är det med andra ord dubbelt så dyrt att bo i en nybyggd fastighet, som i varje fall inte ligger så centralt som de äldre fastigheterna. Det är väl inte någon, inte ens bland de mest livliga anhängarna av en reglerad hyresmarknad, som kan anse detta vara en lycklig utveckling på hyresmarknaden.

Sedan är det väl alldeles uppenbart att hyresregleringens existens också begränsat de boendes möjligheter att påverka bostadsproduktionens inriktning. Det gäller inte minst den fråga, som nyss diskuterades, nämligen om lägenheternas inplacering i miljön. Det gäller även lägenheternas utformning, storlek, läge, höghus, låghus, småhus o. s. v. och vad därmed sammanhänger.

Hyresregleringen har emellertid ytterligare en nackdel som är väsentlig och som tyvärr ofta kommer bort i diskussionen. Genom att cirka 80—90 procent av det äldre bostadsbeståndet har en hyra som är lägre än marknadsvärdet och som alltså ligger långt under hyrorna i nybyggda fastigheter är det strängt taget omöjligt att få grepp över hur stor bostadsefterfrågan egentligen är. Hyresregleringen gör ju att vi inte kan bestämma hur stor överskottsefterfrågan på bostäder i dag är, och vi kan än mindre för framtiden avgöra, hur efterfrågan kommer att utvecklas vid stigande inkomster och en fastläsning av hyresnivån. Det kan därför i dag fordras lika gärna 100 000 lägenheter i nyproduktion som 80 000 eller 75 000 för att bygga i kapp bostadsbristen. Jag tror därför att man kommer fram till — och det har även den statliga bostadsbygg-

nadsutredningen gjort — att man inte kan bestämma bostadsefterfrågan endast med hänvisning till urbaniseringsprocessen eller till den förflyttning från de mindre tätorterna till centralorterna som pågår, eller till den ökade efterfrågan på bostäder från unga och ogifta människor. Jag tror att det är ett uttryck för önsketänkande att hoppas att man uteslutande med dessa faktorer utan hänsyn till relationen mellan inkomster och hyreskostnader kan avgöra hur stor den reella bostadsbristen är.

I detta sammanhang skulle jag gärna vilja knyta an till vad herr Bergman drog upp i sitt anförande, då han påpekade att det var skojigt att göra den reflexionen att högern skulle vilja minska bostadsbyggandet. Ja, det är ju svårt att läsa riksdagstryck innantill, men på denna punkt har vi till och med i statsutskottet refererat vad som står i motionerna. Enligt detta säger högern att det uppställda produktionsmålet 75 000 lägenheter vid bibehållen hyresreglering sannolikt kan bli nödvändigt att överskrida, om bostadsbristen skall kunna avvecklas. Det är alltså inte alls från vårt håll fråga om något minskat bostadsbyggande, det påståendet är också herr Bergman ensam om, men det är måhända fråga om ett minskat bostadsbyggande för de allmännyttiga bostadsföretagen under förutsättning att detta kan kompenseras genom ett ökat bostadsbyggande från de enskildas sida. Förutsättningen för en sådan förändring är att man också skapar rättvisare konkurrensförhållanden mellan dessa två företagsformer.

Slutligen vill jag nämna en annan sak i detta sammanhang, eftersom jag rör mig med siffror. Herr Bergman ironiserade över att vissa personer försöker att ur bostadsräkningen plocka fram siffror för att göra politik av det, innan bostadsräkningen är slutförd. Jag fick denna »Statistik för bostadsdebatten» på bänken i dag, och jag konstaterade genast att även herr Bergman tydligen varit uppe på bostadsräkningen och undersökt hur stort lägenhetsbeståndet egentligen var i början av året 1962.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Man har kommit fram till att det var 2 960 000 lägenheter. Det är troligtvis en riktig siffra, men vi måste väl alla gå till källan om vi skall kunna föra en någorlunda vettig bostadsdebatt.

I detta sammanhang skulle jag också vilja ta upp det påstående som herr Bergman var inne på, nämligen att kanslirådet Svenson i Stockholms-Tidningen för en tid sedan skulle ha vederlagt vissa uppgifter som näringslivets bostadsutredning kommit med angående nettotillskottet lägenheter under de senaste åren. Jag vill framhålla att det intressanta i kanslirådet Svensons inlägg, som tyvärr endast grundar sig på vissa testkörningar av visst ännu ej officiellt publicerat material inom bostadsräkningen, är att både herr Svensons och näringslivets bostadsutrednings beräkningar visar att nettotillskottet av lägenheter per år under den här aktuella perioden inte uppgår till mer än 60 000 å 70 000 av nybyggnadstillskottet. Det är i första hand denna siffra som är intressant.

Om jag från dessa siffermässiga utvecklingar går tillbaka till hyresregleringen, kan jag också konstatera att den genomförda avvecklingen av hyresregleringarna, både den regionala och den kategorimässiga, hitintills har utfallit väl. Visserligen har hyresrådet ännu inte gjort någon undersökning av konsekvenserna av avvecklingen och regleringen. Det borde naturligtvis ha skett omedelbart efter det att de första avvecklingsåtgärderna vidtogs, men så har inte blivit fallet. Däremot har Sveriges fastighetsägareförbund bland annat gjort en undersökning i samtliga de orter där regleringen avvecklats för att konstatera om avvecklingen lett till några s. k. besittningsrättsprocesser. Det har då visat sig att sådana förekommit endast i enstaka fall. Det innebär att hyresvärd och hyresgäst tydligen har kunnat komma överens och göra upp om både hyrans storlek och om reparationer och andra ting som till förfång för hyresgästen blivit eftersatta under de år som regleringen verkat.

Mot denna bakgrund har det varit naturligt för högerpartiet att söka påskynda hyresregleringens avveckling. Man kan naturligtvis inte gå brådstörtat till väga, men det föreligger säkerligen inte någon som helst risk för att nu utvidga regleringens avveckling till att omfatta städer, där det fortfarande råder en viss brist på lägenheter. Den bristen kan också snabbt komma att kompenseras därigenom att bostadsmarknaden genom ett slopande av regleringen tillföres fler och större lägenheter. Det blir större rörlighet på bostadsmarknaden. Äldre familjer sitter ju numera, ofta på grund av hyresregleringen, kvar i sina gamla bostäder även när behovet av utrymme minskas sedan barnen flyttat ut. Dessa lägenheter kommer i en fri marknad i större utsträckning att ställas till barnfamiljernas disposition.

Vi föreslår därför i den reservation som herr Munktel och jag har avgivit att riksdagen nu skall begära att Kungl. Maj:t vid nästa avveckling försöksvis skall ta med några orter, där balans mellan tillgång och efterfrågan inte råder.

Jag nämnde inledningsvis att detta inte är något revolutionerande förslag. Mer revolutionerande är väl att en stor del av de socialdemokratiska ekonomerna och LO-pressen nu tycks vara inne på samma tankegångar som jag redogjort för. Bland annat har LO-organet Stockholm-Tidningen uttalat för några dagar sedan — och upprepade det för övrigt i går — att om det visade sig att avvecklingen går relativt smärtfritt borde det räcka med två etapper till för att avskaffa huvuddelen av hyresregleringen. Det skulle med andra ord innebära att vi från sista kvartalet 1963 skulle kunna nöja oss med att ha kvar regleringen i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö och kanske i några andra utpräglade bristorter.

Låt oss därför, herr talman, försöka att snabbt skaffa oss denna erfarenhet och gripa oss an frågan om hyresregleringens avskaffande på ett mer odogmatiskt sätt.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr **BERGMAN** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Holmberg kommer nog att bemötas av någon företrädare för tredje lagutskottet, men han berörde även en del saker i mitt inlägg. Därmed visade han en kolossal obekantskap med de motioner som passerar genom hans kansli. Herr Holmberg läste den förtjusande meningen om att 75 000 lägenheter är för litet — det tycker vi också — men han slutade vid kommatecknet. Försättningen lyder så här: »— men det är ej heller uteslutet att det i en fri hyresmarknad skulle finnas vara för högt satt.»

Det är ju en fri hyresmarknad höger vill ha. Är nu siffran 75 000 lägenheter för hög, får man bygga mindre, och bygger man mindre löser man bostadsfrågan — detta kan tydligen bli underlaget för en valaffisch som herr Holmberg bör publicera inför höstens valrörelse.

Herr Holmberg sade något om att jag skulle ha rotat i bostadsräkningens resultat. Nej, där har jag inte varit. Man kan ju inte få fram 1962 års bostadsproduktion av 1960 års bostadsräkning. Men har man tillgång till Statistisk årsbok, kan man använda vanlig addition. Man behöver inte gå upp till datamaskinerna för att få sina siffror.

Herr Holmberg talade om tankegångar i LO-pressen och partipressen om fri hyressättning. Det är inte tankegångar. Man får skilja på tro och vetande. Den artikel jag senast läste i Stockholms-Tidningen i denna fråga var för mig icke uttryck för något vetande, mer för övergång till en annan trosinriktning. Man skrev där att man kunde tänka sig beredd att avveckla regleringen till sista kvartalet 1963 utom i Stockholm, Göteborg, Malmö och några utpräglade bristorter därutöver. Men så sade man i nästa avsnitt att med stigande utrymme för den fria bostadsmarknaden skulle man undan för undan kunna bli kvitt de avigsidor som följer med regleringen.

Men avigsidorna finns i bristorterna, och det är på de andra orterna man

skall avveckla! Hur kan det bli friare i bristorterna genom att man avvecklar i Tranås och Gränna?

Även om detta har stått i en av den fackorganisation jag tillhör ägd tidning, betraktar jag inte detta som en tankegång. Även där kan det klicka i den verksamhet som bedrivs.

Herr **HOLMBERG** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det alldeles avgörande för bostadsproduktionens omfattning och för vad som i varje läge måste bestämma hur mycket man skall bygga är själva bostadsefterfrågan. Om vi har en reglerad bostadsmarknad, så att vi inte kan bestämma efterfrågan, må det vara ursäktligt om man gör en reservation när det gäller bostadsbyggandets omfattning.

Med den nuvarande bostadspolitiken måste vi måhända i år bygga 75 000 lägenheter. Om vi följer de intentioner, som bl. a. Stockholms-Tidningen har kommit fram till, får vi kanske ett annat år bygga mer än 75 000, kanske 80 000, kanske 100 000, men det är inte uteslutet att många lägenheter nu står tomma eller att folk nu bor i dubbla lägenheter, som vid en fri marknad automatiskt kommer att tillföras bostadsmarknaden och därigenom minska kravet på nybyggnader.

Jag vill i det sammanhanget säga att enligt den nämnda artikeln av kansli-rådet Svenson framgår att det här i landet står inte mindre än nära 20 000 lägenheter obebodda. Jag undrar just var de lägenheterna finns. De är gömda i den reglerade bostadsmarknaden.

Att Stockholms-Tidningens skrivelser inte är uttryck för någon tankegång är ett påstående som väl får stå för herr Bergmans egen del. Vår tankegång inom högerpartiet är emellertid att en friare bostads- och hyresmarknad leder till ökat byggande, som gör det lättare att tillgodose och tillfredsställa de stora bostadsköer, som tydligen socialdemokraterna helt misslyckats med att få bort.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Holmberg säger att vi inte kan bestämma efterfrågan nu när vi har en reglerad marknad. Det är just det vi kan! Vi har en mycket kraftig efterfrågan som uppstår därigenom att regleringen utövar inflytande på kostnader och priser.

Det är friheten högern vill ha, friheten för byggmästarna som känner sig besvärade av den kostnadskontroll de är utsatta för i den statliga lånegivningen, och för de enskilda fastighetsägarna som nu är utsatta för en för dem besvärande priskontroll. Men detta måste vi ta, för att friheten skall bli större för fler att få en högre bostadsstandard. Detta har högern mycket ordentligt registrerat i sin motion: det är fler som bor bättre än förr, därom råder ingen tvekan.

Jag förstår inte herr Holmberg när han säger att om det blir som Stockholms-Tidningen vill med en friare marknad, så skulle inte 75 000 utan kanske 100 000 lägenheter bli tillgängliga. Det stämmer ju inte alls med högerns motion som jag citerade nyss, där det stod att vid en fri marknad skulle det bli mycket färre.

Högern önskar att de allmännyttiga företagen minskar sin verksamhet. Det är förståeligt, men detta är ett intresse mer för de enskilda byggmästarna, men det vi diskuterar här är ju inte frågan om byggmästarförsörjning, utan frågan om bostadsförsörjning.

Herr HOLMBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Vårt intresse koncentrerar sig till dem som efterfrågar bostäder. Vi tror att den enskilda företagssamheten kan bygga flera bostäder om den får bättre förutsättningar. Men vi talar inte bara om bostadsbyggandets omfattning utan även om behovet. Jag vill gärna tillåta mig att citera konjunkturinstitutets kommentar till bostadsbyggnadsutredningens prognos angående bostadsbyggnadsbehovet. Konjunkturinstitutet anförde: »Det finns anled-

ning påtala det demagogiska sätt, på vilket offentliga utredningar alltför ofta jonglerar med begreppet behov. Behov i meningen efterfrågan är, när det gäller nyttigheter som säljes till ett visst marknadspris, något kvantitativt sett helt obestämbart, så länge som man icke preciserat till vilket pris som nyttigheten i fråga skall ställas till förfogande.»

Jag tror att herr Bergman skulle vinna på att ta del av bostadsbyggnadsutredningens betänkande. Titta litet på bostadsräkningens siffror och se även på konjunkturinstitutets kommentar! Herr Bergman kanske då får en mera reell syn på bostadsefterfrågans omfattning och svårigheterna att nu bestämma den.

Herr ÅKESSON (fp):

Herr talman! Med anledning av tredje lagutskottets utlåtande nr 15 och den skrivning som däri förefinnes har jag och mina medreservanter ansett, att utskottets skrivning kunnat vara något annorlunda.

Arbetet på den fortsatta avvecklingen av hyresregleringen synes fortgå i enlighet med de riktlinjer, till vilka föregående års riksdag anslutit sig. Vi finner det inte uteslutet att värdefulla erfarenheter av hyresregleringens verkningar skulle kunna vinnas, om regleringen avvecklades på vissa orter med mindre, kvardröjande bostadsbrist. Detta måste emellertid ske med den största försiktighet och först efter ingående överväganden. Vi förutsätter, att Kungl. Maj:t utnyttjar de möjligheter till sådan avveckling, som redan nu gällande lagstiftning medger, och finner särskilt riksdagsbeslut i ämnet för närvarande icke erforderligt.

Det kan tilläggas att frågan, hur ett upphävande av regleringen i en brist-situation inverkar beräffande hyressättningen, i viss mån torde bli belyst genom verkningarna av den nyligen genomförda totala avvecklingen såvitt avser garagelokaler. Vi vill också erinra om att den fortsatta avvecklingen av hy-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

resregleringen torde komma att aktualiseras i samband med att proposition föreläggs riksdagen i anledning av hyreslagskommitténs betänkande.

Herr KRISTIANSSON (s):

Herr talman! I den motion, som herr Holmberg och herr Åkesson anslöt sina anföranden till, krävs att man skall pröva hyresregleringens avskaffande i vissa städer med verklig bostadsbrist. Resultatet av en sådan försöksverksamhet anses tydligen av motionärerna så angeläget, att man ine bör ta hänsyn till de konsekvenser som detta kan innebära för berörda hyresgäster.

Den hittills förekommande avvecklingen av hyresregleringen har skett på orter, där man ansett tillgången på lägenheter vara sådan att regleringen kunnat avvecklas utan olägenhet. Först har hyresrådet inhämtat kommunens yttrande om tillgången på lägenheter på orten. Härpå har Kungl. Maj:t fattat beslut. För en ytterligare avveckling av hyresregleringen har hyresrådet nu begärt, att kommunerna skall göra en utredning om lägenhetsbeståndet i ytterligare 140 kommuner och municipalsamhällen, och denna utredning skall vara överlämnad den 1 maj i år. På basis av utredningen kommer sedan förslag att föreläggas Kungl. Maj:t före sommaren.

Jag vill särskilt erinra om att det förhållandet, att kommunerna lämnas möjlighet att yttra sig över hyresregleringens tillämpning, torde få betraktas som utomordentligt värdefullt med hänsyn till att kommunernas kännedom om tillgången på bostäder måste vara tillförlitlig.

I fråga om de reservationer, som förekommer under tredje lagutskottets utlåtande, vill jag framhålla, att reservanternas i mycket stor omfattning gjort avsteg från motionerna.

I reservation I av herr Åkesson m. fl. anföres, att värdefulla erfarenheter av hyresregleringens verkningar skulle kunna vinnas om regleringen avveckla-

des på vissa orter med mindre, kvardröjande bostadsbrist. Jag behöver väl inte citera den följande meningen, ty det gjorde ju herr Åkesson; han poängterade att man dock måste ta hänsyn till »föreliggande omständigheter». Det sista stycket i reservationen innebär att reservanternas helt och fullt rekommenderar de bestämmelser som för närvarande tillämpas av Kungl. Maj:t. Således torde man kunna säga att denna reservation är ganska överflödig.

I reservation II av herrar Holmberg och Munktel har likaledes väsentliga avsteg gjorts från motionen. Reservanternas nöjer sig med att förorda, att hyresregleringen avvecklas på orter där det fortfarande föreligger en viss kvardröjande brist på lägenheter. Man rekommenderar således icke i reservationen att försök med avveckling av hyresregleringen skall göras i städer där en bristsituation förekommer. Det skulle självklart vara ganska ansvarslost att begära att hyresgästerna i vissa städer skulle ta de ekonomiska konsekvenserna av en dylik försöksverksamhet. Det är uppenbart att där verklig brist på bostäder föreligger kan man i närvarande stund inte avveckla hyresregleringen.

Härutöver vill jag, herr talman, säga några ord till herr Holmberg. Han ville göra gällande att på de orter, där man genomfört en kategorimässig och regional avveckling av hyresregleringen, hade detta utfallit väl. Jag tror att man bör vara litet försiktig med dylika uttalanden. Jag har här i min hand en vädjan i en tidning från hyresgästerna i en liten stad i Kristianstads län. Den kommer från hyresgästerna i Ängelholm, som vill ha kvar hyresregleringen. De gör detta uttalande sedan man i Ängelholm haft en kategorimässig avveckling av hyresregleringen för kommersiella lokaler, och detta blott under en mycket kort tid. Redan nu har man emellertid i Ängelholm klart för sig att en avveckling av hyresregleringen kommer att innebära vissa konsekvenser. Därför finns det all anledning att vara mycket försiktig.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå upp i den här debatten, men ett yttlande av herr Bergman har föranlett mig att göra det ändå. Han sade nämligen, att centerpartiet inte har någon ideologi och inte har någon linje.

Herr Bergmans ideologi om höghusen är väl i alla fall inte mera helig än vår uppfattning om småhusen?

Får jag ställa en fråga till herr Bergman: Vad har herr Bergman för ideologi och linje när det gäller 125-kvadratmetersgränsen? Man bör inte kasta sten när man sitter i glashus, i synnerhet om glashuset är nytt och man inte har provat rutorna.

Trots att vi har haft en hög bostadsproduktion här i landet saknar många familjer bostad, och framför allt är det många familjer som på grund av låg inkomst inte har möjlighet att få lån. Det måste väl då vara fel att slopa 125-kvadratmetersgränsen, eftersom ju detta favoriserar större bostäder och försämrar möjligheterna att bygga fler s. k. normalbostäder. Enligt min personliga uppfattning måste det vara kullerbytta i resonemanget, herr Bergman!

Vi kan redan nu, om särskilda behov föreligger, dispensvägen få möjlighet att bygga bostäder på över 125 kvadratmeters lägenhetsyta och ändå få del av det statliga stödet. Så länge vi har stor brist på bostäder och så länge många fattiga vägras bostadslån och dylikt, måste vi enligt min personliga uppfattning bibehålla 125-kvadratmetersgränsen, och jag ber därför att få yrka bifall till reservation 11 av herr Näsström m. fl.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är ledsen att jag inte var inne i salen — jag trodde att det som så att säga var min avdelning i denna debatt var avslutat — och att jag därför inte hörde allt vad herr Jonasson sade. Han förde in en ny sorts hus i debatten, nämligen glashus — vi

har förut talat om höghus och stenhus. Jag har inte varit i glashus, så jag har ingen erfarenhet av hur det är att kasta sten i dem, men kanske herr Jonasson är specialist på den saken.

Nu är det tydligen känsligt att tala om ideologi och centerpartiet. Jag hoppas att herr Jonasson tror mig när jag säger, att jag är ledsen om jag trampat honom på någon liktorn. Det var inte med avsikt att vara ironisk. Jag saknar personligen all respekt för ideologier, och det kan jag illustrera med att erinra om att jag till mina partivänners förskräckelse har talat om bildande av »en förening för socialismens utbredning på landsbygden». Det vittnar väl om att jag har liten respekt för ideologier.

Det finns i *alla* partier ideologier, som har mycket liten hållfasthet när det kommer till de praktiska lösningarna. Jag tycker inte att folkpartiet har större stadga i praktisk politik än centerpartiet därför att folkpartiet har en s. k. ideologi. Skall jag behöva säga mer för att få bort den fläck som jag tydligen har fått på mig?

För mig ter sig inte frågan om 125-kvadratmetersgränsen så, att vi får större möjligheter för de fattigaste att bygga småhus eller erhålla lägenheter om vi behåller gränsen. Frågeställningen är inte sådan. Vore den det, vore det enkelt att ta ställning. Den har ett helt annat innehåll, som jag försökte klargöra i ett tidigare anförande.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar med en viss tillfredsställelse att herr Bergman har ändrat sig så till vida, att han tycker att alla partier har en del åsikter som inte är så lätta att genomföra i praktiken. Då får vi kanske ta varandra i hand, och då behöver man inte särskilt beskylla centerpartiet för den saken.

Sedan vill jag säga till herr Bergman, att om han inte har befunnit sig i glashus förr, så sitter han där i alla fall just nu!

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att kasta mig in i denna partipolitiska bostadsdebatt utan för att rikta mig mot vad som yttras i reservation nr 19 till statsutskottets föreliggande utlåtande nr 46. Mitt i denna partipolitiska debatt är det dock ganska intressant att konstatera, att statsutskottets socialdemokratiska ledamöter när det gäller stödet till studentbostäder har röstat mot departementschefens förslag, medan de borgerliga har sammanslutit sig till att rösta för departementschefens förslag. Redan detta tyder ju på att det här är fråga om ett »olycksfall i arbetet».

Ansvaret för studentbostadsbyggandet delas mellan studenterna själva, staten och de närmast berörda kommunerna. Kommunernas speciella åliggande har under åtskilliga år varit att gratis ställa mark till förfogande för studentbostäderna, men i vissa av våra studentstäder har det visat sig utomordentligt svårt att i det långa loppet skaffa mark till studentbostäderna. Lokaliseringsfrågan kan bli ganska besvärlig. 1957 års studentbostadsutredning föreslog därför i fjol att kravet på upplåtande av mark skulle förändras till ett krav, att kommunerna skall kontant ställa 600 kronor per rum till förfogande.

Ur kommunernas synpunkt visar sig detta vara fördelaktigt. Man är ense om att hjälpa till på detta område, men man måste göra det på sådant sätt, att det inte försvårar kommunernas allmänna markpolitik. Även ur studenternas synpunkt är detta utan tvekan fördelaktigt därför att nu vidgas ju denna subvention till att gälla inte bara studentbostäder i ordets egentliga mening, utan också familjebostäder för studenterna. När kommunerna, d. v. s. studentstäderna, yttrade sig över betänkandet delade de den uppfattning som kom till uttryck i betänkandet på denna punkt, möjligen med undantag av Umeå stad, som väl än så länge har relativt gott om mark och där man var litet betänksam.

Jag vill, herr talman, med det anförda — utan något som helst partipolitiskt

ställningstagande, men möjligen med ett litet animerande av någon sorts kommunalparti mitt i denna kammare — yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt och avslag på reservationen nr 19.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt i utskottets nu ifrågavarande utlåtande, varvid dock vissa punkter komme att sammanföras. Herr talmannen hänvisade till en till ledamöterna i förväg utdelad stencilerad sammanställning över reservationer m. m.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt beträffande utskottets i punkten gjorda hemställan och därefter särskilt rörande utskottets motivering.

Med avseende å utskottets hemställan i punkten 1, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats

1:o) att densamma skulle bifallas;

2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 a betecknade reservationen;

3:o), av herr *Jacobsson, Per*, att det förslag skulle antagas, som innehölls i den av herr *Boman* m. fl. vid utlåtandet anförda, med 1 b betecknade reservationen; samt

4:o), av herr *Öhman*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 264 och II: 335, så vitt nu vore i fråga.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontrapro-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

position i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Per Jacobssons yrkande.

Herr *Bergh, Ragnar*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets hemställan i dess utlåtande nr 46 punkten 1 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 b betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits reservation 1 a av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 26;

Nej — 23.

Därjämte hade 93 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 27.

Därjämte hade 23 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Beträffande utskottets motivering i punkten 1, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas oförändrad, dels ock att kammaren skulle godkänna utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 c betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 1 oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med den ändring, som föreslås i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 c betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;
Nej — 18.

Därjämte hade 48 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 a betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 2, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en bör-

jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;
Nej — 20.

Därjämte hade 39 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad anginge punkten 3, anförde herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt beträffande utskottets i denna punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets motivering.

Härpå gjorde herr talmannen enligt de beträffande utskottets hemställan förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till densamma samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 b betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 3, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 26.

Därjämte hade 24 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande motiveringen i punkten 3, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas oförändrad, dels ock att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, som föreslagits i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 a betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 3 oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu vo-

tering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 22.

Därjämte hade 29 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Rörande punkten 4, yttrade herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 a betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Jacobsson, Per*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet anförda, med 4 b betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Per Jacobssons yrkande.

Herr *Bergh, Ragnar*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 4 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 b betecknade reservationen, röstar

Ja;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits reservationen 4 a av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;
Nej — 23.

Därjämte hade 74 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 4, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 66.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

I fråga om punkterna 5 och 6, yttrade vidare herr talmannen, komme propositioner att framställas särskilt beträffande utskottets i förevarande punkter gjorda hemställan och särskilt rörande utskottets motivering.

Med avseende å utskottets i punkterna 5 och 6 gjorda hemställan, anförde herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 b betecknade reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkterna 5 och 6, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;
Nej — 44.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Beträffande utskottets motivering i punkterna 5 och 6, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas oförändrad, dels ock att kammaren skulle godkänna utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 a betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 46 punkterna 5 och 6 oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I vad gällde punkten 7, yttrade herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt beträffande utskottets i punkten gjorda hemställan och därefter särskilt rörande utskottets motivering.

Härpå gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som framkommit rörande utskottets hemställan i punkten 7, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 a betecknade reservationen; och förklarade herr tal-

mannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjordes i enlighet med de beträffande motiveringen i punkten 7 förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets motivering oförändrad samt vidare på godkännande av utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 b betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten 8 framkomna yrkandena propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 23.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I fråga om punkten 9, anförde herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Öhman*, att kammaren skulle bifalla motionerna I:264 och II:335 i motsvarande del.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 18.

Därjämte hade 27 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande punkten 10, yttrade herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 a betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Jacobsson, Per*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av herr *Boman* m. fl. vid utlåtandet anförda, med 9 b betecknade reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av herr *Jacobsson, Per*, framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 48.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å punkten 11, anförde nu herr talmannen, hade yrkats

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 10 a betecknade reservationen;

3:o), av herr *Jacobsson, Per*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet anförda, med 10 b betecknade reservationen; samt

4:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i reservationen 10 c av herr Ivar Johansson m. fl.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Per Jacobssons yrkande.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de under 2 och 4 här ovan upptagna yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den sålunda begärda, närmast före huvudvoteringen infallande omröstningen (första förvoteringen); och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Ragnar Berghs yrkande.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde likväl votering även om innehållet i denna kontraposition, på grund varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes för den andra förvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 11 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 10 a betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i förstnämnda votering antagits reservationen 10 c av herr Ivar Johansson m. fl.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 26;

Nej — 24.

Därjämte hade 91 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter uppsattes, upplästes och godkändes för den första förvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 11 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 10 b betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits reservationen 10 a av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 28;

Nej — 24.

Därjämte hade 90 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 10 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 48.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 12 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Näsström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 11 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Näsström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Näsström m. fl.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vid utlåtandet avgivna, med 11 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Bergman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 77.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkterna 13 och 14 förekomna yrkandena propositioner, dels på bifall till vad utskottet hemställt, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 12 betecknade reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkterna 13 och 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 12 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans upp-

fattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 19.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad gällde punkterna 15 och 16, fortsatte herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt beträffande utskottets i förevarande punkter gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets motivering.

Med avseende å utskottets i punkterna 15 och 16 gjorda hemställan, yttrade herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 13 a betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkterna 15 och 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 13 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 112;
Nej — 22.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de angående utskottets motivering i punkterna 15 och 16 framkomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets motivering oförändrad samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 13 b betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om punkten 17, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o) av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 14 a betecknade reservationen;

3:o), av herr *Jacobsson, Per*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet anförda, med 14 b betecknade reservationen; samt

4:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i reservationen 14 c av herr Ivar Johansson m. fl.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde voting, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av herr Jacobsson, Per, framställda

yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 14 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;
Nej — 48.

Därjämte hade 18 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de med avseende å punkten 18 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 15 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 18, röstar

Ja;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 15 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 21.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjordes i enlighet med de beträffande punkten 19 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 16 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därpå gjordes enligt de i fråga om punkten 20 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 17 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I vad anginge punkten 21, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 18 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden

och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 18 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 46.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 22 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna med 19 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, som bifaller vad statsutskottet vid utlåtandet avgivna, med 20 betecknade reservationen.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 19 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 61.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten 23 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 20 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 49.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende punkterna 24 och 25 förekomna yrkandena propositioner, dels på bifall till vad utskottet hemställt, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 21 betecknade reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkterna 24 och 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 21 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I fråga om punkten 26, fortsatte herr talmannen, hade yrkats det avgivna, med 22 b betecknade reservationen, röstar

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 22 a betecknade reservationen;

3:o), av herr *Jacobsson, Per*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr *Boman m. fl.* vid utlåtandet anförda, med 22 b betecknade reservationen; samt

4:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i reservationen 22 c av herr *Ivar Johansson m. fl.*

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Per Jacobssons* yrkande.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av herr *Bergh, Ragnar*, framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 26 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Boman m. fl.* vid utlåtandet

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits reservationen 22 a av herr *Ragnar Bergh m. fl.*

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 26, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Boman m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 22 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 49.

Därjämte hade 18 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten 27 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen, som förordats i den av

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 23 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 27 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen, som förordats i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 23 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de angående punkten 28 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 24 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 24 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I vad gällde punkten 29, anförde herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Jacobsson, Per*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 25 a betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen 25 b.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga det samma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till det av herr *Jacobsson, Per*, framställda yrkandet.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 46 punkten 29 antager

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 25 a betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits reservationen 25 b av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 22.

Därjämte hade 71 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 25 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 47.

Därjämte hade 20 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna 30—34 hemställt.

Sedermera gjordes beträffande varadera av punkterna 35 och 36 enligt förekomna yrkanden propositioner, dels på bifall till vad utskottet hemställt, dels ock på bifall till motionerna I: 264 och II: 335, i vad de avsåge den i respektive punkt berörda frågan; och förklarades propositionerna på bifall till utskottets hemställanden vara med övervägande ja besvarade.

På gjord proposition bifölls därpå vad utskottet i punkterna 37—39 hemställt.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de angående punkten 40 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 29 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46 punkten 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 29 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstning-

Ang. bostadspolitiken

en genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 41 hemställt.

Härpå gjordes med avseende å de rörande punkten 42 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtnad avgivna, med 30 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls sedermera vad utskottet i punkten 43 hemställt.

Vidare gjordes i fråga om envar av punkterna 44, 45 och 46 enligt framställda yrkanden propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. beträffande respektive punkt avgivna reservationen; och förklarades propositionerna på bifall till utskottets hemställanden vara med övervägande ja besvarade.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna 47 och 48 hemställt.

Ang. bostadspolitiken

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av motioner angående bostadspolitiken.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 428 i första kammaren av herr *Hagberg m. fl.*, och nr 509 i andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.*, såvitt desamma hänvisats till lagutskott.

I motionerna hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att hyresregleringens avveckling skulle — sedan överläggningar upptagits med Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges allmännyttiga bostads-

organisation och HSB för att förmå dessa organisationer att verka för återhållsamhet vid hyressättningen — omfatta även städer där en »bristsituation» fortfarande rådde.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 428 och II: 509, i vad de hänvisats till lagutskott, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I. av herrar *Åkesson, Gunnar Pettersson, Nyberg och Carlsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade; samt

II. av herrar *Holmberg och Munktell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 428 och II: 509, i vad de hänvisats till lagutskott, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför.

Herr ÅKESSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation I.

Herr HOLMBERG (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation II.

Herr KRISTIANSSON (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats, propositioner komme att framställas först särskilt beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets motivering.

I fråga om utskottets hemställan, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels

Om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande ej inhämtas

att densamma skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herrar Holmberg och Munktell vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holmberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar Holmberg och Munktell vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Holmberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 22.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande motiveringen, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas oförändrad, dels ock att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, som föreslagits i den av herr Åkesson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Åkesson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i tredje lagutskottets utlåtande nr 15 oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Åkesson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Åkesson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 22.

Därjämte hade 24 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande ej inhämtas

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag över vilka lagrådets yttrande icke inhämtas.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna, nr 384

Om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande ej inhämtas

i första kammaren av herrar *Holmberg* och *Virgin* samt nr 464 i andra kammaren av herrar *Bohman* och *Cassel* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning rörande lämpliga former för en utvidgad granskning från juridisk synpunkt av sådana författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande icke inhämtats.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 384 och II: 464 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Sveningsson*, *Enarsson*, *Magnusson* i Tumhult och *Braconier*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 384 och II: 464, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpliga former för en utvidgad granskning från juridisk synpunkt av sådana författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande icke inhämtats.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag är inte alls förvånad över att kammarens ledamöter just nu i stor utsträckning har lämnat kammaren. Om herr Elmgren och jag blir mycket ensamma i kammaren en stund efter denna mer än en och en halv timme långa votering, så har detta sin förklaring, och vi får finna oss i detta förhållande. Efter debatten om bostadsbyggandet och den ännu mer omfattande voteringen gäller det här en fråga av helt annat slag. Det gäller den tekniska och rent juridiska granskningen av vår lagstiftning, innan lagförslag framläggs för beslut i riksdagen eller författningsmässigt utfärdas av regeringen.

Till utlåtande nr 8 från konstitutionsutskottet finns en reservation med yrkande om bifall till motion nr 384 i denna kammare av herrar *Holmberg* och *Virgin* och nr 464 i andra kammaren av herrar *Bohman* och *Cas-*

sel. I motionerna liksom i reservationen föreslås att riksdagen borde hos Kungl. Maj:t begära en utredning rörande lämpliga former för en utvidgad granskning ur juridisk synpunkt av sådana författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande icke inhämtas.

Som det nu är, har inte alla lagförslag som riksdagen behandlar genomgått en juridisk granskning i lagrådet. Den granskning mot bakgrunden av allmänna rättsprinciper som sker i lagrådet är, såsom angivits i utskottsutlåtandet, grundad på bestämmelserna i 87 § regeringsformen och avser allmän civil- och kriminallag, kriminallag för krigsmakten, den processuella lagstiftningen o. s. v. Däremot finns det inte någon i regeringsformen fastslagen skyldighet för regeringen att höra lagrådet i fråga om lagförslag rörande — som det heter i 89 § regeringsformen — rikets allmänna hushållning, d. v. s. skattelagar, lagar som berör näringslivet, kommunallagarna m. fl.

Denna lagstiftning, som inte är föremål för den obligatoriska granskningen, har under de senaste årtiondena fått en mycket stor omfattning. När denna lagstiftning på så nära håll berör alla medborgare, måste det ha sin betydelse att även denna del av lagstiftningen blir föremål för en noggrann granskning.

Jag kan erkänna att utskottets majoritet har — som konstitutionsutskottet ofta gör — kostat på sig en välvillig motivering, även om motionerna inte tillstyrkes. Utskottet anför att det nu i departementen finns större resurser än tidigare vid utformningen och granskningen av lagförslag. Resurserna skall även ökas. Så hoppas utskottet i vanlig ordning på författningsutredningen, som redan sysslar med denna sak. Till detta vill jag bara säga att såsom den statliga verksamheten sväller ut, måste departementens resurser att handlägga ärendena givetvis också ökas. En teknisk-juridisk granskning av lagförslag i en instans bör enligt min mening ske av personer med en fri och självständig

Om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande ej inhämtas

ställning, så att likställigheten med annan lagstiftning och det allmänna rättsmedvetandet kommer till sin rätt vid alla tillfällen. Att ett lagförslag i sin helhet granskas i två instanser, kan inte vara oriktigt. En sådan granskning måste vara värdefull. Om författningsutredningen vill jag bara säga, att den nu under rätt många år har varit mycket användbar som motivering för ett uppskov eller ett avslag i riksdagen, när viljan är sådan.

Nog måste det vara som konstitutionsutskottet redan år 1949 uttalade i denna fråga, att lagrådets betydelse ligger i att de rekommenderade lagförslagen får en ur juridisk synpunkt tillfredsställande utformning. Helt naturligt skall inte lagrådet vara den instans som gör en politisk bedömning av lagfrågorna. Det råder säkert inga delade meningar om att en politisk bedömning av olika frågor skall ske hos regering och riksdag.

Bestämmelserna om den granskning som lagrådet nu utför på vissa avsnitt av vår lagstiftning tillkom vid antagandet av 1809 års författningsreform. De har i stort sett fungerat oförändrade sedan dess, bara med den skillnaden att denna laggranskning fram till år 1909 — således i 100 år — skedde i högsta domstolen, medan år 1909 lagrådet tillkom med sin nuvarande sammansättning. Jag har inte närmare studerat tillkomsten av 1809 års författningsreform, det måste jag erkänna, men jag kanske ändå kan framställa den frågan: Varför tog man inte i denna laggranskning med även den lagstiftning som i 89 § regeringsformen åsyftas med uttrycket »som rikets allmänna hushållning röra»? Det kanske på den tiden var så, att lagstiftningen på detta område var mycket svagt utformad. Någon kommunallag för borgerliga kommuner fanns inte 1809. Vår första kommunallag tillkom i dagarna för 100 år sedan, år 1862, och skattelagarna var säkert av mycket ringa omfattning vid den tidpunkten i vårt land. När det nu, inte minst under de senaste 10—20 åren,

har skett en sådan enorm utveckling med lagstiftning för näringslivet, skattelagstiftning, kommunallagstiftning o. s. v., måste man ändå säga, att det är rimligt och skäligt, att man har en mera enhetlig laggranskning även då det gäller dessa lagar. På det ekonomiska området kräver samhället mycket av den enskilde medborgaren och då borde även skattelagstiftningen granskas av lagrådet och således lagrådets obligatoriska granskningsplikt utvidgas. Det är inte underligt om lagrådsbestämmelserna på mer än 150 år blivit föråldrade, och man måste vara litet förvånad för att man inte här vill respektera den stora förändring, som har inträtt i vårt samhälle och i vårt lagstiftningsarbete. Ingen kan förneka, att förhållandena på alla områden, om man jämför 1809 med i dag, är ytterst olika.

Den i utskottets utlåtande behandlade motionen, som tillstyrkts i reservationen, syftar till att vi skall få en starkare medborgerlig rättssäkerhet genom att lagrådets verksamhet utvidgas eller genom att en enhetlig laggranskning på något annat sätt åstadkommes. Förslaget gäller bara, som sagts många gånger i riksdagen, ett önskemål om utredning, och jag säger, som så många gånger har blivit sagt i andra sammanhang, att motivering finns för en utredning och att en utredning inte kan vara till någon skada. Den kommer säkert att vara till gagn och till stort värde för det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Herr Sveningsson har befriat mig från en del av mina mödor som talesman för utskottsmajoriteten, då han hade vänligheten att också referera en del av vad utskottet sagt, i synnerhet då det gällde utskottets påpekande hurusom Kungl. Maj:ts kansli kontinuerligt förstärkts med jurister just för

Om utvidgad juridisk granskning av författningsförslag, över vilka lagrådets yttrande ej inhämtas

att ombesörja laggranskningen och huru-
som i senaste statsverkspropositionen ett
förslag finns om inrättande av rättsav-
delningar i ytterligare två departement.
Vad herr Sveningsson sade om författ-
ningsutredningen kräver emellertid det
påpekandet, att när man vet att författ-
ningsutredningen till prövning har upp-
tagit hela frågan om lagrådets organisa-
tion och att den sysslar med omskriv-
ning av den paragraf i regeringsformen,
som handlar om lagrådet, är det rim-
ligt, att man väntar på författningsutred-
ningens förslag på detta område. Härtill
kommer också, att, enligt den kommu-
niké som utfärdats av utredningen, man
överväger att till riksdagen förlägga all
lagstiftande verksamhet. Det måste ju
medföra mycket stora organisatoriska
förändringar. Alla skäl talar således för
att man avvaktar förslagen ifrån författ-
ningsutredningen. För övrigt har Kungl.
Maj:t redan nu en möjlighet att fråga
lagrådet även beträffande sådana lagar,
som inte obligatoriskt tillhör lagrådets
granskning.

Jag kan väl också till slut, herr tal-
man, säga, att även riksdagens tillgång
till utbildade jurister för författnings-
granskning under den senaste tiden har
ökats.

Jag hemställer, herr talman, om bifall
till utskottets utlåtande.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Vi har ingen anmärkning
mot den laggranskning som sker i de-
partementen, av de konsultativa statsrå-
den och jurister där, men vi tycker att
det skulle vara bättre och säkrare och
en större garanti för medborgarna, om
denna laggranskning skedde i en helt
fristående och självständig instans. Det
kan inte undgås att man måste tycka så.
Detta vore en bättre garanti för medbor-
garna än om vissa lagar bara granskas
och utformas i kanslihuset.

Det måste väl var så att laglydiga med-
borgare och de som är skötsamma och
har ett starkt rättsmedvetande i många
fall inte berörs så mycket av de lagar

som nu granskas av lagrådet. Men just
de lagar som alla medborgare berörs av
— då tänker jag särskilt på skattelagar-
na — granskas inte av lagrådet. Detta
förhållande tycker vi inte är som det
borde vara.

Sedan har vi det resonemang om för-
fattningsutredningen som jag också var
inne på i mitt första anförande. Det ta-
las mycket om vad som skall komma
därifrån, men det är ingen som på nå-
got sätt kan förutsäga när man kommer
att förelägga riksdagens kamrar någon-
ting som är ett resultat av författnings-
utredningen. Jag skulle tro att inte ens
herr Elmgren i dag vill göra något ut-
talande om den saken.

Jag vill också peka på det förhållan-
det, att rollerna ibland är litet ombytta.
När det gällde talmännens rösträtt förra
året och ett år tidigare, sade vi från vår
sida, att man borde vänta på författ-
ningsutredningens förslag, men då häv-
dades från herr Elmgrens parti, att det
ta var en politisk fråga och att man i så-
dana frågor inte tar hänsyn till författ-
ningsutredningen. Då väntar man inte.
Jag beklagar om det skulle vara på sam-
ma sätt i detta fall, så att man ur rent
politisk synpunkt vill vänta och se vad
författningsutredningen kommer med.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Beträffande frågan om
talmännens rösträtt tyckte vi för vår del
att det är en så pass självklar och av
allting annat så oberoende sak, att man
kunde träffa ett avgörande utan att av-
vakta vad författningsutredningen hade
att säga. Vad beträffar herr Svenings-
sons uttalande att han reagerar mot att
lagarna bara granskas i kanslihuset, så
påpekade jag nyss att även inom riksdag-
en äger genom utskottets försorg en
laggranskning rum.

Överläggningen ansågs härmed slutad,
varefter herr förste vice talmannen, som
för en stund övertagit ledningen av kam-
marens förhandlingar, jämlikt förelig-
gande yrkanden gjorde propositioner,

först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 115;

Nej — 21.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Kungl. Maj:ten hade föreslagit riksdagen att till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (I: 429) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 508) hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 429 och II: 508, såvitt nu vore i fråga, till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng och Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 429 och II: 508, såvitt nu vore i fråga, till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 kronor.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Ingen lär väl kunna påstå att jag hör till dem som är särskilt frikostiga med statens medel — om det nu finns några sådana i detta den hårda sparsamhetens hus — i all synnerhet inte när det gäller institutioner som i så hög grad hänger mellan himmel och jord som beredskapsnämnden för psykologiskt försvar. Visserligen har ju varje moln sin reva, men det är inte av det skälet, som jag nu ber kammarens leda-

Anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

möter att skänka en slant utöver vad vår intill det osannolika förträfflige inrikesminister har velat ge till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar. Det är av helt andra skäl.

Genom en systematisk insamling av fientlig propaganda och genom en modern vetenskaplig bearbetning av detta material kan man skaffa sig underlag för slutsatser av väsentlig betydelse inte bara i fråga om den fientliga propagandans inriktning och syfte utan också i vissa utsatta lägen — om jag får kalla det så — om fiendens strategiska syften. Det förefaller mig därför vara i hög grad motiverat att ställa en slant till förfogande för det ändamål det här gäller. Denna slant utgör 50 000 kronor, men 50 000 kronor är väl en slant i denna omsättningsskattmiljonärernas krets.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Med hänsyn till vad herr Svärd yttrade i början av sitt anförande om sin vana att inte ta kammarens tid i anspråk känner jag mig nödsakad att ge en förklaring till varför jag nu begär ordet utöver vad jag tidigare har gjort. Inom statsutskottets tredje avdelning har vi många ärenden som tar kammarens tid i anspråk. För att i någon mån för ledamöterna av kammaren variera de röster som skall försvara majoritetens ståndpunktstaganden har vi överenskommit att dela upp ärendena. Till de ting, som fallit på min lott, hör även civilförsvarsfrågorna. Ingen kunde veta att det skulle bli så olyckligt att vi i dag skulle komma att behandla både civilförsvaret och bostadsfrågan. Jag skall därför försöka lindra verkningarna av detta olycksfall i arbetet genom att inte använda alltför mycken tid. Jag skall bara under denna liksom under andra punkter i utskottet, där det föreligger reservationer som är byggda på samma motioner, framhålla att vi inom utskottet inte funnit skäl att tillstyrka någon ökning av anslagen utöver den

grundram för civilförsvarets utbyggnad som riksdagen antog år 1959 och som därefter följts. Även anslagsäskandena för nästa budgetår ligger inom denna ram. Civilförsvarsfrågorna hör hemma i den försvarsberedning som är i arbete. Vi har bedömt det så att vi får avvakta resultatet av den avvägning som kommer att ske inom beredningen och därefter bedöma om vi skall anvisa ytterligare medel under denna och andra punkter. I avvaktan härpå, herr talman, har statsutskottet funnit skäl att avslå föreliggande motionsyrkande.

Jag ber alltså att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Herr Bergman har alltid bråttom, men i dag har han haft särskilt bråttom, ty han har nu under punkt 3 talat om de frågor som beröres under punkt 164, vilket onekligen är en rationalisering av riksdagsarbetet.

Herr BERGMAN (s) kort gemmäl:

Herr talman! Jag hade nog inte så bråttom; i varje fall var det inte motivet för uppläggningsen av mitt föregående anförande. Herr Svärd använde för övrigt ungefär samma arbetsmetodik, när vi behandlade denna fråga i en annan lokal. Även om anslagsfrågorna har olika nummer föreligger dock ett starkt samband mellan de frågor som behandlas under de olika punkterna. Det var motivet till att jag argumenterade över hela fältet och till yrkande om bifall till utskottets hemställan under denna punkt.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill ta upp ett par frågor i anslutning till den lilla debatt som uppstått på denna punkt. Det bör inte se ut som om vi vore ointresserade av det arbete som bedrivs av beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.

Anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Tvärtom är vi säkerligen överens om den stora betydelse som detta organ har såväl nu som i framtiden. Jag vill emellertid också framhålla att nämnden under hand tillägges olika uppgifter och uppdrag som den i särskild ordning får medel för. Bara för en vecka sedan anvisades i konselj ett belopp av 20 000 kronor, varav 10 000 kronor avsågs för ett särskilt uppdrag och 10 000 kronor för krigsspel m. m.

Vidare har nämnden en rad olika uppdrag, som jag tidigare sade. Civilförsvarsstyrelsen har lämnat nämnden i uppdrag att undersöka effekten av broschyren »Om kriget kommer», och för det ändamålet får nämnden 22 000 kronor. Civilförsvarsstyrelsen har begärt en utredning av effekten av den planerade utrymningsövningen i Malmö, för vilket nämnden får ett extra anslag på 31 000 kronor. 5 000 kronor har nämnden fått av Riksförbundet Sveriges lottakårer för undersökning av frågan: »Varför vill kvinnan respektive varför vill kvinnan ej bli lotta?» Nämnden har slutligen fått 200 000 kronor av statens järnvägar för vissa propagandastudier. Vi hade helt nyligen, delvis tillsammans med Sveriges journalistförbund, en undersökning om kongopropagandan — vilket betalades i särskild ordning.

Om jag redovisar de medel som står till förfogande för beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för den närmaste framtiden, uppgår de således utöver vad som anvisats i budgeten till ungefär 300 000 kronor. Detta engagerar all den personal som finns i mycket betydelsefulla uppgifter. Jag kan därför inte inse att det finns anledning att nu utöver vad vi har föreslagit anslå ytterligare medel för nämnden.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Inrikesministerns uppräkning av de från rätt heterogena håll kommande medlen till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar gjorde mig en smula bekymrad. Det gjorde mig en smula bekymrad därför att jag fick det

intrycket att beredskapsnämnden kunde löpa risk att förvandlas till något slags, jag skall inte säga ensamjungfru — ty sådana finns inte nu för tiden — utan till något slags springpojke, som då och då får en slant för att klara ett ärende. Den reflexionen är alldeles osökt och alldeles spontan från min sida.

Jag skulle emellertid helt enkelt vilja fråga herr statsrådet, huruvida han också bedömer den uppgift, som jag här har berört, nämligen uppgiften att systematiskt analysera den fientliga propagandan, som en ganska väsentlig uppgift, kanske långt väsentligare än att ta reda på varför vissa damer vill bli lottor och vissa andra inte vill det.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Självfallet är frågan om vad en organisation hinner med och vad den enligt sin egen uppfattning har möjligheter att uträtta någonting som organisationen själv får bedöma och själv får begära medel till. Herr Svärd talade nyss om att herr Bergman hade bråttom. Jag skulle vilja säga att det förefaller mig som om också herr Svärd hade bråttom — och det kan ju vara bra i många sammanhang. Här är det på det sättet att nämnden själv har begärt 45 000 kronor för sin verksamhet — inte mera. Högern föreslår i en motion en fördubbling av anslaget, alltså mer än vad nämnden har begärt. Det är ju verkligen att ha bråttom. Jag tror att vi på denna punkt kan lita till nämndens egen bedömning av vad den behöver i detta sammanhang.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4—6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7

Anslag till kariesförebyggande verksamhet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Medicinalstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 873 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström m. fl.* (I: 60) och den andra inom andra kammaren av herr *Dahlgren m. fl.* (II: 165) hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1962/63 anvisa sammanlagt 300 000 kronor till kariesforskning och till profylaktisk verksamhet i fråga om tandkaries och andra tandsjukdomar, däri inräknat anslag om 10 000 kronor till Tandvärnet och forskningsanslag till privata forskare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 60 och II: 165, såvitt nu vore i fråga, till Medicinalstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 873 000 kronor.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! I föreliggande utlåtande har också behandlats ett motionspar, nr 60 i denna kammare och nr 165 i andra kammaren, vari hemställes om ett till 300 000 kronor ökat anslag under denna rubrik »Medicinalstyrelsen: Omkostnader», att användas till kariesprofylaktisk verksamhet.

Det är allmänt bekant, att tandkaries och andra dithörande tandsjukdomar är mycket vanliga bland vårt folk. Folk-tandvården har sedan sin tillkomst utan tvekan utfört ett mycket förtjänstfullt arbete, liksom också de privatpraktiserande tandläkarna, men nästan hela denna verksamhet har varit inriktad på att reparera redan uppkomna skador på tänderna. Kostnaderna för olika åtgärder för sådan reparation av redan uppkomna skador beräknas vara i storleksordningen 200 miljoner kronor om året.

För förebyggande verksamhet anslogs för innevarande budgetår av förra årets riksdag 100 000 kronor, att stå till medicinalstyrelsens förfogande, och medicinalstyrelsen har hemställt om ett lika stort anslag för nästkommande budgetår. De olika landstingen lämnar varierande belopp till propaganda för förebyggande av tandröta. 1957 års folk-tandvårdssakkunniga har tagit upp frågan om kariesprofylax och föreslagit ett årligt anslag för detta ändamål av 300 000 kronor. Medicinalstyrelsen säger i sin hemställan i år att dessa 100 000 kronor huvudsakligen skall användas på liknande sätt som tidigare, d. v. s. till affischer, broschyrer o. d. men att nu större vikt skall läggas vid propaganda i film, radio och TV.

Beträffande forskningen på detta område måste det sägas att den är synnerligen eftersatt. Den bedrivs vid olika institutioner på den tid som enskilda intresserade vetenskapsmän kan ha till sitt förfogande. Det skulle vara önskvärt att här kunna fullfölja 1957 års folktandvårdssakkunnigas förslag att tillskapa en särskild forskningsinstitution på detta område.

I ett interpellationssvar under vårriksdagen 1961 sade inrikesminister Rune Johansson till mig bland annat att jag inte hade iakttagit den aktivitet i detta fall som skulle ha varit önskvärd, i det att fjolårets anslag på denna punkt fick passera utan att vare sig jag eller någon annan hade någon framställning att göra.

Herr talman! För att inte ännu en gång få detta påstående emot mig har jag varit med om att här i kammaren inge en motion med begäran om tre gånger så stort anslag, alltså innebärande en höjning till 300 000 kronor, vilket också skulle inrymma ett särskilt bidrag till Tandvärnet på 10 000 kronor, samt också efter medicinalstyrelsens särskilda prövning kunna utbetalas till privata forskare på detta område.

Jag ber, herr talman, att med anledning av det nu anförda få yrka bifall till de föreliggande motionerna I: 60 och II: 165.

Om inrättande av en tjänst som föreståndare för familjevård och hjälpverksamhet vid Västra Ny sjukhus

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När medicinalstyrelsen inte har begärt mer än 100 000 kronor och då detta förslag har tillstyrkts, har vi ansett att det bör vara tillräckligt. En hel rad andra motioner rörande forskningen beträffande karies m. m. kommer förmodligen att behandlas om 14 dagar här i kammaren, då man utslutande skall ägna sig åt vad som närmast rör forskningen. Jag tycker därför att vi kan låta anstå med debatten till dess och i dag vara nöjda med att ge medicinalstyrelsen vad den har krävt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förvarande punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8—30

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 31

Om inrättande av en tjänst som föreståndare för familjevård och hjälpverksamhet vid Västra Ny sjukhus

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens mentalsjukhus, som påkallades av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens mentalsjukhus, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Statens mentalsjukhus: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 184 500 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Augustsson (I: 261) och den andra inom andra kammaren av herr Franzén (II: 326) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, förutom en föreslagen tjänst som föreståndare i Ao 13 för familjevård och hjälpverksamhet vid Birgittas sjukhus i Vadstena, en motsvarande tjänst skulle inrättas vid Västra Ny sjukhus från och med budgetåret 1962/63 samt att avlöningsstaten som en följd härav skulle uppräknas med 15 264 kronor till 184 515 264 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 261 och II: 326

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens mentalsjukhus, som påkallades av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1962 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens mentalsjukhus, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

c) till Statens mentalsjukhus: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 184 500 000 kronor.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Vår motion i anslutning till denna fråga är en mycket liten sak i det stora sammanhanget. Dess verkligande kostar inte mer än 15 000 kronor, om vi skall se på pengarna. Det sades visserligen förra onsdagen här många kloka ord av bland andra herr Näsström som menade att varje motionsönskan i sig själv inte representerar så stort belopp i statens totala utgifter men att alla önskemål ändå tillsammans gör att vi måste vara restriktiva. Det är klart rent principiellt att jag helt ansluter mig till ett sådant resonemang och jag skulle då i konsekvens därmed inte heller tala om någon extra tjänst, som det här är fråga om. Att jag ändå gör det beror på att ett eventuellt bifall till vår motion skulle

Ang. biträdande övertandläkare

leda till att vårdkostnaden per patient skulle kunna bli lägre.

Utskottet talar om att det i genomsnitt finns en läkare för 140 patienter vid sjukhus för psykiskt efterblivna. Enligt utskottet skulle dessa siffror visa att det måste betraktas som utomordentligt angeläget att den påbörjade uppbyggnaden av de personella resurserna inom den statliga mentalsjukvården fullföljes.

Jag vill endast säga att det sjukhus det gäller, Västra Ny sjukhus i Östergötland, där det finns endast *en* läkare anställd. Det finns 190 patienter på sjukhuset. Problemet är att denne läkare i alltför stor utsträckning får ägna sig åt den familjevårdande verksamhet som den här föreslagna tjänsten egentligen skulle syssla med. Genom att läkaren får utföra mindre kvalificerat arbete på grund av att han inte har den personal som behövs, blir den medicinska behandlingen på sjukhuset i övrigt givetvis lidande på en sådan ordning. Väsentligt är också att vårdtiden härigenom förlängs.

Den familjevårdande verksamheten, som innehavaren av den tjänst vi föreslår skulle syssla med, innebär en slussning mellan sjukhus och förvärvsliv. Läkaren i fråga är synnerligen intresserad av att få denna tjänst och anser att man därigenom skulle få en effektiv avslutning på sjukhusvistelsen. Möjligheter finns också att i dessa trakter utöka den öppna vården. Det finns fortfarande många familjer som är villiga att åtaga sig ansvaret i fråga.

Den familjevårdande verksamheten är, som förut sagts, en betydligt billigare vårdform än sjukhusvården. Slutsatsen blir att vi även av ekonomiska skäl bör tillstyrka denna tjänst.

Herr talman! Jag vill med det anförda som motivering yrka bifall till motionen I: 261.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Vi har inom utskottet mycket noga behandlat den motion, herr Augustsson talat för, och kommit till

den uppfattningen, att därest man skulle ändra personalförteckningen så skulle ändå inte någon förstärkning i första hand kunna tillkomma Västra Ny sjukhus. Det finns andra sjukhus som har större beläggning och som i så fall vore i större behov av en förstärkning, men trots detta har vi inom utskottet inte heller föreslagit någon ökning på något annat område utan ansett att det förslag som departementet förelagt riksdagen är godtagbart.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 261; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 32—98

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 99**Ang. biträdande övertandläkare**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av folktandvården för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Kaijser* väckt motion (I: 50), i vilken hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i bestämmelserna rörande folktandvårdens personal måtte införas bestämmelser rörande biträdande övertandläkare som vore analoga med de bestämmelser, som enligt sjukhuslagen och sjukhusstadgan gällde för biträdande överläkare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till driften av folktandvården för budgetåret

1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kronor;

II. att motionen I: 50 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Under den här punkten har utskottet behandlat en motion som jag har väckt angående vissa befattningshavare vid centraltandpoliklinikerna. Utskottet har sagt att det väckta spörsmålet i första hand är att betrakta som en förhandlingsfråga och att motionen därför inte för närvarande bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Det är en mycket liten fråga, och jag ämnar inte framföra något yrkande, men jag vill ändå säga några ord i frågan.

Centraltandpoliklinikerna är som bekant anslutna till vissa lasarett utan att vara underställda dessa lasarettens direktioner. Vid centraltandpoliklinikerna finns anställda dels övertandläkare, dels också vissa andra tandläkare. I nu gällande författning, som utkom i maj förra året, finns inte nämnt någonting om biträdande övertandläkare. Sådana fanns emellertid enligt den författning som tidigare var gällande från 1950, och det finns de facto sådana befattningar inrättade.

Syftet med inrättandet av befattningarna som biträdande övertandläkare är att centraltandpoliklinikerna skall tillföras mera kompetenta krafter vid sidan av övertandläkaren. Biträdande övertandläkaren skall kunna bättre hjälpa övertandläkaren, ersätta honom när han är borta och självständigt sköta den del av vården vid centraltandpolikliniken som kommer på biträdande övertandläkarens del. Denne kommer alltså att också få ta hand om en hel del patienter som ligger inne på det lasarett till vilket centraltandpolikliniken är ansluten.

Vid tillsättning av övertandläkare får sjukhusets direktion yttra sig angående de sökande innan ärendet via landstingets hälsovårdsstyrelse och medic-

Ang. biträdande övertandläkare
nalstyrelsen går till Kungl. Maj:t. Man tycker det skulle finnas anledning att direktionen finge yttra sig även beträffande biträdande övertandläkare, eftersom han självständigt har hand om vården av en del på lasarettet inneliggande patienter.

Jag vill också påpeka en annan sak beträffande de biträdande övertandläkarna. De kan anses utgöra en rekryteringsbas för övertandläkarna. Kombinationen av utbildning vid tandläkarhögskolornas specialkliniker och tjänstgöring vid centraltandpoliklinik måste vara den bästa utbildningen för sådana som skall bli övertandläkare. Det är därför väsentligt att man får ett så gott urval som möjligt av sökande till tjänster som biträdande övertandläkare och att tillsättningen sker så objektivt som möjligt.

För närvarande sker tillsättningen på det sättet att övertandläkaren avger ett yttrande över de sökande till hälsovårdsstyrelsen, varefter hälsovårdsstyrelsen tillsätter en biträdande lasarettstandläkare. Jag måste erkänna att det var under behandlingen av ett sådant ärende som jag fäste mig å ena sidan vid den egendomligheten, att lasarettsdirektionen inte får yttra sig över ärendet, å andra sidan vid den bristande säkerheten för en riktig behandling av de sökande. De biträdande överläkarna vid sjukhuset, vilka har en fullt analog tjänsteställning, tillsätts efter yttrande av en sakkunnig nämnd. Jag tycker att något liknande borde förekomma även beträffande de biträdande övertandläkarna. Jag har i motionen föreslagit att tandvårdsinspektören, övertandläkaren och en överläkare som verkar inom en kirurgisk disciplin vilken har samarbete med centraltandpolikliniken skulle kunna utgöra en lämplig sådan sakkunnig nämnd. Jag tror att med ett sådant tillsättningsförfarande både de sökandes och folktandvårdens intressen skulle bli tillgodosedda på ett säkrare sätt.

De biträdande övertandläkarna, liksom också andra underordnade tandläkare på centraltandpoliklinikerna, är

Ang. lån till uppförande av skyddsrum för företag

tillsätta med icke tidsbegränsat förordnande. De biträdande överläkarna har däremot ett tidsbegränsat förordnande, på högst sex år.

Jag har svårt att förstå att alla de frågor som jag nu har berört är att betrakta i första hand som förhandlingsfrågor. En gäller rätt för direktionen vid det lasarett till vilket centraltandpolikliniken är ansluten att yttra sig över de sökande — det kan inte gärna vara i första hand en förhandlingsfråga, även om det är naturligt att man bör överlägga med de anställdas organisationer innan man fattar beslut i frågan.

Den andra saken, nämligen att man vill försöka att garantera en god rekrytering av övertandläkare, är väl inte heller i första hand en förhandlingsfråga, även om man också i det fallet måste förhandla med de sökandes organisationer. Avsikten är framför allt att åstadkomma en rättvis tillsättning och dessutom att garantera folktandvården bästa möjliga personal.

Den tredje frågan däremot, om tidsbegränsade förordnanden, är naturligtvis i högsta grad en förhandlingsfråga. Det är förvånande att huvudmännen inte har funnit anledning att yrka på en sådan tidsbegränsning i fråga om dessa tandläkare då man varit så angelägen att göra det beträffande motsvarande läkare. Man kan väl hysa den misstanken att det kanske inte dröjer så länge innan huvudmännen finner det angeläget att införa en sådan begränsning och då kanhända inte bara beträffande biträdande övertandläkare utan också i fråga om andra befattningshavare inom folktandvården. Det finns vissa erfarenheter som tyder på att detta måhända någon gång skulle kunna anses vara av ett visst värde, på samma sätt som en sådan tidsbegränsning ansetts vara av betydelse i fråga om vissa läkarförordnanden.

Herr talman! Jag har velat anföra detta men har inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 100—158

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 159**Ang. lån till uppförande av skyddsrum för företag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 14 500 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 268) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 304), i vilka hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande inrättandet av en lämplig låneform, avseende lån till uppförande av skyddsrum för företag.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 14 500 000 kronor;

II. att motionerna I: 268 och II: 304 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Boman, Per Jacobsson och Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 268 och II: 304 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande inrättandet av en lämplig låneform, avseende lån till uppförande av skyddsrum för företag.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Under punkt 159 i förevarande utlåtande har utskottet tagit

Ang. lån till uppförande av skyddsrum för företag

upp till behandling två motioner, nämligen nr 268 i första kammaren och nr 304 i andra kammaren, i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande inrättandet av en lämplig låneform, avseende lån till uppförande av skyddsrum för företag.

I motionerna framhålls att inom vissa tätorter skyldighet föreligger för industriföretag av viss storlek att uppföra skyddsrum. Denna förpliktelse regleras i civilförsvarslagen enligt 24 §, 2 mom., där det bl. a. heter: »Industriella anläggningar vid vilka i regel minst 25 personer samtidigt äro sysselsatta eller som tillsammans med annan eller andra närbelägna anläggningar utgöra en grupp, inom vilken i regel minst 25 personer äro sysselsatta», har skyldighet att uppföra skyddsrum. Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta dels om vilka orter och områden som skall vara underkastade skyddsrumspflicht, dels vid vilken företagsstorlek denna skyldighet skall träda i kraft.

Enligt nu gällande lagstiftning kan statliga bidrag till uppförande av skyddsrum utgå enbart till kommuner och offentliga organ samt enskilda personer som bygger skyddsrum vilka skall stå till allmänhetens förfogande och vilka tillkommer i stället för kommunalt uppförda allmänna skyddsrum. Övriga enskilda företag måste själva bekosta uppförandet av skyddsrum. Detta innebär att företag som är belägna på orter vilka är underkastade skyddsrumspflicht enligt nyss refererade bestämmelser, således företag vilka är belägna i områden som ur totalförsvarssynpunkt betraktas som riskbetonade, får extra kostnader för anläggande och underhåll av skyddsrum. Dessa merutgifter tjänar inte ett produktionsfrämjande syfte utan utgör för företagen i fråga en merkostnad som påverkar företagens konkurrensförmåga i förhållande till företag på orter som inte omfattas av dessa bestämmelser i civilförsvarslagen. Ett företag som faller under denna bestämmelse kommer således i ett ogynnsamt konkurrensläge. Skyddsrumspikten ställer onekligen stora krav

på företagens kapitalanskaffning. Företagen tvingas många gånger till ett dyrare byggnadssätt än vad man skulle ha valt om man inte haft denna skyddsrumspflicht. Numera uppförs ju verkstäder i mycket stor utsträckning källarlösa. Företagen behöver inga källarutrymmen, utan både verkstadslokaler, lagerutrymmen och t. o. m. värmecentraler kan ligga ovan jord, och detta byggnadssätt är kostnadsbesparande för företagen. Men kravet på skyddsrum nödvändiggör urgrävning av betydande utrymmen under jord, vissa normer för hållfasthet och kvalitet i övrigt måste tillgodoses, och byggnadskostnaderna för anordnande av skyddsrum blir därigenom väsentligt högre för många företag.

Motionärerna vill inte alls ifrågasätta behovet av skyddsrum. Vid krigsfara är det givet att man speciellt på orter som är militärt riskbetonade måste ha ett så effektivt skydd som möjligt för de i företagen anställda liksom för hemmabefolkningen i övrigt. Vi har inte heller i motionerna sagt att företagen borde avlastas skyldigheten att anordna skyddsrum utan har bara framhållit som vår åsikt att finansieringen bör underlättas.

I denna kammare har många gånger betonats att kapitalförsörjningen just nu är ett av de största problemen för näringslivet och speciellt för de mindre företagen, särskilt med hänsyn till det besvärliga kreditläge som råder. Det kapital man kan anskaffa behövs för konsolidering och utvidgning av företagen. De säkerheter företagen kan prestera behövs för produktionsfrämjande ändamål, för verkstadsbyggen, anskaffning av maskiner, rationalisering, utbyggnad av försäljningsapparaten m. m. Det är enligt vår mening inte rätt att företagens kapitalförsörjningsmöjligheter belastas genom ett statligt åläggande att ordna skyddsrum. Vi föreslår därför att man skall utreda huruvida det inte kan åstadkommas statliga låneformer med en relativt lång amorteringstid och låg ränta, enligt vår mening helst räntefrihet.

Utskottet avstyrker motionerna och har i sin argumentering bl. a. jämfört

Ang. lån till uppförande av skyddsrum för företag

anordnandet av skyddsrum med skyldigheten att vidtaga särskilda åtgärder enligt brand-, arbetarskydds- och hälsovårdslagstiftningen. Jag tycker nog att dessa jämförelser haltar rätt betydligt. De åtgärder företagen skall genomföra ur hälsovårds- och arbetarskyddssynpunkt syftar ju i alla fall till att skapa en lämplig arbetsmiljö. Det är interna förhållanden som påverkar dessa åtgärder, det rör sig om faktorer som företagen själv kan bedöma och förutse, och därmed även vidtaga de erforderliga åtgärderna. De faktorer som påverkar skyddsrummbygget kan företagen däremot inte själv råda över eller ha ansvar för. Det rör sig här om ett åläggande som inte har med företagets produktion och interna förhållanden att göra.

Utskottet befarar att vissa konsekvenser kan uppstå om man underlättar företagets möjligheter att anordna skyddsrum. Jag vill än en gång poängtera att vi motionärer ingalunda ifrågasätter företagets skyldighet att ordna skyddsrum. Vi vill bara få fram lämpliga metoder för kapitalanskaffningen till dessa anläggningar.

Utskottet anser dessutom att en prioritering på kapitalmarknaden inte bör ske för detta ändamål. Till det skulle jag först och främst vilja säga att om man upprättar en speciell låneform för skyddsrummbyggen så innebär det inte alls någon prioritering. Låneorganet kan ju självt pröva angelägenhetsgraden av ett skyddsrummbygge. Det kan inte heller komma i fråga att skyddsrummet skall byggas före verkstadslokalen. Långivningen måste således anknytas till den kapitalanskaffning som man har för verkstadsbygget i övrigt.

För det andra skulle jag vilja säga att en viss prioritering av detta ändamål väl ändå vore befogad. Här gäller det ju en synnerligen angelägen uppgift, och bara det förhållandet att staten ålägger ett företag kapitalkrävande åtgärder för att tillgodose ett sådant angeläget ändamål bör enligt min mening även kunna medföra att kapitalanskaffningen för det samma erhåller en viss förtur.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till reservationen vid denna punkt, avgiven av herr Boman m. fl.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det förekommer ju emellanåt att man yttrar sig tämligen ringaktande om motpartens synpunkter, och när herr Stefanson säger att statsutskottets argumentering haltar kan jag svara att reservanternas synpunkter inte ens tycks ha förmågan att gå på egna ben. Det är en ytterst svag argumentering som åberopas för yrkandet att man eventuellt skulle upprätta en särskild fond med gynnsamma lånevillkor och t. o. m. räntefria lån för detta ändamål.

Skyldigheten att anordna skyddsrum har ju funnits länge här i riket, och företagarna har inte svävat i okunnighet om de krav som ställs på alla som startar en verksamhet. Skulle någon sakna kännedom om vad samhället kräver ur brand-, hälsovårds- och arbetarskyddssynpunkt liksom när det gäller skyddsrum, ja, då kan vederbörande inte vara särskilt lämpad för sin uppgift. Till det första man gör vid planeringen av ett företag hör väl att ta reda på vilka kostnader verksamheten drar med sig. Företagarna bör inte vara mer obekanta med dessa krav än med de andra krav samhället ställer på dem. Det finns de som redan har uppfört skyddsrum. Hur skall man göra med dem? Skall de retroaktivt få någon ersättning? Skall man skapa gränser för dem som kan utnyttja en byggnad i lagerhänseende, så att de inte alls eller endast delvis får ränteftergift, eller hur har man tänkt sig?

Jag tror för min del att motionärernas förslag är så illa genomarbetat att utskottets motivering och avslagsyrkande, om det nu haltar på någon rad, går så pass stabilt att marschen klaras genom riksdagsbehandlingen utan några större besvär. Det finns enligt vårt sätt att se inget skäl för att nu införa en prioritering därför att det har funnits företagare som har haft dispens men

Ang. lån till uppförande av skyddsrum för företag

nu får ett åläggande att anordna skyddsrum, eller med andra ord har sluppit en kostnad som de skulle ha haft långt tidigare. Det finns enligt min mening inget skäl för att de skall komma i en mera gynnsam ställning. Det måste väl innebära en prioritering på lånemarknaden, om man ställer medel till förfogande och dessutom, såsom det är tänkt, genomför både gynnsamma amorteringsregler och räntebefrielse. Jag tycker att det finns starka skäl för utskottets ståndpunktstagande, och jag har ingen anledning att ytterligare utveckla dem.

Jag yrkar bifall till vad utskottet hemställt.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Det är klart att många företag kan förutse ett åläggande att bygga skyddsrum när de bygger en ny verkstad, men det är väl inte alltid fallet. Även om de har kunnat förutse den saken, är detta onekligen någonting som pålägges dem av staten och som försvårar deras kapitalanskaffning och som även driver kostnaderna i höjden. Det innebär att faktorer som inte har med produktionen att göra inverkar på företagens kostnadsläge.

Vi motionärer vill endast ha en utredning till stånd, en undersökning av vilka möjligheter som finns att komma fram i denna fråga. Det kan ju vara möjligt att man kan lösa densamma genom statliga kreditgarantier, som gör det möjligt för företagen att få sina lån i bankerna. Det skulle avlasta dem kravet på att ställa säkerhet just för denna del av byggnaderna och på så sätt underlätta kapitalförsörjningen.

Vi anser — och det tycker jag med rätta — att ett åläggande för företagen från en statlig myndighet också skall medföra vissa fördelar för dem när det gäller kapitalanskaffningen. Jag vill inte bestrida att de företag som redan har fullgjort denna skyddsrumspflicht och byggt skyddsrum kommer i ett ogynnsamt läge om nya bestämmelser skulle införas. Om man emellertid skall reso-

nera på det sättet kan man ju över huvud taget aldrig komma fram till nya bestämmelser och nya åtgärder som underlättar företagens kapitalförsörjning eller deras förhållanden i andra avseenden.

Jag tycker att det finns allt fog för att bifalla denna motion. Vi har endast föreslagit en utredning, och vi anser att det finns starka skäl för att en sådan kommer till stånd.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Låt mig bara säga att jag inte frivilligt kommer att medverka till tillkomsten av ytterligare en lånefond, vad man än kallar den, och om jag skall tvingas till det, måste skälen vara väsentligt mycket starkare än de som har framförts i detta sammanhang.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

I fråga om mom. II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 159 mom. II, röstar

Ja;

Ang. extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;
Nej — 32.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 160—163

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 164

Ang. extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (I: 429) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 508), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte dels till Extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte a) omedelbart låta undersöka konsekvenserna av ett påskyndande av civilförsvarets uppbyggnadstid och på grundval härav för 1962 års riksdag vid dess höstsession framlägga förslag avsedda att avsevärt förkorta civilförsvarets uppbyggnadstid; b) i direktiv till telestyrelsen giva färdigställandet av totalförsvarets sambandsanläggningar viss prioritet framför kommersiella sambandsbehov.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 429 och II: 508, såvitt nu vore i fråga, icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 429 och II: 508, såvitt nu vore i fråga,

I) till Extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

II) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte

a) omedelbart låta undersöka konsekvenserna av ett påskyndande av civilförsvarets uppbyggnadstid och på grundval härav snarast framlägga förslag avsedda att avsevärt förkorta civilförsvarets uppbyggnadstid;

b) i direktiv till telestyrelsen giva färdigställandet av totalförsvarets sambandsanläggningar viss prioritet framför kommersiella sambandsbehov.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Det skall medges att planeringen av civilförsvaret allttjämt släpar efter. Det skall också medges att den ännu inte har fått den fasthet och den skärpa i konturerna som man i och för sig skulle önska. I all synnerhet gäller detta på materielsidan. Inte desto mindre finns det områden, speciellt när det gäller utbildningen, där vi har ett starkt behov av ytterligare insatser som kostar pengar och mer pengar än inrikesministern har velat ställa till förfogande. Jag yrkar därför, ehuru kanske — det skall jag medge — med viss tvekan, bifall till det i reservationen framlagda förslaget om en förstärkning av de ekonomiska möjligheterna för civilförsvarets uppbyggnad med 15 miljoner kronor. Jag gör det därför att man på det viset kan få en förbättrad beredskap

Ang. extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad

i ett beredskapsläge som jag bedömer med betydande allvar. Jag tror att man kan få den förbättringen ganska snabbt, och jag tror att man kan få den försvarsekonomiska effekt också av de här pengarna som man skall ha av alla pengar som man anvisar till försvarsändamål.

Det är naturligtvis sant och riktigt att frågan om en eventuell omprövning av den godtagna planen för civilförsvarets uppbyggnad bör göras inom den nu arbetande försvarsberedningen, men vad vi i det avseendet hade tänkt oss är väl närmast att man inom Kungl. Maj:ts kansli skulle ordentligt tänka över vad som kan och vad som måste göras för att förbättra de — skall vi kalla dem administrativa? — förutsättningarna för en snabbare uppbyggd tillfredsställande civilförsvarsberedskap. Det är sant att man har vidtagit åtgärder, och det är väl möjligt att man planerar ytterligare sådana, men inte desto mindre finns det en, såvitt jag kan förstå, rätt väl motiverad känsla av att åtskilligt återstår att göra på detta område. Låt mig bara tillägga att jag för min del har ett allmänt intryck av att över huvud taget åtskilligt återstår att göra för att skapa förutsättningarna för ett civilförsvaret med den effektivitet och den styrka som vi måste ha, inte bara för att det militära försvaret skall kunna fylla sina uppgifter utan också för att den utrikespolitiska handlingsfriheten skall kunna behållas även vid större påfrestningar än den nu är utsatt för.

Herr talman! I det här sammanhanget kommer också, måhända litet egendomligt, frågan om totalförsvarets sambandsanläggningar, om dess telekommunikationer. Jag förmodar att ingen som har ägnat den frågan någon uppmärksamhet kan påstå att det därvidlag är väl beställt som det är i vårt land. Tvärtom torde telekommunikationsfrågan vara en totalförsvarsfråga av utomordentlig aktualitet och trots sin i relation till många totalförsvarsfrågor begränsade omfattning av alldeles avgörande betydelse. Också på det här områ-

det utträttas det åtskilligt. Jag vill alldeles bestämt undanröja alla felföreställningar om att jag skulle tro att ingenting sker. Vad jag här har velat understryka är emellertid att det som sker borde ske än snabbare och borde ske med än större eftertryck. Så väsentligt förefaller oss detta problem vara.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Herr Svärd är naturligtvis alldeles medveten om att detta inte är det enda anslag som vi sysslar med här och om vilket man kan säga att det föreligger behov av förstärkningar och förbättringar i snabbare takt. Det är även givet att det kan vara nog så räntabla investeringar, om jag får använda ett så krasst uttryck. Herr Svärd är naturligtvis också fullt på det klara med detta.

Jag utsätter mig kanske för herr Svärds ovilja en gång till om jag nu hänvisar till vad jag sade under punkten 3. Jag råkade då säga att det jag då yttrade skulle gälla även under denna punkt. För att i någon mån mildra den stöt som kan komma vill jag säga att om det nu är som herr Svärd säger, att planeringen är eftersatt är det väl skäl i att sätta in resurserna just där, så att man har planerat rätt när man sedan tar itu med att skaffa materiel. På den punkten har departementschefen i varje fall gjort en del genom att äska medel, som vi här godtagit på tilläggsstat, för att inrätta ett antal nya tjänster som förstärkning av civilförsvarsstyrelsen för en effektivare planering. Till de ledamöter som inte var inne tidigare — ty det var inte så många inne just då — vill jag upprepa vad jag sade i fråga om civilförsvarets uppbyggnad — som nu är föremål för en högermotion — nämligen att denna fråga är under behandling av den pågående försvarsberedningen, som också skall ta upp kostnaderna för civilförsvaret i samband med andra kostnader för försvaret. Det är dessa motiv vi har haft när vi tagit ställning i utskottet.

Ang. livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k. Vikbo-olyckan

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svärd* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 164, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 114;

Nej — 22.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 165—190

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 191

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Ester Olsson m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14

Ang. livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k. Vikbo-olyckan

I propositionen nr 44 under punkten 14 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1962, föreslagit riksdagen medgiva, att från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget Diverse pensioner och understöd m. m. finge på grund av en den 26 oktober 1960 timad flygolycka utgå livränta från och med den 1 juli 1962 *dels* till Inger Andersson, till dess hon uppnådde 18 års ålder, med 2 400 kronor för år, *dels* till Ulla Jonsson till och med den 30 juni 1967 med 3 000 kronor för år, *dels* *ock* till envar av Maud Jonsson och Ann-Sofi Jonsson, till dess hon uppnått 18 års ålder, med 1 800 kronor för år.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevärande framställning hade väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Bertil Andersson m. fl.* (I:546) och den andra inom andra kammaren av herr *Vigelsbo m. fl.* (II:661), i vilka motioner hemställts, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit måtte besluta i motionerna angivna livräntor till efterlevande till dem som omkommit vid den s. k. Vikbo-olyckan. Motionsförslaget innebar 1. att livränta skulle tillerkännas envar av Anna Andersson och Jenny Söderkvist med 3 000 kronor per år, att utgå räknat från dagen för olyckan så länge de levde ogifta, med avdrag för de belopp de er-

Ang. livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k.
Vikbo-olyckan

hölle från riksförsäkringsverket, 2. att livräntan till Ulla Jonsson skulle utgå så länge hon levde ogift samt 3. att livräntan till Inger Andersson samt Maud Jonsson och Ann-Sofi Jonsson skulle utgå till dess de uppnått 19 års ålder;

dels ock två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr Lager (I: 549) och den andra inom andra kammaren av herr Johansson i Stockholm (II: 662), i vilka motioner anhållits, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna de efterlevande till omkomna vid den s. k. Vikbo-olyckan de av dem begärda beloppen sålunda, att Inger Andersson erhöles livränta med 6 000 kronor per år intill uppnådd myndighetsålder, fru Ulla Jonsson livränta med 7 800 kronor per år så länge hon levde ogift samt hennes båda döttrar Maud och Ann-Sofi livränta med 2 100 kronor per år intill uppnådd myndighetsålder.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 546 och II: 661 ävensom med avslag å motionerna I: 549 och II: 662, medgiva, att från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget Diverse pensioner och understöd m. m. finge på grund av den i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1962 omnämnda flygolyckan utgå

a) livränta från och med den 1 juli 1962 dels till Inger Andersson, till dess hon uppnådde 18 års ålder, med 2 400 kronor för år, dels till Ulla Jonsson till och med den 30 juni 1967 med 3 000 kronor för år, dels ock till envar av Maud Jonsson och Ann-Sofi Jonsson, till dess hon uppnådde 18 års ålder, med 1 800 kronor för år;

b) engångsersättning med 5 000 kronor till envar av Anna Andersson och Jenny Söderkvist.

Reservation hade anmälts av herr Söderberg, som dock ej antytt sin mening.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag har till punkt 14 i förevarande utlåtande avgivit en blank reservation. Detta har inte skett i avsikt att framställa kritik mot utskottets förslag. Visserligen har utskottet ej funnit det möjligt att tillmötesgå motionärernas önkemål i ersättningsfrågan. Skälet härför är att det skulle få prejudice- rande verkan och innebära, att en omprövning av tidigare fattade beslut i ersättningsfrågor borde ske. Jag förstår dessa skäl och kommer därför ej heller att yrka bifall till motionen.

Orsaken till att jag ändå begärt ordet är, att jag vill säga några ord om principerna för statens ersättning i liknande fall som de, som behandlas i detta utlåtande. Varje år återkommer ärenden av detta slag på riksdagens bord. De behandlas i fråga om skador vid militärtjänstgöring enligt 1927 års militärsättningsförordning och beträffande olyckor liknande Vikbo jämlikt lagen den 26 maj 1922 angående ansvarighet för skada i följd av luftfart. I de flesta fall är det för riksdagens ledamöter okända namn, som skymtar förbi. Bakgrunden till ersättningskraven vet vi inte så mycket om och ersättningarna fastställs efter grunder, som kommit till för cirka 40 år sedan.

Så kommer helt plötsligt en ny flygolycka som utplånar en hel by — nära nog en hel familj. Sju människor omkommer och deras anhöriga lämnas i namnlös sorg. Bygden och hela länet, ja, hela landet, skakas av katastrofen och alla önskar, att dess verkningar så långt som möjligt skall lindras för dem som drabbats av den. Därmed är det inte sagt, att inte i andra ersättningsfall, där endast ett människoliv gått förlorat, för den eller de anhöriga, som drabbas därav, katastrofen kan vara lika stor.

Min fråga är: Ger vi de efterlevande det skydd och den trygghet de bör komma i åtnjutande av? Med utgångspunkt från Vikbofallet, som jag bäst känner till, måste jag tyvärr besvara frågan med *nej*. Visserligen har ersättning utgått hela tiden, men definitivt knäcks ersätt-

Ang. livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k. Vikbo-olyckan

ningsfrågan först ett och ett halvt år efter olyckan. I stället för att snarast ge de efterlevande förvisning om att de inte behöver hysa oro för sin framtid låter vi dem ligga på sträckbänken i ett och ett halvt år. För Ulla Jonssons del räcker tryggheten bara i fem år. Vad som kommer att ske efter den 30 juni 1967 har hon ingen garanti för. Utskottet säger, att förslaget »får anses innefatta en relativt förmånlig reglering av ersättningsfrågan».

Ja, herr talman, är denna ersättning att betrakta som relativt förmånlig, måste man fråga sig hur övriga utgående ersättningar på grund av skador inom den militära verksamheten är. I förhållande till de lidanden och de förluster vederbörande åsamkats kan jag med bästa vilja i världen inte betrakta dem som relativt förmånliga.

Vad jag velat komma fram till är, som jag tidigare betonat, inte att framställa någon kritik mot utskottets behandling av frågan, inte heller någon kritik mot övriga myndigheter, som haft att handlägga den. Vad jag därmed vill komma till livs är ett 40-årigt ersättningssystem, som synes vara moget för en grundlig översyn, inte bara i fråga om ersättningsbeloppens storlek, utan framför allt i fråga om sättet för deras fastställande. Det bör vara möjligt att utforma sådana bestämmelser av försäkringskaraktär att de, som är berättigade till ersättning, utan dröjsmål delges beslut om hur de kommer att utgå. Det kan inte vara nödvändigt, att de människor, som drabbas av förluster av nära anhöriga, mitt i sin stora sorg även skall behöva hysa oro för sin och de sinas framtid, därför att ersättningsfrågorna tar en orimligt lång tid att lösa.

Jag vill därför, herr talman, sluta med en varm vädjan till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, att han snarast låter överse de cirka 40 år gamla ersättningsbestämmelserna och att även tidigare beslutade ersättningar blir föremål för omprövning.

I detta anförande instämde herr *Svanström* (cp), fru *Wallentheim* (s) samt

herrar *Bertil Andersson* (s), *Georg Carlsson* (cp), *Nyman* (fp), *Nestrup* (fp) och *Dahl* (s).

Herr **LAGER** (k):

Herr talman! Jag har i en motion i denna kammare föreslagit att riksdagen skulle besluta bifalla framställningarna om ekonomisk gottgörelse, i den mån han kan kalla det så, till de efterlevande efter dem som omkom vid flygkatastrofen i Vikbo. Jag tillåter mig att bara med några ord skissera vad det var som skedde. En ung man anställd vid flygvapnet lämnade den 26 oktober 1960 sitt flygplan med fallskärm, varpå planet fortsatte obemannat. Enligt uppgifter, som lämnades i pressen omedelbart efter katastrofen, var den unge mannen en tränad flygare, och han handlade inte i panik. Det herrelösa flygplanet slog ned på en bondgård i Västmanland. I boningshuset på gården uppehöll sig ett par familjer. Slutresultatet av flygövningen blev, att sju personer på bondgården dödades.

Olyckan väckte, som herr Söderberg sade, mycket stort uppseende. I militärens kommuniké omedelbart efteråt förklarade man, att fallskärmschoppet hade gått lyckligt, men att några civilpersoner omkom. Militärmyndigheterna förklarade sig också genast redo att hjälpa de efterlevande.

Men vad är det som skett? Sammanlagt har kronan i olika former av skadestånd hittills utbetalat 205 000 kronor, men endast en liten del av denna summa, något över 30 000 kronor, har tillfallit dem som miste sina närmaste anhöriga vid katastrofen. Huvudparten av de hittills utbetalade skadestånden, nära 145 000 kronor, har gått till brandstodsbolag och begravningsbyråer. De summor som de efterlevande till de omkomna fått har i huvudsak gått åt till att bestrida kostnaderna för sorgkläder och gravvårdar. Först nu — ett och ett halvt år efter katastrofen — skall en slutgiltig reglering av skadestandsfrågan ske.

Det har sitt intresse att syna detta

Ang. livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k. Vikbo-olyckan

ärende en smula. Den instans som får betraktas som närmast ansvarig för katastrofen, nämligen krigsmakten, är också den mest hårdhärtade vid skadestandsfrågans bedömning.

Bland de efterlevande befinner sig en 67-årig kvinna. Hon miste vid olyckan sin man, en son, dennes hustru och ett barnbarn. Av familjen, eller rättare sagt av de två familjerna, överlevde den 67-åriga kvinnan och ett av barnbarnen, en 8-årig flicka.

Den äldre kvinnan har hittills fått en livränta på 800 kronor per år. Den 14 mars detta år upphörde dock denna. Orsaken var, att kvinnan fyllde 67 år och därmed blev folkpensionerad. Därmed reducerades livräntan från 800 till 300 kronor. Den 8-åriga flickan som miste sin far och sin mor, sin farfar och en syster och nu omhändertagits av fårmodern — vad bör hon ha? Enligt försvarets skadestandsregleringsnämnd bör hon inte ha någonting. De herrar som befolkar denna nämnd har enligt regeringens proposition rådfrågat sig hos en försäkringsdirektör och därvid kommit fram till slutsatsen, att det inte finns något skäl att ens med pengar försöka gottgöra den skada som krigsmakten förorsakat genom att beröva barnet dess föräldrar och en syster. Liknande inställning visar samma nämnd vid handläggningen av frågan om skadestånd till de efterlevande — hustru och två minderåriga barn — till en annan vid katastrofen dödad.

Försvarets civilförvaltning däremot visar en smula mindre hjärtlöshet. Myndigheten har höjt skadestandsbeloppen en aning, och regeringen har anslutit sig till förvaltningens förslag. Nu har utskottet glädjande nog gått ytterligare ett steg genom att förorda en engångsersättning till två efterlevande med 5 000 kronor vardera och dessutom en höjning av åldersgränserna för livräntornas utbetalande.

Naturligtvis kan inte förlusten av nära anhöriga räknas om i pengar eller ersättas med pengar. Men det förefaller mig klart, att den, som vållar skada

av detta slag, har skyldighet att sörja för att efterlevande något så när materiellt tryggas i sin existens. Alldeles särskilt gäller detta minderåriga barn. Den sparsamhetsiver, i synnerhet från krigsmaktens sida, som visats vid handläggningen av detta ärende är helt missriktad. Skillnaden mellan den totala summa, som de efterlevande i all blygsamhet begärt och som jag har föreslagit skulle beviljas, och den summa som regeringen föreslagit och utskottet med vissa höjningar gått med på, rör sig om mellan 50 000 och 60 000 kronor i ett för allt.

Herr talman! Detta är inte stort mer än vad det kostar att bygga en sommarstuga på Muskö och inte heller mer än den summa, som gått åt för att betala de skador, som åsamkades när en general i flygvapnet glömde bort i vilket slags flygplan han satt och följaktligen kraschade vid landningen. Jag har ingenting emot att militären vänder på slantarna — tvärt om — men det bör och kan ske på andra områden än när det gäller att lindra sorgen hos människor, som blivit utsatta för militära skador.

Tillåt mig, herr talman, att i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den ständiga risk, som flygövningarna över tätbefolkade trakter utgör! Bara under de senaste veckorna har flera ruskiga tillbud till olyckor förekommit liknande den som katastrofen i Vikbo. Den 11 mars lämnade en flygare i fallskärm ett flygplan och flygplanet fortsatte obemannat och var på vippen att störta rakt ner i en jämtländsk bondgård, i vilken människor uppehöll sig. Den 16 mars kolliderade två flygare över Södertörn, och splittren från flygplanen regnade ner över en ganska tätbebyggd ort. I tidningarna skildrades det på det sättet, att när explosionen inträffade spreds vrakrester över kvadratkilometerstora områden. Detta hände mellan Stockholm och Nynäshamn. Tre dagar senare, den 19 mars, inträffade en liknande kollision över en tätbefolkad bygd i Västergötland, där bara ett par

Ang. livräntor åt efterlevande till personer, som omkommit vid den s. k.

Vikbo-olyckan

tre hundra meter skilde vrakets nedslagsplats från boningshus.

Jag måste fråga: Är det alldeles nödvändigt att flygarna skall hålla sina avancerade övningar över tätorterna? Vårt land är ju glest bebyggt, och här finns avsevärda områden som är mycket glesbebyggda eller inte alls bebyggda. Kunde inte flygvapnet lämpligen förlägga sina avancerade övningar till sådana trakter, där man inte riskerar att slå ihjäl folk på marken?

Jag kan emellertid inte komma undan den tanken att dessa riskabla övningars förläggning över tätorter kanske sammanhänger med den allmänna likgiltighet och nonchalans gentemot civilbefolkningen, som tydligen ännu odlas åtminstone i vissa militära kretsar. Ty som någonting annat än uttryck för nonchalans kan man inte betrakta exempelvis de s. k. köldmarscher, som har figurerat i tidningarnas spalter under senare tid. Jag vet att man i vissa militära kretsar har en mycket låg tanke om civila medborgare. De betraktas närmast som mindervärdigt människogods, som finns i riklig mängd och som det därför inte är så noga med. Men det är dessa civilister som skaffar fram det bröd som militären äter och det material som den förstör. Jag tycker att det är på tiden att statsmakterna försöker upplysa vederbörande om detta.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion nr 549 i denna kammare.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag tror att vi alla i denna kammare helt och fullt besjålas av den varma medkänsla med denna olyckas offer och naturligtvis främst med de efterlevande, som bar upp de föregående talarnas anförande. Däremot skall jag naturligtvis inte gå in på de utvecklingar från ämnet, som herr Lager gjorde.

Jag skall inte heller närmare gå in på själva sakfrågan. Kanske finns det

skäl att anse att en hel del är att göra t. ex. för att låta hjälpen snabbare utgå till de efterlevande. Det är möjligt att handläggningen i framtiden kan förbättras.

Jag skall, som sagt, herr talman, inte ge mig in på någon närmare analys av själva fallet. Som nämnts har ju utskottet gått längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag nöjer mig därför med att under hänvisning till utskottets motivering yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionen I: 549; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Lager begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 punkten 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionen I: 549.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckta motioner om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 19, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 43, av herr *Hedlund m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att frågan om särskilda åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner måtte bli föremål för särskild med största skyndsamhet bedriven prövning i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 19, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 43, av herr *Hedlund m. fl.*, om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Fälldin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 19, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 43, av herr *Hedlund m. fl.* — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om särskilda åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner måtte provas skyndsamt i enlighet med vad reservanterna anfört;

II) av herrar *Hagberg*, *Söderquist*, *Gösta Jacobsson*, *Billman*, *Gustafson* i Göteborg, *Christenson* i Malmö, *Mag-nusson* i Borås och *Darlin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del er-hålla följande lydelse:

»Utskottet vill erinra om att de problem som sammanhänger med avfolkningen i vissa landsdelar är föremål för utredning i skilda sammanhang. Av särskild betydelse är härvid det utredningsarbete som pågår rörande näringslivets lokalisering. Denna utredning har till uppgift att förutsättningslöst belysa statsmakternas möjligheter att inom ramen för företagsekonomiska förutsättningar påverka näringslivets lokalisering till olika delar av landet. Motionernas syfte är enligt utskottets mening härmed tillgodosett.»

Herr *ELOFSSON, GUSTAF*, (cp):

Herr talman! Näringslivets lokalisering har ju under den senaste tiden skett ganska ojämnt. Större städer och samhällen överbefolkas, under det att landsbygden avfolkas i mycket stor utsträckning. Man kan då ställa frågan, om det inte är skäl att fortast möjligt vidtaga åtgärder i syfte att få näringslivets olika grenar utspridda även på landsbygden och inte bara hopade i städer och tätorter. Denna fråga är inte bara uppmärksammas i vårt land utan även i t. ex. Norge och Finland. Där har redan vidtagits åtgärder för att stimulera näringslivet härtill.

Man kan ju gå fram på olika sätt. Man kan bevilja räntefria lån och man har ju möjligheter att skaffa fria tomter åt sådana företag, som vill förlägga sin verksamhet i glesbefolkade bygder. Jag tror att det för vårt lands vidkommande är av mycket stor vikt att regeringen fortast möjligt vidtager åtgärder för att utreda om man på något sätt kan minska den avflyttning från landsbygden, som hittills har skett i så oroväckande grad.

De motioner, som här har väckts, avser ju att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att det företages en utredning om vilka åtgärder som bör vidtagas eller vilket stöd man kan ge för att nå resultat på bästa sätt.

Tyvärr är bevillningsutskottet inte av samma mening som vi. Utskottet har inte kunnat tillstyrka motionerna, och vi har därför till betänkandet fogat en re-

Om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering i avfolkningsregioner

servation. Vi anser det vara av så stor vikt, att denna fråga fortast möjligt blir behandlad, att vi inte kunnat avstå från att föra fram frågan reservationsvis.

Jag skall inte längre uppehålla tiden, herr talman, utan ber att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till detta betänkande och betecknad med nr. I.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets majoritet har ansett att rent principiella skäl talar emot motionen, men utskottets majoritet har funnit det sannolikt, att de föreslagna skatteförmånerna för avfolkningsregioner inte skulle på ett så verkamt sätt stimulera till företagsamhet, att det kunde anses motiverat att trots de principiella betänkligheterna ändå genomföra desamma.

Jag vill gärna medge att införandet av regler för skattepremiering av nyetablerade företag i speciella delar av landet skulle stå mindre väl i överensstämmelse med de principer på vilka skattelagarna eljest bygger, men å andra sidan tror jag att utskottets majoritet alltför kategoriskt har betraktat saken och bagatelliserat den eventuella effekten av dessa regler. Erfarenheterna från utlandet, inte bara från Norge och Finland utan i ännu högre grad från Italien, har visat att man genom skattebefrielse verkligen kan få fram en positiv effektiv stimulans för utvecklingen av näringslivet i regioner med ett underutvecklat näringsliv med en mycket svag produktion och överskott på arbetskraft.

Reservanterna kring reservation II av herr Hagberg m. fl. har inte velat tillstyrka motionen men har å andra sidan önskat en annan motivering än utskottsmajoriteten, en motivering, vilken inkränker sig till hänvisning till den pågående utredningen rörande näringslivets lokalisering. Denna utredning sysslar med samtliga hithörande problem ur en större synvinkel.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II av herr Hagberg m. fl.

Häri instämde herrar *Söderquist* (fp) och *Stefansson* (fp).

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Jacobsson uttalade den meningen, att majoriteten i utskottet har uttalat sig alldeles för kategoriskt. Jag kan inte finna att så är förhållandet. Vi vill inte nonchalera funderingar av detta slag, men utskottsmajoriteten vill framhålla att det kan resas mycket starka principiella invändningar emot de förslag som här är framförda. När man dessutom är mycket osäker på effekten av dessa åtgärder, är det rätt naturligt att man vill avvakta. Det som här föreslås i form av olika slag av skattelindringar för att som det heter stimulera näringslivet i vissa regioner är nog av den beskaffenhet att man har rätt att tveka om effekten.

Majoriteten säger, att besvärligheterna för dessa företagare för att över huvud taget få till stånd etablering inte bara ligger på skattesidan. Företagen har ju ofta i starten inga vinster alls, kanske rent av förluster; i varje fall har man inga bekymmer när det gäller att finna avskrivningsobjekt och därmed undgå skatter. Vi måste nog räkna med andra åtgärder om vi vill hjälpa dem.

Rent principiellt har vi från majoritetens sida inga invändningar att göra när det gäller näringslivets lokalisering. Därvidlag har vi full förståelse för de framförda synpunkterna. Emellertid pågår ett par utredningar, en beträffande den statliga sektorn och en beträffande näringslivet i allmänhet. Vi har nog tyckt att det räcker och att vi får vänta på utredningarnas resultat innan vi går vidare.

För övrigt är det så, herr talman, att vi förra året tog ställning till dessa frågor, och det har inte hänt någonting som gjort att bevillningsutskottets majoritet inte skall vidhålla sin tidigare ståndpunkt.

Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Om åtgärder för stimulans av näringslivets utveckling och differentiering
i avfolkningsregioner

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan och därefter särskilt rörande utskottets motivering.

I vad gällde utskottets hemställan, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Gustaf Elofsson och herr Fälldin vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Elofsson och herr Fälldin vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 22.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande motiveringen, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas oförändrad, dels ock att kammaren skulle godkänna utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i bevillningsutskottets betänkande nr 9 oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan finge uppskjutas till kammarens nästa sammanträde.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att å föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 5 och 6 skulle i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Interpellation ang. ifrågasatt nedläggande av järnvägen Sveg—Hede

Anmälades konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 137, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 9 bifölles även av andra kammaren.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Till riksdagens första kammare

Härmed intygas att riksdagsmannen, doktor *Jonas Nordenson*, på grund av magsårssjukdom är arbetsoförmögen under tiden den 28/3—den 8/4 1962.

Saltsjöbaden den 28/3 1962

C. G. Danielson

Överläkare

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Nordenson för den i läkarintyget angivna tiden.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 129, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhållsbidrag;

nr 130, med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente; och

nr 132, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Interpellation ang. ifrågasatt nedläggande av järnvägen Sveg—Hede

Herr WIKNER (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Indragning av Sveg—Hedebanan har åter blivit aktuell. En

undersökning av denna bandels lönsamhet har lagts fram, och SJ har kallat till ett informationsmöte i Hede den 10 april.

Jag kommer inte att i min interpellation något närmare gå in på denna utredning, då den visar alltför negativa siffror och ortsbefolkningens intressen i övrigt skjutits åt sidan. Trots att utredningsmannen påvisar en stark minskning av persontrafiken, styckegodstrafiken och lastvagnstrafiken under åren 1951—1961, så har denna minskning stagnerat under de två sista åren. Den största minskningen skedde under de två första åren. Då det gäller vinter-sporttrafiken och därav föranledda extra tåg torde inte heller denna del av trafiken ha blivit tillräckligt beaktad i utredningen. Jag vill passa på tillfället omnämna, att enligt tillförlitliga uppgifter har turisttrafiken på tåg ökat betydligt under vintern 1962. Denna ökning har skett trots ökning av biltrafiken.

Resos bygdesemester har under de sista åren ökat betydligt inom Härjedalen, och vi hoppas på ytterligare utvidgning av denna semesterform.

Turistföreningen har lagt ned mycket arbete för att främja turismen och har planer på att öka denna verksamhet.

De privata turisthotellen har under årens lopp investerat stora pengar. Det är ingen överdrift om man säger, att turismen kommer på andra plats som näringsgren inom landskapet Härjedalen.

Skulle järnvägen Sveg—Hede läggas ned, skulle det innebära stora ekonomiska konsekvenser för hotellen och även försvåra Turistföreningens arbete i fortsättningen. Hela turistnäringen skulle bli lidande på detta.

Då det gäller turisternas rese-möjligheter, så vill de så långt det är möjligt använda sig av bekväma kommunikationer. Sovplats på tåg torde vara det bästa, då kan de utnyttja natten för resan. Skulle här ovan nämnda bandel läggas ned, tvingades turisterna åka landsvägsbuss ytterligare åtta mil. Resans längd med landsvägsbuss från Sveg

Interpellation ang. ifrågasatt nedläggande av järnvägen Sveg—Hede

till Härjedalens fjällmetropol skulle röra sig om 15—17 mil.

Nedläggning av banan skulle även minska skatteunderlaget betydligt för en del härjedalskommuner. Detta först och främst med tanke på indragning av många SJ-anställda. Var skall SJ placera dem? Många har byggt sig egna hem, och de kommer, om de måste flytta till annan arbetsplats, kanske att få vidkännas förluster när de säljer sitt egna hem.

I Härjedalen har under de senaste åren skett stark folkminskning. Jag anser på grund av detta att SJ ej bör medverka till en fortsatt avfolkning. De industrier som betjänas av denna järnväg skulle säkerligen få stora svårigheter att existera, beroende på ökade transportkostnader. Ytterligare utbyggnad av industrier skulle försvåras.

Härjedalen är ett glesbygdsområde. De som bor inom glesbygdsområdena har det svårare jämfört med större tätorter. De har mindre arbetsmöjligheter, sämre möjligheter för studier och tillika sämre kommunikationer m. m. Jag anser därför att glesbygderna borde få det stöd som behövs för att få behålla det man redan har. Den enda som kan lämna detta stöd är staten.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer jag om kammarrens tillstånd att få ställa följande frågor till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet:

Är det SJ:s mening att Sveg—Hedebanan skall läggas ned? Är statsrådet beredd medverka till att härjedalingarna får behålla järnvägen Sveg—Hede?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 627, av herr *Söderquist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113, angående anslag till statistiska centralbyrån för budgetåret 1962/63, m. m.;

nr 628, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående yrkesutbildningen på trädgårdsområdet och stödet till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.; samt

nr 629, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående yrkesutbildningen på trädgårdsområdet och stödet till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 17.06.

In fidem
K.-G. Lindelöw